

קצו מקורות הברכה השקפה לברכה

הלכה יד

מקור אחד ושליש

(א) מי שאין לו אלא מעשר שני בלבד מתודה שעיקר הוידוי במעשר הוא וכן אם לא הי' לו אלא בכורים בלבד מתודה שנאמר בערתי הקדש. הקדש הראשון שהוא הבכורים אבל מי שאין לו אלא תרומה בפני עצמה אינו מתודה שאין התרומה טעונה וידוי אלא בכלל שאר המתנות בכורים של שביעית בשמינית מתודה עליהם ברביעית פירות של ששית בשביעית והביא הבכורים לפני חנוכה מתודה אפי' בשביעית ב"ט של פסח ובזמן הזה דליכא בכורים מתודה על מע"ש ונ"ר לבד אם אין לו מע"ש ונ"ר ויש לו תרומה או מעש"ר או מעשר עני אינו מתודה. בבכורים או מע"ש או נ"ר אחד הנותן ואחד המקבל מתודין היינו בין הבעלים שנתנו הבכורים להכהן בין הכהנים שנשאר הבכורים אצלם עד זמן הביעור וקיים מצות הביעור כהלכתו וכן מע"ש ונ"ר בין הבעלים ובין אם הבעלים נתנו המע"ש והנ"ר לאחרים והאחרים קיימו בהם מצות כיעור מתודים. מי שאין לו אלא אחת מהן או מע"ש לבד או נ"ר לבד או בכורים לבד אינו מתודה בלשון הפרשה דמשמע על כולם דהאיך יאמר נתתי כולם והוא לא נתן אלא אחת מהן.

(א) מי שאין לו אלא מעשר שני כו' המקור הוא בפ"ב דבכורים מ"ב: יש במעשר ובכורים מה שאין כן בתרומה שהמעשר והבכורים כו' וטעונים ודוי כו' ור"ש פוטר ע"ש ואיתא בירושלמי (שם): עד כדון מעשר בכורים מניין כיו דאמר רב יעקב בר אחא בשם רבי לעזר הקדש הקדש העליון במשמע וטעונין וידוי כו' עד כדון מעשר בכורים מניין כיו דאמר רבי יעקב בר אחא בשם ר' לעזר הקדש הקדש העליון במשמע כו' עד כדון מעשר בכורים מניין כיו דאמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר הקדש הקדש העליון במשמע כו' עד כדון מעשר בכורים מניין כיו דאמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר הקדש הקדש העליון במשמע תנינן כל א"רין מי"א ור"ש פליג וגבי וידוי לית ר' שמעון פליג וידוי זו קרייה עכ"ל ורבינו פסק כרבנן דיש וידוי בבכורים וילפינן מהקודש קודש עליון אולם בהגהות הגר"א כתוב הגורסא: וידוי זו קריאה וכתוב בבכורים וענית ואמרת עכ"ל וכתב הגר"א בכיאוורו ה"פ: אמאי לא פליג ר"ש אוירוי. דמ"נ אם דרש הקדש העליון תא גם אונן וכיעור דרשינן מהקודש העליון ואמאי פליג שם ומשני וידוי דבכורים זו קריאה דכתוב בבכורים וענית ואמרת וענית זו קריאה ואמרת זו וידוי ע"ש, וכשנות איתו כתב הגר"א בפ"ב דבכורים: ופרוך בירושלמי וגבי וידוי לית ר"ש פליג ומשני וידוי זו קריאה פ"י דס"ד

מקורות מקור אחד ושלישים הברכה קצו

דס"ד דהאי וידוי דקתני היינו וידוי של מע"ש טעונה בבכורים ג"כ וע"כ הוא משום דנלמד ממע"ש הקודש קודש עליון א"כ למה לא פליג ר"ש ג"כ בזה כמו הני דלעיל מיניה ומשני דהאי וידוי לאו של מע"ש היא אלא הקריאה של בכורים דכתיב בה וענית ואמרת דקתני ממע"ש ולא נלמד כלל ממע"ש בזה ולכן לא פליג ר"ש עכ"ל לפי פירוש זה אין ראי' מהירושלמי הנ"ל דיש דין וידוי בבכורים דהא מפרש דגם רבנן דאמרו דיש וידוי בבכורים היינו זו קרייה של פ' הבכורים והילכך לא פליג ר"ש עליוהם דבידוי זה מורה ר"ש דהא וידוי זה בתורה כתובה מפורש וענית ואמרת עיין מ"ש לעיל דכברי רבינו כאן במקור כ"ד ובדברי הירושלמי לעיל במקור א' ומשמע דהגרי"א כביאורו ובשנות א"ליתו סוחרת זא"ז דכשנות א"ליתו מפרש דהאי וידוי דקתני לאו וידוי של מע"ש הוא אלא הקרייה של בכורים הרי ס"ל דמה דתני במתניתין שהמקשר והבכורים כו' טעונין וידוי לא וידוי המקשר אלא וידוי זה קרייה וביאורו כתב: ומשני וידוי דבכורים זו קריאה דכתיב בבכורים וענית ואמרת וענית זו קריאה ואמרת זו וידוי משמע דס"ל דלמסקנא ג"כ ס"ל דוידוי דשניה בכורים למקשר היינו וידוי המקשר שאף על הביכורים מתודה ואפי' אין לו אלא בכורים לכד ואין בין רבנן דר"ש אלא ארבעין ילפינן מהקודש קודש עליון ור"ש יליף מואמרת זו ודוי א"כ כעצם הדין אם בכורים טעונין וידוי המקשר לא פליג דשניהם מורים דטעונין וידוי וכן מפרש הפני משה (שם) ד"ה תנינן כו' וז"ל: אגן תנינן באלו דברים ור"ש פליג באיסורין לאונן ובקעור וגבי וידוי לית ר"ש פליג בכיכורים ומ"ט וקאמר דמשום דודוי זה קרייה של הפרשה כדכתיב והילכך לית ר"ש פליג כחא דכתיב בהו וענית ואמרת וילפינן מואמרת דגבי וידוי שאף על הביכורים מתודה ואפי' אין לו אלא הן לבדן עכ"ל אך צריכין להבין איך אפשר לומר דר"ש דס"ל דביקור ליכא בבכורים ולאונן מותר שיהי' לבכורים דין וידוי כדן מעשר שני האלא יכול לומר בערתי הקדש מן הכית ולא יכול לומר לא אכלתי באוני לא יכול אלא לומר וגם נתתי דמרבין תרומה ה"ה בכורים דשניהם נותנים לכהן וא"צ להיות דומה למע"ש לענין וידוי דאם אין להם אלא בכורים מתורים ומרשי' יבמות (ע"ג) ד"ה ומטעונין וידוי משמע דס"ל דוידוי דמע"ש לחוד ווידוי דבכורים לחוד שכתב וז"ל: בערתי הקדש מן הכית הנח הבאתי את ראשית בבכורים עכ"ל ובמגילה (כ:): ולוידוי בכורים כתב הר"ן וז"ל: כשמביא בכורים מתודה כדכתיב הגדתי היום כו' ע"ש והנה לפי דברי הירושלמי נראה דס"ל דשלשה דינים שיש בבכורים כמו במעשר ואלו הן ביקור וידוי ואיסור לאונן לכולם ילפינן מהקודש קודש עליון מנלן למילף כלם מחד קרא ותנה הר"ש כפי"ק דבכורים ס"ל דהא דאמרינן דבכורים ומע"ש טעונים וידוי בשניהם הוידוי דמעשר שכתב בד"ה ומטעונין וידוי וז"ל: דכתיב גבי מעשר בערתי הקדש מן הכית ומכאן שם הרא"ש כונת הר"ש דמנין מבערתי הקדש בשניהם טעונין וידוי וכתב הר"ש וז"ל דבתרווייהו כתיב וענית ואמרת וגו' עכ"ל קוונתו על ואמרת דכתיב בתרווייהו דוענית לא כתיב אלא בבכורים ס"ל כמסקנת הירושלמי דוידוי דבכורים ילפינן מואמרת כגירסת הגרי"א וכפירושו וכן ס"ל הר"ב כפי"ק דבכורים ע"ש א"כ גם להירושלמי כמסקנתו יליף וידוי דבכורים לא מהקדש אלא מואמרת והילכך גם ר"ש לא פליג על ענין הוידוי דבכורים הייבין בוידוי כמו מע"ש ובד"ה ואוסרין לאונן כתב וז"ל: דכתיב במעשר (דברים כ"ו) לא אכלתי באוני ואיתקש בכורים למעשר ובדיה ותייבין בביקור כתב וז"ל: מפרש בירושלמי (ה"ב) בכורים מניין כו' בערתי הקדש הקדש העליון כמשמע עכ"ל הרי להר"ש מכל השלשה דינים לא נשאר אלא דין אחד דיליף מהקדש והיינו וידוי

קצח מקורות מקור אחד ושלישים הברכה

וירדו וכן ס"ל מהר"י בן מלכי צדק ככל דברי הר"ש ע"ש. וכפי המשניות להרמב"ם בפי"ב הי"ב כתב וז"ל: ואמרו בשניהם ומעונים וירדו משאי"כ בתרומה וכבר קדם לך במסכת מע"ש שהוא צריך להתודות על התרומה והוא אמרו ית' וגם נתתו ללוי זה התרומה ותרוסת מעשר ותירצו, זו הקושיא בנמר' ואמרו שקנין זה הדבר שלא הי' אצלו אלא הככורים בלבד או מע"ש בלבד והוא חייב בוירדו וכשלא הי' לו אלא התרומה אינו חייב בוירדו וכבר בארנו לשם איסור מע"ש על האונן לאמרו לא אכלתי באוני ממנו ולפי שהככורים נאמר בהם ושמחת בכל הטוב נאמר גם כן לאונן ובדיה וזוהיבין בביעור כתב וז"ל: לפי שרינו ודין המעשר שזה לפי שכפרשת ככורים סמוכה לפרשת וירדו שנאמר ב (שם) בערתי הקדש הבית מן הבית עכ"ל. הרי כאן בפי' המשניות לא הביא אף כאחד מהשלוש דברים דל"ף מהקדש אלא באונן מביא דל"ף מושמחת וביעור משום סמוכים ובוירדו לא הביא שום ילפותא וכאן מביא רבינו דוירדו ולפי"ן מהקדש קדש עליון. וגם הנרע"א הבין במ"ש רבינו לענין ביעור דככורים חייבין משום סמוכות הכונה דל"ף מהקדש קדש עליון וע"ז סמך ומקשה בתוס' ר"ע על פי"ב דככורים לרבינו בפירושו שכתב טעם דהקדש לחייב כביעור לבכורים שזכר בהירושלמי ולא הזכיר הטעם דאיתא בבבלי ביבמות (ע"ג) דשם מפורש משום דאיתקיש בכורים למע"ש והניח בצע"ג ע"ש וכן הקשה על רבינו בפירושו ובתכורו שכתב הטעם הא דככורים אסור לאונן משום דבככורים נאמר ושמחת בכל הטוב הא באמת טעמא רבנן משום דאיתקיש בכורים למע"ש כדאיתא בפסחים (לו) וליבמות (שם) והטעם שכתב רבינו דוחה הגמרא בפסחים דגם לרבנן קרא לזמן שמחה הוא דאחא ונ"מ לדינא לענין חיוב מלקות ע"ש. וראיתי להתפארת ישראל (שם) דכיון דמההוא היקש ילפינן כמה מילי בכורים ממע"ש הו"ל לאו שבכ"ל דלא לקי ובין כך ובין כך לא לקי ע"ש. ונראה דאכתי איכא נ"מ לענין איסור הנאה אם נימא מטעם רכתוב ושמחת בכל הטוב. ליכא איסור הנאה בככורים ואם נימא הטעם משום דאיתקיש בעינן למיסר אונן בככורים אפי' בהנאה כמ"ש המנחת הניך במצוה תר"ח לענין איסור אכילה במע"ש לאונן שתלוי במחלוקת הרמב"ם והרמב"ן אם לא אכלתי באוני הוא לאו גמור הוא או רק איסור עשה ונימ' לדינא לענין איסור הנאה ואם נימא דלא אכלתי באוני לאו הוא אסור נמי בהנאה דה"ל כמו שהי' כתוב ב"ה תאכל וק"ל כ"א לא יאכל לא אכלתי באוני לאו תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע ע"ש. א"כ בדין בכורים תליא אם ילפינן איסור אכילה מושמחת בכל הטוב אינו אסור אלא באכילה ולא בהנאה ואם נימא דילפינן מהיקש דאיתקיש למעשר א"כ ל"מ דלא אכלתי באוני הו"ל לאו אמרינן כשם שמע"ש ליכא באונן איסור הנאה כך בככורים ליכא לאונן איסור הנאה ולמאן דס"ל דלא אכלתי באוני לא הוי לאו א"כ אפי' למעם דאיתקיש למעשר ובלי הטעם דהו"ל לאו שבכ"ל ד"ה נמי אינו לוקה וליכא נ"מ לענין מלקות דהיינו לשיטת רמב"ן ורש"י בפסחים (כד) ד"ה היקשיא הוא והביאו הרמב"ן בספר המצות להרמב"ם בשורש שמיני שם משיג הרמב"ן על הרמב"ם שכתב כשנצטוונו בחורה שנשלחל מנפשותינו המעשה פלונית והפלוני שימנה המעשה ההוא בכלל מצות לא תעשה ואעפ"י שלא הכא בדבר ההוא שיליות לא מניעה כגון הכתוב לא אכלתי באוני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא והרמב"ן חולק עליו וכתב כי השלילות מחייב להיות מניעה בלאו דאם הי' השלילות מחייב להיות מניעה בלאו יהיה המדליק שמן של מע"ש שנטמא לוקה וזה לא עלה על הרעת מעולם כו' וכן כתב רש"י ז"ל בפרק כל שעה ע"ש. א"כ אפי' אם נלמוד מהיקש נ"כ לא יתחייב העובר במלקות אך רבינו הרמב"ם דס"ל דלא אכלתי באוני ולא בערתי ממנו בטמא לאוין ניהו ולקין עליהם

מקורות מקור אחד ושליש הברכה קצט

עליהם ובפ"ג מהלכות מעשר היא כתב וז"ל: האוכל מע"ש בטומאה לוקה שנאמר ולא בערתי ממנו בטמא ובה"ה כתב: האוכל מע"ש באינינו של תורה לוקה שנאמר לא אכלתי באוני ממנו ע"ש צריכין להבין מ"ש רבינו בפ"ג מה' בכורים ה"ו: ומניין שהבכורים אסורין לאונן שהרי נאמר בהן ושמתח בכל הטוב מכלל שהוא חייב לאוכלן בשמחה לא באינינו והאוכל באינינו מכין אותו מכת מרדות עכ"ל וכתב הרדב"ו: שם בירושלמי ואסורים לאונן דכתוב לא אכלתי באוני ממנו עד כהן מעשר בכורים מניין כיו דאמר רבי יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר הקדש העליון ואיכא למירק כיון דקדש העליון במשמע אמאי לא לקי אם אכלן באינינו כי היכי דלקי על הטומאה ועל אינינו דמעשר דאסורין כפ' הערל דאיתקש בכורים למעשר וי"ל דאיתקש למעשר דענין שאר הדברים אבל לא לענין מלקות כיון שגלה הכתוב שנאמר בבכורים ושמתח בכל הטוב ולפיכך נאסרו לאונן תדע דתנא דמתניתין לא הוה המעשר והבכורים אלא לענין איסור ע"ש דבריו אינם מובנים דאם ילפינן מושמתח בכל הטוב שבכורים אסור לאונן לאכול איך יתכן לומר דאיתקש בכורים למעשר לא לענין מלקות הא לאיסור כבר ילפינן מושמתח ועוד דתנא מהא דאיתא בירושלמי דילפינן בכורים ממע"ש מהא דכתוב בערתי הקדש הקדש הקדש עליון ומסוים מהא דילפינן בכורים ממע"ש מדאיתקש להרדי ואיכא לסימר כוונתו להקשות במב"נ אם להירושלמי דילקי מהקודש אם להבבלי דילקי מהיקש אך מ"ש דלאיסור ילפינן מושמתח בכל הטוב אי"כ למאי הצריכו ההיקש ועוד מכת מרדות מאי בעי הכא ואולי איכא לסימר דכולהו מיצרך צריכא דהא דהקודש עליון כיון דדרשינן בירושלמי הלחא דינים איסור אונן חיוב ביעור, חיוב וידוי, כולם מהקודש עליון ילפינן וא"א ליליף כולם ממקרא אחד וע"כ הא דילפינן מהקודש עליון בכורים לענין אינינו אינו אלא אמסכתא בעלמא וכיון דלענין איסור מהיה ילפינן מושמתח בכל הטוב אי"כ הא דילפינן מהקודש דאמסכתא בעלמא נ"ט לענין מכת מרדות דעל דרבנן מכין אותו מכות מרדות וההיקש לאו לענין מלקות נאמר דהא הו"ל לאו שבכפלות אלא לענין איסור הנאה כהנ"ל ומשמע דס"ל רבינו דעיקר עשה דהקודש העליון לענין וירוי נאמר כמ"ש רבינו כאן דהא קריאת בערתי הקודש מן הבית הן הן מפרשה הוירוי רבזה לא פליגי הבבלי והירושלמי דלא נזכר בבבלי דילפינן לענין וירוי דאיכא בבכורים משום דילפינן מהיקש דלא מצינו דילפינן מהיקש אלא לענין ביעור ולענין אונן ולא לענין וירוי ולענין וירוי איכא לסימר רשניהם מודים דילפינן מהקודש העליון ורבינו בפ"י המשניות כתב דמהקודש ילפינן ביעור ומשמע דהוא מפרש הכוונה משום דרשינן סמוכים לכן דרשינן הקודש העליון פ"י מה שכתוב קודם סמוך למע"ש וכאן כתב רבינו הקודש הראשון שהוא הבכורים הרי ס"ג כן כוונה אחרת מהקודש העליון כלומר הקודש הראשון שהוא עליון וראשון מכל המצות שמקיימים בהפירות דבפ"י המשניות כתב רבינו אליבא דמסקנת הירושלמי דאפי' ר"ש ס"ג דבכורים חייבין וילפינן מוענית ואמרת אי"כ עיקר הררשה דהקודש אחא לענין ביעור חייב בבכורים אי"כ לא דרשינן הקודש אלא דרשינן בערתי והילכך מפרש דהליסוד הוא משום סמוכים אבל כאן דמירוי רבינו לענין וירוי אי"כ ס"ג דהא דאיכא וירוי בבכורים מהקודש דרשינן הילכך מפרש רבינו הקודש הראשון פ"י הילכך בכורים חייבים בוירוי משום דכתוב הקדש בה"ה הירוע דמשמע דמרמז בזה ענין בכורים דהיא המצוה הראשונה שבכל המצות החלויות בפירות וכתבואות הארץ וממילא יודעין מזה דבכורים מעונין וירוי דהא בפ' הוירוי נזכר גם בכורים אך את אשר יסד התפארת ישראל יסוד כי ההיקש בכורים למע"ש לענין אונן הו"ל לאו שבכפלות ומש"ה אין לוקין עליו משום דהך היקשא איצטרך

מקורות מקור אחד שלשים הברכה

לכמה מילי נראה דליכא למימר סברה זו אלא אם הי' ההיקש לצורך הרבה דברים לחייב בהם משום לא אכלתי באוני אז הי' שייך לומר שהוא בגדר לאו שבכללות משא"כ כשההיקש בכורים למעשר לענין האנינות בכורים כבר הוא א"כ אעפ"י דמצריכין ההיקש למע"ש גם לענין ביעור וגם אפי' אם נימא לענין וירוי ג"כ אבל כל אלה אינם בני חיובי לאיון ואיזה יחס יש בכה"ג לענין לאו שבכללות לענין האיסור דלא בערתי ממנו כממא לא ילפינן בכורים ממעשר מהיקש כמו שכתב רבינו בפ"ב מה בכורים הי"ט: ואם אין לו פירות אחרות להפריש מהן יראה לי שאינו מפריש בטומאה שאין מפרישין לאבוד וכן יראה לי שהכורים שנממאו אינו מסיק בהו התנור כתרומה טמאה מפני שהן כקדשי מקדש עכ"ל ועיין בכסף משנה ט"ז ע"ש. הרי ס"ל דאיסור ביעור בטומאה בכורים לא ילפינן מהיקש ולא מצד הסברה וכן לענין לא נתחייב ממנו להטות את צורך לההיקש דכלא"ה אסור לזרים אי"כ גם מצד דמשתמשים לההיקש לענין הרבה לאיון ג"כ לא הוי לאו שכללות ומנלן דבכה"ג שכתב התפארת ישראל נכנס בגדר לאו שבכללות ומפסחים (כד.) סבואר בהרי"א להיפך דאמרינן: ואח"כ אין עונשין מה"ד היקושא הוא אלמא דעונשין אתך היקושא ומ"ש התפארת ישראל לפרש הסוגיא דשם דעיקר אק"ו סמך ע"ש. ברש"י שם פבואר להיפך דבר"ה היקשא הוא וז"ל: ולא ק"ו כו' ע"ש. משמע דמ"ל דהדר הגמרא מהק"ו לגמרי ע"ש. ועיין בתפארת ירושלים בפ"ב בכורים (שם) מ"ש לתרץ קושי' הגר"ע איגר הנ"ל ע"ש. והנה אם נימא דרבינו לא ס"ל ההיקש כלל צריכין להכניס מני"ל חיוב ביעור בכורים דהא מהקודש הקודש עליון יליף רבינו לענין וירוי איכא למימר דכפי' המשניות כתב רבינו דיליף ביעור בכורים לפי שפרשת בכורים סמוכה לפרשת וירוי וכאן כתב רבינו דירדו ילפינן מהקדש קודש ראשון ואולי רבינו מפרש כוונת הירושלמי דיליף וירוי וביעור שניהם מהקודש עליון לכ"א כוונה אחרת כאשר יליף ביעור מהקודש דרשינן הכי הקודש עליון פ"י בכורים שסמוכה לפרשת וירוי ושהוא עליון למעשר שכתובה קודם כפי' כדאשכחן בהרבה מקומות בכה"נ: ילמד עליון מתחתון ותחתון מעליון, וזהו מטעם הסמוכות נקרא הקודם עליון והשני תחתון והלימוד השני שלומד הירושלמי מהקדש לענין וירוי הכוונה שהוא מפרש הכוונה לדרוש את הה"א של הקדש דה"א מראה לדבר הידוע ומי זו יותר ידוע מכ"ל המתנות מבכורים שהיא ראשונה שבכל המתנות התלויות בארץ א"כ להרמב"ם ילפינן וירוי לבכורים מהקודש ולהר"ב והר"י ולהגרי"א ילפינן טוענית ואמרת וביעור מבכורים וירוי ומהר"י בן מלכי צדק והר"ב ילפינן מהקודש עליון ולרבינו וירוי ובכורים מהקודש ואין חילוק אלא זה מטעם סמוכות וזה מטעם ההא וירוע ועל הי"ש ומהר"ב במ"צ דמ"ל דאנינות ילפינן מהא דאיתקוש בכורים למעשר ע"ש אי"כ למה כתבו טעם דביעור משום הקודש עליון ולא ג"כ משום ההיקש כמו דאמרינן ביבמות (שם): וחייבין כביעור ור"ש פומר מר מקיש ומר לא מקיש ע"ש. ולפימ"ש במקור כ"ד דרבינו ס"ל דביעור מבכורים ילפינן מהיקש א"כ איכא למימר דהא דלא יליף מההיקש גם וירוי וגם אנינות דאיכא מבכורים משום דניליף ממע"ש בהיקש לאו משום דלא ס"ל ההיקש אלא דמ"ל דאין בו צורך לענינים אחרים חוץ מביעור להשתמש בההיקש לומר דעיקר הדין דאנינות מההיקש וגם ההיקש מועיל שלא לדחות כמו שדחה הגמרא בפסחים (ל"ו) דפר"ך הגמרא על ר"ש דמתיד בכורים לאונן: ור"ש נהי דהיקש לית לי' שמחה מיהא מיכתב כתיבא כהוא דכתיב ושמחת בכל הטוב (ורחה הגמרא) ההוא לזמן שמחה הוא דאתא עכ"ל והנמ"ל אינו אלא אם לא אקשינן בכורים למעשר אבל השתא דיש לנו היקש בכורים למעשר חו לא דחתין ההוא לזמן שמחה הוא דאתא דכיון דאם לא הי' קרא ושמחת וגו' הוה דרשינן

מקור אחד ושלישם הברכה רא

לאסור בכורים לאונן מחמת ההיקש והשחאדאיכא קרא ושמחה בכל הטוב דרשינן אוהו לכל עניני שמחות דנוהג בככורים כגון בהלכה י"ב דפ"ב דככורים יליף מושמחה בכל הטוב שבכורים מעונין קרבן שלמים ובה"ו יליף מושמחה בכל הטוב דאונן אסור בככורים ובפ"ד ה"ג כתב רבינו דקרא ושמחה בכל הטוב למביא בכורים מאחר חג הסוכות עד חנוכה אעפ"י שהפרישו קודם חגג מביא ואינו קורא שנאמר ושמחה בכל הטוב ע"ש. וכן לקמן בה"ט כתב רבינו: ששמח ושישמח בו שנאמר ושמחה בכל הטוב ע"ש. אי"כ כוללים בקרא דושמחה כל מיני דינים שיש להם יחס לעניני שמחה כיון דיש לנו היקש בכורים למע"ש לא יתכן להתיר לאונן לאכול לככורים וכיון דאשכחן קרא דושמחה להתנהג באכילה בכורים בשמחה ממילא מוכיח ע"ז כל ענינים המיחמים להתעוררת השמחה להתרבה בהם ולתהדר ולתהרחק מענינים המפריעים את השמחה כגון אנינות וביון דמסכינן ענין אנינות מקרא דושמחה וליכא דרחות כמו שרחה הגמר' לזמן שמחה הוא דאתא כיון דגמרינן היקש ממעשר לענין ביעור חו ליכא לחלק בין בכורים למעשר לענין אונן אבל כיון דההיקש היא רק גילוי מילתא לקרא דושמחה דאסור באונן ליכא למחייב מלקות כיון דעיקר הלימוד הוא לאו מהיקש. ובהכי אתי שפיר מ"ש רבינו בפ"ב דה' בכורים וכן יראה לי שהככורים שנטמאו אינו מסיק בהם התנור מטמא מפני שהן כקדשי מקדש עכ"ל זהו טעם מעצמו ובגמרא דיבמות (ע"ג) מייחתי לה מלא בערתי עיין בכ"ט מ"ש בזה אבל לפי ה"ג אתי שפיר דאיכא למימר דמ"ל רבין דההיקש בעינן לביעור ולענין איסור ביעור במומאה איכא למימר טעם אחר דאסור רבין דכיון דההיקש בעינן את ההיקש ללמוד בכורים מן המעשר לענין מלקות ועוד דלענין מסיק בהן התנור אפי' אם נשחמש בההיקש לא יתחייב מלקות דהא אפי' במע"ש אם נטמא והמסיק בהם התנור אינו לוקח כדמשמע מלשון רבינו בפ"ג מה' מע"ש ונ"ר הי"ב ע"ש וכמו שנכתוב לקמן בעזרי"ת והא דמספיק לענין וידוי אחד מהם או מע"ש בלבד או בכורים בלבד ולא בעינן לצורך הוידוי שיהיו שניהם כיון דכתיב לא אכלתי באוני ממנו כלשון יחיד אעפ"י דאיסור לאכול באנינות בשניהם גם במע"ש וגם בככורים אסור והוידוי הוא בשניהם ואם איתא דשניהם מעכבים ה"י צריך לומר לא אכלתי באוני מהם אלא ודאי אחת מהם מעכב ואם אין אלא מע"ש בלבד או בכורים בלבד מתורה דבכ"ג כתבו התוס', כי"ט (קט"ו): ד"ה שיאמר וז"ל: וכן בנא ומבושל כתיב ממנו דמשמע אפי' באחד מהן וכן גבי שאור ודבש דאמרינן בפ' כל המנחות (מנחות נח): דלוקח על כ"א בפ"ע דכתיב לא תקטירו ממנו ע"ש ולדעת רבינו דמוכר דוידוי נהג אפי' שלא בפני הבית ג"כ מוכח דאחת מהן מספיק אפי' בזמן שא"א שיהיו שניהם דהא בכורים אין שלא בפני הבית דבשלא אחראב"ד דמ"ל דאין וידוי אלא בפני הבית איכא למימר הא דמהני אחת מהן משום דהו"ל כמו דאוי לבי"ה דאין ב"ה מעכבת אבל לדעת רבינו מוכח דאפי' בזה"י דאינו ראוי לבי"ה כלל ואעפ"י אינו מעכב ומתודין במע"ש בלבד. והנה מ"ש רבינו מי שאין לו אלא מע"ש בלבד מתורה היינו דמתורה על המע"ש בלבד דהיאך יכול לומר כל הוידוי נתתי וכו' והוא לא נתן כיון שאין לו ודובר שקרים לא יכון ואינו מתורה אלא ע"י בלבד כמו שכתב המנחת חינוך מצוה תר"ו ע"ש והמנחת חינוך שם הקשה על רבינו שפסק בזה בהירושלמי נגד ש"ס ר"לן דמבואר בהדיא במוטה (מה) דמקשינן ולודי על שאר מעשרות ארשב"ל כל בית שאין מתורה על מע"ד אין מתורים כלל הו"ל ופתח בו הכתוב ע"ש וכן כתב הרמב"ם בה"ג ובזמן שהיו נותנים מע"ד לכהנים לא ה"י מתורה על מע"ד ע"כ מ"ל כתיבין הגמר' דאם אינו מתורה על מע"ד אינו מתורה כלל והאידן כתב כאן דאם אין לו אלא מע"ש או בכורים מתורה היפך הש"ס רידן וצע"ג ע"ש. והרמב"ז כתב כאן לא

רב מקורות מקור אחד ושלשים הברכה

נתבאר בדבריו רבינו מי שאין לו אלא מעשר אם יתורה או לא ונראה שאינו מתורה דאפי' בככורים לא הי' מתורה אלא משום דכתיב הקדש ומשמע הקדש הראשון הוצרך להוציא אלא תרומה משום דקראה הכתוב ראשית ע"כ"ו. והמנחת חינוך (שם) כתב צ"ע למה כתב הרין אם יש לו מע"ש או בכורים ולא כתב הרין דמע"ש או מע"ש עני האידן הרין אם מתורה ע"ש. והנה הא דמע"ש ובכורים מעכבים את היודיו ולא שאר המתנות לא מע"ש ולא תרומות ולא מע"ש עני יש להוכיח מהא שכתב רבינו לקמן בהי"ז דכתבים ולוים מתורים אעפ"י שלא נמלו חלק בארץ יש להם ערי מגרש ובכתבים מפרישין תרומות ומעשרות והם לעצמן א"כ על מה הם מתורים אם לא על מע"ש או בכורים ואפי' לוי אעפ"י דתרומות תוא נתון אבל מע"ש לא נתון א"כ אמאי הוא מתורה אלא ודאי דאין לך דבר העומד לעכב את היודיו אלא מע"ש ובכורים הי"כך אם נשרף המע"ש ותרומות ולא נשאר רק מע"ש או בכורים מתורים ואם נשרף המע"ש והככורים אפי' מע"ש ותרומות נשארו אין מתורים ונראה דהכי מבואר בירושלמי פ"ב דככורים ה"ב: אמר ר"י מתניתין אמרה כן ר' יוסי אומר יש להן ערי מקלט מה אנן קיימין אם בתרומה ומע"ש שלו הן אלא כי אנן קיימין במע"ש ובככורים (כך הוא גירסת הגר"א) ר"ל המוכיח דעל מע"ש לחוד או בכורים לחוד אפי' נשרף התומע מתורים דכיון שאמר ר' יוסי במתניתין דכתבים ולוים מתורים ע"כ דכל היודיו הוא בעיקר על מע"ש או בכורים לחוד דאם בתרומה ומע"ש א"כ לא בעינן מן הכית ולא לבער מן העולם דאינם מתויבים לתת הרי כל הביעור אינו שייך אלא במע"ש שיש להם מערי המגרש והככורים כמה שנשאר מעון ביעור מן העולם ואחר הביעור בא היודיו ומכאן לומרין לכלל המצות שאין מעכבין היודיו רק אחת מאלה או בכורים או מע"ש ואם נשרף גם המע"ש וגם הככורים אעפ"י דנשארו תומע' אינו מתורה משום דהני תרתי קדש אקרי ונכללו במצות ביעור שהוא עיקר גורל למצות וידוי דבערתי הקדש הקדוש עליון ואיכא למימר דגם נמט רעבי בכלל ונקט מע"ש וה"ה ניר (ועיין בחסדי דוד על התוספתא סוף פ"ה ממע"ש ר"ה ר"י אומר) שגם הוא חייב לבעור משום דר"ף קדש קדש ממע"ש כדאמרין בפ"ב דקידושין וכמו ששנינו בפרק בתרא דמע"ש בערתי הקדש זה מע"ש ונ"ר וכמו שכתב רבינו כאן בהי"ב ה"ה לענין וידוי וז"ו שוים דכל אלה בכלל וידוי דקדש אקרי לאפוקי מע"ש ומע"ש עני דלא קדש אקרי אינם מתויבים את היודיו ומ"ש רבינו אבל מי שאין לו אלא תרומה בפני עצמה אינו מתורה ולא הזכיר מע"ש ולא מע"ש עני משום דהזכיר תרומה וכ"ש מעשרות דהא גם תרומה מקרי קדש כדכתיב וכל זר לא יאכל קדש וכ"ש מעשרות דאינו מתחייב בוידוי אך כ"ז רק דאם הי' תרומה או מע"ש או מע"ש עני ולא הי' לא מע"ש ולא נ"ד ולא בכורים הוא דאינו מתחייב בוידוי ואין להם כח לחייב בוידוי בלי מע"ש ונ"ד ובכורים אבל במקרה שהי' מע"ש ונ"ד ובכורים ומע"ש ומע"ש עני ותרומה וקיים מצות ביעור במע"ש ונ"ד ובכורים ולא קיים מצות ביעור במע"ש או בתרומה או מע"ש עני ולא נשרף מעכבים את היודיו ואינו יכול להתורות ומע"ש הוא תחלה לענין זה ובכוון זה אמרין בסוטה (ית) כל בית שאין מתורה על מע"ש שוב אין מתורה על שאר מעשרות הואיל ופתח בו הכתוב תחילה פי' אם יש לו מע"ש ואינו נתון ללוי אינו מתורה גם על שאר מעשרות אפי' אם קיים מצות ביעור ככל המעשרות מע"ש ומע"ש עני אינו מתורה עליהם אבל בנשרף חמור מע"ש ונ"ד ובכורים ממע"ש וראיתי להא"ש שכתב טעם על מ"ש רבינו במע"ש: מי שאין לו ובכורים כתב: וכן אם לא הי' לו ס"ס דעיקר היודיו הוא דק בתנותן ולא בהמקבל דבעלים לברם צריכין להתורות ולא מקבליהם ע"ש

מקורות מקור אחד ושלישים הברכה רג

וכירושלמי פ"ב בכורים איתא להיפך וז"ל: א"ר הילא תמן אמרין הטעשר והכורים אתה הנותן וא' הנוטלן מעונין וידוי (כן הוא גירסת הגר"א) ומפרש הגר"א כביאורו על הירושלמי וז"ל פ"י כשם הנותן צריך להתודות שנתן בכורים כדינו לכהן וכן הכהן הנוטל חייב לבעד מן העולם כשנה השלישית וששית וצריך ג"כ להתודות שביעד מן העולם וכן אם נתן מע"ש לאחר כמתנה כחוב הנוטל לבעד מהעולם כשנת הביעור אבל בתרומה אינו מתודה כ"א הנותן שרשאי אדם לעכב כידו תרומה עד שנת ג' וששית אבל שנת שלישית וששית חייב לבעד מהבית ולתת לכהן אבל אין בתרומה ביעור מהעולם שהכהן יכול להשהות התרומה אצלו לעולם והא דתנן הכא משא"כ בתרומה קאי אידוי דנוטל דאין כאן ביעור מהעולם ע"ש. מ"ש רשאי אדם לעכב כידו תרומה יש להעיר ע"ז הא איכא מושום בל תאחר עיין בתוס' ר"ה (ד.) ד"ה ולמעשרות ומה שהצריך רבינו לכתוב בכורים לשון עבר: "אם לא הי' לו" קמ"ל דאפי' הבעלים מתודים ע"ח הכורים אעפ"י שעכשו אין לו בכורים דהא כבר נתנו הבעלים לכהן וכ"ש הכהנים יכולים להתודות על הכורים שנשאר בידם ומקיים מצות ביעור בשעת הביעור ועל ביעור זה חייבים להתודות ולענין בכורים של שביעית אם מתודים עליו עיין לעיל בסוף מקור ד' מ"ש בזה ע"ש.

יד מקורות הברכה השקפה לברכה

הלכה טו

מקור שנים ושלשים

ב) לא עברתי ממצותיך שלא הפריש ממין על שאינו מינו. ולא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש וה"ה מן המחובר על המחובר ולא מפירות הארץ על פירות ח"ל ולא מפירות ח"ל על פירות הארץ ולא מן הרעה על היפהובזמן הזה אין קפידא בזה

ג) ולא שכחתי שלא שכח מלברכו ומלהזכיר שמו עלינו אם בשעת הפרשה נתן להקב"ה שבח והודיה על שזיכה לו נחלה בא"י והכח והיכולת לקיים המצות התלויות בארץ בהזכרת השם ולא הזכיר מלכות אפי"ל לא בירך על הפרשה ג"כ מתודה י"א אם לא בירך ברכה אחרונה על אכילת מע"ש בירושלים מעכב את הוידוי אפי"ל ע"י שכחה ד) לא אכלתי באוני ממנו הא אם אכלו באנינו אינו מתודה בד"א באנינות דאורייתא דהיינו כל יום המיתה אפי"ל אחר הקבורה וה"ה אם מת בלילה גם בלילה הוא אונין מה"ת ולא בלילה השני שלאחר יום המיתה וכן ביום הקבורה שאינו יום המיתה אינו מעכב את הוידוי וי"א דאפי"ל באונין דרבנן מעכב את הוידוי ובזמן הזה לכ"ע גם אנינות דרבנן מעכב את הוידוי וי"א דאנינות נקרא כל

זמן

ב) לא עברתי ממצותיך כו' לשון רבינו הוא משנה בפ"ה ממע"ש מ"א כתב המניח: ואינו מבין דהרבה דברים שחשבה המשנה כגון מין על שאינו מינו או תלוש ומחובר או חדש וישן וכו' אם תרם אין תרומתו תרומה כל"ע אי"כ הו"ל כאלו לא הפריש כל"ע למה צריך המשנה לפרש זה הן אמת דבוידוי אין אומר שום דבר המפורש במשנה רק קורא הפרשה כמו שכתובה בתורה כי"כ הרי"ם בפ"ה המשנה והתו"ט מביאו ג"כ אך המשנה מפרש דברי הפרשה וזה מה צריך לפרש כיון דאינו תרומה ומעשר כל"ע וצ"ע ע"ש ולענין נראה דאעפ"י דאינו תרומה ומעשר כל"ע בכל זאת שייך וידוי דאיסור מיהו עכיד בהפרשתו מין על שאינו מינו דהא בתוס' המורה (ה) ד"ה אם וז"ל: וא"ת נימא דנשיאות חטא הוי משום דעבר אטימרא דרחמנא ואומר רבינו שמשון משנין דה"פ אם אינו קדוש נשיאות חטא למה כתיב בל"ה נמי ידעינן דיש בו נשיאות חטא מדכתיב מכל' חלבו דמשמע חלבו אין גירועין לא עכ"ל וכן כתבו התוס' בקידושין (מו:) ד"ה אם ע"ש אי"כ ה"ה הא דאין תורמין ואין מעשרין ממין על שאינו מינו אעפ"י דאם תרם אין תרומתו תרומה נשיאות חטא איכא משום דעבר אטימרא דרחמנא דהתורה אמרה כ"פ חלבו ויצהר וכ"פ חלבו

תירוש

מקורות הברכה השקפה לברכה רה

זמן שהמת מוטל לפניו אפי' בלילה או אפי' ביום שני (הרא"ש בפ"י המשנה) אם סך את עצמו באנינות מתודה כל הדינים הנזכרים כאן לענין מע"ש ה"ה בנטע רבעי (ה) ולא בערתי ממנו בטמא הא אם הפרישו בטומאה אינו מתודה וכן ביעור מן העולם בטומאה גם ע"י אכילה וגם ע"י שריפה ובכל אופן שמתבער מן העולם בטומאה מעכב את הוידוי אם סך בשמן מע"ש בטומאה אינו מעכב את הוידוי וכאם סך לרפואה או לתענוג אינו מעכב את הוידוי ואם אכל ערל את המע"ש מעכב את הוידוי ואם ביער מע"ש בטהרה י"א דמעכב את הוידוי אם איבד את המע"ש בטומאה בידים אינו עובר מה"ת משום לא בערתי ממנו בטמא ואינו מעכב את הוידוי (ד) ולא נתתי ממנו למת שלא לקח ממנו ארון ותכריכין כה"ג אפי' לחי אסור שהרי אסור לקנות מלבוש וכיוצא בזה ממע"ש שומעכב את הוידוי וכ"ש אם סך ממנו למת שאינו יכול להתודות ואין חילוק בזה בין טמא לטהור אבל סיכה לחי מותר ודוקא בשמן טהור אבל בשמן טמא יש אוסרים ובחלוק לחי וארון ותכריכים למת אין חילוק בין טמא לטהור הכל אסור וי"א דיאכל כנגדן ג"כ לא מהני ומעכב את הוידוי אם קנה ארון ותכריכים אפי' למת מצוה אינו מתודה (ד) ולא נתנו לאוננים אחרים אם נתן המע"ש לאונן אפי' לאכל סעודת הבראה

תירוש ודגן אמרה תורה תן חלב לזה וחלב לזה ואם לא עשה כן הרי הוא עובר אמיטרא דרחמנא אפי' אין תרומתו תרומה ג"כ שפיר שייך וירוי דלא עבר אמיטרא דרחמנא ראם עבר אפי' כגון זה לא יכול להתודות כמו אם אכל כאנינות ואם הפרישו בטומאה דאינו מתודה וכן אם הפריש מתלוש על המחובר ג"כ אעפ"י דאינו תרומה עכ"פ עבר אמיטרא דרחמנא דכתיב והרמותם ממנו שלא יתרום מן התלוש על המחובר וכן מן המחובר על התלוש והי"ה מן המחובר על המחובר דלשון הרמה לא שייך אלא בתלוש כמו שכתב התוס' יו"ט כתרומות פ"א ס"ה וכן כן החדש על הישן ומן הישן על החדש עובר משום הא דכתיב היוצא השרה שנה שנה והי"ה מפירות הארץ על פירות ח"ל וכן להיפך ועובר על הא דכתיב וכל מעשר הארץ מוצע הארץ והנה לפימ"ש התוס' קידושין (סב.) ד"ה אין כו' טעמא דמחובר אפי' בדועבר אינה תרומה משום הני שתי ילפותות אי' מרגנך ומחובר לא מידגן ב' מדכתיב בסמוך ולא מן המחובר ואי מרגנך בלבד הו"א רק לכתחלה אבל בדועבר תרומתו תרומה ע"ז ולפינן ממנו דאפי' בדועבר ע"ש צריכין להבין מניין דכל הני דאמרן אין תרומתן תרומה אפי' בדועבר הא בכל הני ליכא שינה הכתוב לעכב ואיכא למימר דבכל הני אין צורך שינה הכתוב לעכב והתם

מקורות הברכה השקפה לברכה

הבראה ואפי' אם יש בו סכנת נפשות שמה"ת מחויבין לתת לו מ"מ אינו מתודה אם נתן לאונן שאין לו חיוב אבילות מה"ת וכן אם נתן לגר שמתאבל על אבותיו ובניו שהי' לו מגיותו מתודה וי"א דאפי' אם נתן לאינו בן ברית שמתאונן על מתו מעכב את הוידי' (ח) שמעתי בקול יי' אלקי שהביאו לבית הבחירה עשיתי ככל אשר צויתני ששמח ושימח בו שנאמר ושמחת בכל הטוב. לפי"ז נראה דבזה"ז אין אומרים בוידוי משמעתי עד השקיפה ובספרי איתא: אשר צויתני לא נתתי למי שאינו ראוי לפי"ז גם בזה"ז שייך לומר בפ' הוידי': ככל אשר צויתני.

והתם שאני דכיון דילפינן מרגנך דגם כהלוש קודם שנתמרה אין תורמין ואעפ"כ קיי"ל דהתורם מדבר שנגמר מלאכתו על דבר שלא נגמר מלאכתו דתרומתו תרוסה ומעשר שהקדימו כשבולים פמור סח"ג הרי כדעכב מהני וילפינן מוהרמותם ממנו תרומת גוי מעשר מן המעשר הילכך הוי"א דגם מחובר לקרקע לכתחלה הוא דלא הא דיעכב שפיר דמי קמ"ל ממנו ולא מן המחובר ואפי' כדעכב לא מהני משא"כ ככל הני דאין תורמין דאין לנו שום ענין בדריעכב מהני הילכך לא בעינן שום שנינו הכחוב לעכב אלא בקרשים ולא במקום אחר ועוד במחובר לקרקע הוא

דבעינן תרי קראי לעכב משום דקיי"ל כר"מ דכל העומד לכצור כצצור דמי וכיון כצצור דמי הוי"א דגם מחובר לקרקע תרומתו תרומה הילכך בעינן תרי קראי לשינה הכתוב לעכב דאפי' כדעכב אין תרומתו תרומה ואע"ג דהתום בסנהדרין (יטו.) ד"ה שער כתבו דלענין תרומה לא אמרינן כל העומד לכצור ולקצור כצצור וכקציר דמי ע"ש היינו דוקא אחרי דילפינן מקרא במחובר לקרקע דמחובר אינה תרומה ואם לאו קרא הוי"א דתרומתו תרומה משום דכל העומד לקצור כקצור דמי ואפי' למ"ד דכל העומד לכצור לאו כצצור דמי לא דמי ענין מחובר ותלוש לענין ישן וחדש פירות הארץ ופירות ח"ל דתלוש ומחובר כיון שכבר עומד לכצור הא יש למחבר מציאות להיות תלוש הילכך בל"ג שינה הכתוב לעכב הוי"א דתורמין מוע"ז כיון דאפשר לעשות גם למחובר להיות תלוש כמוהו לאפוקי מין כשאינו מינו חדש וישן פירות אי' ופירות ח"ל שא"א בשום אופן שיהיו דומין ול"ז הילכך לא בעינן שינה הכתוב לעכב ואפי' כחד קרא מספיק לומר דאפי' כדעכב אין תרומתן תרומה ובמשנה ראשונה כתוב והיה דה"ס לביתנו אם עישר מן הרע על היפה אינו יכול להתודות דלכתחלה הוא דלא וכדעכב מה שעשו עשו ע"ש וכתב האה"ש דבמעשר לא שייך איסור מן הרע על היפה דעיקרו הוא משום הפסד הכתן ובמעשר שני שנאכל לבעלים לא קפדה תורה ע"ז ועיקר הוידי' במע"ש הוא ע"ש. לענין רכיון דמעמא דאין תורמין מן הרעה על היפה משום דילפינן מכהירימכם את חלכו ממנו ולא דרשינן מעמא דקרא ורבינו כתב בפ"א מה' מעשר ה"ז שכל שאינו בתרומה אינו במעשר ע"ש ועיין בפ"ו המשוניות פי"א דתרומות מ"ה ע"ש ואין הטעם דאין תורמין מן הרעה על היפה משום הפסד כהן ודוקא לענין הא דאין תורמין מן הטמא על המהור כתב רש"י ביבמות (פמ.) ד"ה אין תורמין כו' משום הפסד כהן ע"ש. אבל מן הרעה על היפה מקרא הוא דילפינן ואין חילוק בין תרומה למע"ש וכן כתב הר"ש בפ"ב דתרומות מ"ב דהא דאין תורמין מן הטמא על המהור משום הפסד כהן אבל

מקור שנים ושלשים הברכה

מראודייתא שרי משא"כ מן הרעה על היפה לא הוי משום הפסד רחא מן הרעה על היפה בריעבר תרומתו תרומה ומן הטמא על הטהור כמזיד אין תרומתו תרומה משום דגרוע דלא חזי לאכילה כלל ע"ש. ויש להוכיח מפ"ב דבכורים מ"א דגם כמע"ש אין תורמין מן הרעה על היפה רקא מני ואזיל שיש בתרומה ובכורים משא"כ כמע"ש וכיון שבמע"ש תורמין מן הרעה על היפה הו"ל לומר נמי ריש בכורים ותרומה דאין תורמין מן הרעה על היפה דהא גם בכורים אין סביאים אלא מן היפה כמ"ש רבינו בפ"ב דבכורים היג ע"ש משא"כ כמע"ש דמפרישין מן הרעה על היפה עיין בתשובת הרשב"א סי' דפ"ט ויש עוד דרון כראיה זו דאיכא למימר תנא ושו"ר עיין ביבמות (עג) ויש להעיר ע"ז מברכי רבינו פ"ד ממע"ש ה"ב ע"ש ובזמן הזה אפי' תרומה תורמין מן הרעה על היפה אפי' לכתחלה אין מעכבין את הוירוי.

מקור שלשה ושלשים

ג) ולא שכחתי שלא שכה כו' כמשנה פ"ה ממע"ש מ"א איתא וז"ל: ולא שכחתי לא שכחתי מלברך ומלהזכיר שמך עליו, וכתב הר"ש ומתריבמ"צ וז"ל: שמברכין בא"י אמ"ה אקב"ו להפריש תרומה וכן להפריש מעשר ראשון להפריש מעשר שני וכן למעשר עני ולתרומת מעשר ולפדיון מע"ש ולחלה על כולן מברכין עכ"ל וכן כתב הר"ב ע"ש ובברכות (ט). איתא וז"ל: גופא אמר רב כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה ור' יוחנן אמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה אמר אב"י כוותיה דרב מסתבדה דתניא לא עבדתי סמכותך ולא שכחתי לא עבדתי מלכותך ולא שכחתי מלהזכיר שמך עליו וא"ל מלכות לא קתני ור' יוחנן תני ולא שכחתי מלהזכיר שמך ומלכותך עליו עכ"ל וכתבו התוס' ב"ה אמר אב"י כו' וז"ל: י"מ דמסתברא ברייתא כוותיה ומיהו רב אלפס פסק כו' יוחנן וכן פסק ר' ר"י דכל ברכה שאין בה מלכות שמים אינה ברכה ע"ש. וצ"ל הא רבינו פסק בפ"א מה' ברכות ה"ה כו' יוחנן דכל ברכה שאין בהם מלכות אינה ברכה ולדיריה מסיק הגמ' תני ולא שכחתי מלהזכיר שמך ומלכותך עליו וכאן לא הזכיר רבינו אלא שלא שכה מלברכו ומלהזכיר שמו עליו אבל מלכות לא הזכיר. וברשי על התורה פ' תבוא על הפסוק לא שכחתי וז"ל: מלברך על הפרשת מעשרות עכ"ל וכתב עליו השפתי חכמים כתב הרא"ם פ"י מלברך מלשבחך בעת הפרשת מעשרות ולא מלברך ברכת הפרשת המעשרות שהוא נוסח הברכות שתקנו אנשי כנסת הגדולה שבדכות להמצות אינו אלא דרבנן ע"ש ובגמ' (שם) כתב רש"י ד"ה מלברך. ברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להפריש תרומה ומעשר עכ"ל הרי כתב כאן נגד מ"ש בפ' תבוא ונראה דאלו ואלו נכון דהן אמת דמקודם שתקנו אנשי כנח"ג הברכות על כל מצוה ומצוה מדין תורה ה"י חייב לתת שבח להקב"ה ולהזכיר שם שמים על הטובה שעשה עמו שנתן לו ארסה ומל ומטר ומעס בפירות כמו שמצינו בתורה בשעת הבאת הכורים ואח"כ שתקנו אנשי כנח"ג הברכות ומברכין ברכת המצות ומזכירין שם שמים יוצאין בברכה שמברכין גם חיוב התורה שמזכירין בשעת הפרשה שם שמים ומברכין אותו וזוה איכא לתרין קושי' התוי"ט (שם) שהביא בשם המורח"י ורבינו גור אר"י שכתבו על פי רש"י שבפ' תבוא ולא שכחתי מלברך על הפרשת מעשרות שר"ל שבח והודאה דאילו נוסח ברכה אנשי כנח"ג תקנוה ומברבנן איך מסכים עם זה הפ"י אחרי שהגמ' מייח"ל למשנה זו אפ"לוגתא דרב ור' יוחנן בכל ברכה שאין בה שם ומלכות ע"ש. ולפי ה"ל לא קשה מירי ורבינו שלא

רח מקורות שלשה ושלשים הברכה

מזכיר כאן מלכות אעפ"י שהוא פסק כר' יוחנן ס"פ ג"כ כמ"ש לעיל דגם קודם הקנת אנשי כנה"ג נוסח הברכות הי' חוב לכת' שכת' להקב"ה בשעת הפרשה ומדין תורה לכת' שכת' ולהזכיר שם שמים כלי מלכות ואח"כ שתקנו אנשי כנה"ג את הברכות שיכרך בשם ומלכות מחדש רבינו כאן ראע"ג בנוגע לקיום מצות הברכה כענין רוקא להזכיר מלכות ג"כ דק"ל כר' יוחנן בנוגע למצות וירוי סובר רבינו ומלכות שאינו אלא מדרבנן אינו מעכב את היורדי ומספיק אם מזכיר שם שמים לבר ג"כ מתורה ואיכא למימר דהא דהגמ"ר פריך לר' יוחנן מהא דתניא לא עברתי ממצותיך כו' ואילו מלכות לא קחני (ומשני) ור' יוחנן כו' ומלכותך אין כוונת הגמ"ר לר' יוחנן יש גירסא אחרת כנוסח הספרי אלא רס"ל ריש חילוק בין נוסח הברכה שתקנו אנשי כנה"ג שתקנו להזכיר גם מלכות והכרייתא לא מיירי אלא בנוגע לענין מצות וירוי וכיורדי מספיק כלי מלכות כיון דקיים החוב שהוא מחיית נותן שכת' והוראה בשעת הפרשה ומוכיר שם שמים יכול להתודות ועל סמך זה השמיט רבינו מלכותך משום הרמב"ם לשיטתיה שפסק דכל ברכה שאין בו מלכות אינו ברכה ופסק דהמברך ברכה שא"צ עובר בלאו דלא השא א"כ איך יאמר שלא שכת' מלהזכיר שמו עליו בכרכתו שלא הזכיר מלכות ע"ש לפי דבריו תקשה דלא פריך הגמ"ר לר' יוחנן מהכרייתא מירי דאיכא למימר דאין צורך להזכיר כמו שלא הזכיר רבינו הילכך דעת רבינו ולדעת רש"י דאם הזכיר שם שמים בשכת' והוראה בשעת הפרשה אפי' לא הזכיר מלכות אינו מעכב את היורדי ואם כירך ברכה מצות הפרשה בשעת הפרשה בשם ומלכות או הוא יוצא גם את הדין תורה וגם מדרבנן ואם לא הזכיר כלל בשעת הפרשה מעכב את היורדי דהא עכ"פ שכת' והוראה מהזכיר מחיית וכמ"ש המניח שאם לא אמר שכת' והוראה אין יכול להתודות ע"ש, ולדעת רבינו רס"ל דשכת' והוריה בשעת הפרשה מדאורייתא הוא ולפי דעתו רס"ל דלוקין על לאו דלא אכלתי באוני היה דלוקין על לאו דלא שכתתי אם לא כירך ולא הזכיר לא שכת' והוריה ולא ברכה בשם ומלכות לוקין עליו למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין כמ"ש לעיל במקור ל"א המחלוקת דרש"י והרמב"ם והרמב"ם היכא דכתבי בשלילה אם לוקין עליו וזה החוק לומר דמעשה דהפרשה שעושה כלי שכת' והוריה וכלי ברכה והזכרת ש"ש ומלכות הוי כמו לאו שיש בו מעשה כאופן שני איכא לתרץ דברי רש"י שסותרים מפירושו על התורה לפירושו דגמ"ר דברכות ולתרון הרמב"ם שהשמיט המסקנת הגמ"ר לר' יוחנן דחני ומלכותך עפ"י מ"ש האה"ש להוכיח מהירושלמי רפ"ו דברכות דלמ"ד ברכה התורה מחיית כל ברכה המצות ג"כ מחיית הוא איכ' רב ור' יוחנן רס"ל דברכה התורה מחיית ע"כ ס"פ דברכה המצות מחיית היא דהא איתא בברכות (כ"א) אמר רב יהודה אמר רב מנין לברכה המזון לאהריו מחיית שנאמר ואלכלת ושבעת וברכת מניין לברכת התורה לפניה מחיית שנאמר כי שם ה' אקרא הכו גודל לאלתי אמר ר' יוחנן למדנו ברכה התורה לאהריה מן ברהמ"ז מק"ז ע"ש. והילכך רש"י כפי' על הגמ"ר בברכות (י) דקאי אליכא דרב ור"י שפיר כתב דלא שכתתי מלכך היינו כרוך אשר קדשנו במצותיו כו' דלדידה דברכת המצות דאורייתא הוא אך לדין דק"ל דברכת התורה אינו אלא דרבנן איכ' היה ברכה המצות אינו אלא דרבנן וא"א לפרש כוונת הפסוק שכתורה לברכה המצות שאינו אלא מדרבנן הילכך מפרש לענין שכת' והוראה וזהו ג"כ דעת רבינו דפסק דברכת התורה אינו אלא דרבנן והיה כל ברכה המצות וא"א לפרש כוונת הכתוב לא שכתתי אלא לענין שכת' והוראה ולא לענין ברכה הילכך לא צריך מלכות והנה ראיתי להמשנה ראשונה שכתב הא דלא תני ככל הני הנזכרים כמשנה על לא עברתי ממצותיך אם עשה אחר מאלו אינו

מקורות שלשה ושלשים הברכה ט

יכול להתודות כרתני גבי הקדים מע"ש למעש"ד דרוקא התם צריך למיתני דאעפ"י שאינו אלא מצוה לכתחלה אפ"ה מעכב הירודי אבל הני דבהריא כתב להו קרא ואפ"י דיעבד לא עשה כלום לא צריך למימר דמעכב דפשיטא דהא אין כאן מעש"ד כלל אלא דגבי לא שכחתי מלברך דביעבד אין הברכות מעכבות הוי"ל ליתני שמעכב הירודי ומדלא תני לה ש"מ דברכה אין מעכב את הירודי כיון דעיקרה דרבנן ולא די למקדים מע"ש ומעש"ד דיש לה סמך בקרא ע"ש לפימ"ש לעיל אם לא אמר כלום בשעת הפרשה לא שבת והוריה ולא ברכה עובר על דאורייתא ומעכב את הירודי ובמלאכת שלמה כתב בשם הר"ש ז"ל דהא דלא שכחתי מלברך קאי על הברכה אחרונה שעל שבע המינים ע"ש. וכן כתב השיטה מקובצת על ברכות (שם) דעל ברכה אחרונה קאי דהיא מדאורייתא ע"ש וכוונתם נראה דכשאוכל מע"ש בירושלים תוך המחיצות ולא ברך ברכה אחרונה עבירה זו עולה על השבון המעשרות הילכך מתודה דלא שכחתי מלברך ברכה אחרונה אחרי אכילת מע"ש דאם שכח מעכב את הירודי ואפ"י ע"י שכחה לא כמודד מעכב

מקור ארבעה ושלשים

ד"ר לא אכלתי באוני כו' שם במשנה י"ב ע"ש דוקא באנינות דאורייתא והוא כל יום המיתה ואפ"י אחר קבורה אבל אנינות לילה או יום קבורה שאינו יום המיתה אינו אלא דרבנן ואינו מעכב את הירודי עיין בר"ב ס"ש שם ואעפ"י דהאוכל מע"ש באנינות דרבנן מכין אותו מכת מרדות כדכתב הרמב"ם בפ"ג ממע"ש ע"ש כיון שאינו אלא דרבנן יכול להתודות ואם אכל מע"ש באנינות בשבת ויז"מ תליא אם איסור אנינות לאכול בקדשים ומע"ש חל אפ"י בשווי"ט או לא דהנה המל"מ פ"ג מה' אבל מסתפק בזה ומסיק דגם בשווי"ט אסור ע"ש והשער המולך הוכיח דגם בשווי"ט חל האיסור מפסחים (צ"א) דתנן: אונן טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים ואמרין עלה כגמרי דקסבר אנינות לילה דרבנן ואם נימא דאף אנינות של תורה אין בסוד תיפוק ל"י דאין אנינות ביו"ט כלל ע"ש והאה"ש הוכיח מפסחים (לא) דאמר ריה"ג דאין יוצאין במצת מע"ש לפי שאינו נאכל באנינות ומצת חובה ביו"ט הוא ע"ש. לפי מה שאמר רב יוסף (שם לה:) טעמא דמצת של לחמי תורה אינו יוצא משום דאמר קרא שבעת ימים מצות תאכלו מצה הנאכלת לשבעה ימים יצתה זו שאינה נאכלת ל"י ימים ע"ש והוה הטעם של ריה"ג דכיון דאונן אסור הרי אינו ראוי לאכול במצת של מע"ש כל שבעה דאם במקרה של אנינות אינו ראוי לאכול כל ימי חול המועד בזמן שאנינות חל עליו ויש להקל ומ"מ בעינן ע"כ לומר הטעם הכי דאל"כ תקשה בלא"ה הא אכילה מצה בליל חמשה עשר וק"ל דאנינות לילה אינו אלא דרבנן ואיך ממעמינן בקרא אבל לפי הנ"ל אתי שפיר דעיקר הוכחת ריה"ג מטעם שאינו ראוי לשבעת הוה אול"ם יש להסתפק אם הא דק"ל אנינות לילה דרבנן אינו אלא במת ביום או אסרינן דאין לילה של אחריו אנינות אלא מרבנן אבל מת בלילה חל עליו אנינות מה"ת אפ"י בלילה או דל"ש. הנה רש"י בברכות (טז:) ד"ה קסבר. כו' וז"ל: קסבר ר"ג אין לילה של אחריו כו' מרבנן ע"ש. ובזבחים (ק) יום מיתה תפוס לילו ע"ש בכל הנ"ל לא נזכר אלא לילה של אחריו רבינו הרמב"ם בפ"ג מה' מע"ש ה"ו כתב סתם: וביום המיתה הוא אונן מן התורה ובלילה אונן מדבריהם שנאמר אכלתי הטאת היום הייטב בעיני יי היום אסור ולילה סותר עכ"ל משמע דאין חילוק ועיין בפ"ב מביאת המקדש ומאהר שכתב מע"ש וקדשים הוכיח רבינו דין איסור אכילה

רי מקורות מקור ארבעה ושלשים הברכה

אכילה לאונן ובהלכות קרבן פסח פ"ו ברין אכילת פסח לא הביא דין איסור אונן כלל להיפך צד ההיתר מביא והביא שם דברי מתניתין דפסחים (צא). דהאונן ראוי לאכול הפסח לערב משום דאנינות לילה מדבריהם ולא העמידו דבריהם במקום כרת ע"ש ולא הביא שום רמז לצד איסור אכילת פסח באונן כגון שמת בלילה אלא ודאי דס"ל דאין חילוק אך לפי"ז צריכין להבין הא דאמר ריה"ג טעמא דאין יוצאין במצת מע"ש לפי שאינו נאכל באנינות הא אין מצה נאכלת אלא בלילה ובלילה ליכא בשום אופן אנינות דאורייתא ואם נאמר לצרף לכוונת ריה"ג להוכיח דאין יוצאין במצת מע"ש משום דאינו ראוי לשבעה אתי שפיר והנה אפי"ן אם נימא דרבינו ס"ל דמת בלילה ראשונה לכ"ע דיש אנינות מה"ת נמי אתי שפיר הא דלא הוכיח רבינו בשום מקום הצד האיסור שאונן אסור לאכול את הפסח כגון שמת בליל פסח דלשיטת רבינו בענין אכילת פסח ליכא שואנן אסור מ"ש רש"י בזבחים (ק). גבי הא דאמר אב"י כאן קודם תצות כאן לאחר תצות כ"ו וכתב רש"י בר"ה אב"י אמר רוביהו ע"כ ש"מ אנינות לילה דרבנן דאי מדאורייתא הוא לא הוה אכילה דנהי דקדמת חובת שחיטה לאנינות אבל חובת אכילה לא קדמה ל"י דאכילת פסחים לא מעכבא לאב"י אלא משום דאנינות לילה דרבנן והם לא העמידו במקום כרת דיוצא מימנע ולא שחיט ע"ש א"כ ל"מ"ד אכילת פסחים מעכבא אפי"ן ל"מ"ד אנינות לילה דאורייתא משכחת ל"י היתר אכילת פסחים אפי"ן באנינות משום דמצות אכילת פסח דוחה לאנינות דמיעוט קרא מלאחותו אי"כ כיון דרבינו פוסק דאכילת פסחים מעכבא אפי"ן אם נימא דס"ל דאם מת בלילה לכ"ע אנינות לילה דאורייתא מ"מ אונן מוכ"ל לערב ואוכל את הפסח הילכך לא משכחת לה דאונן אסור באכילת פסח כלל. אך לפי"ז תקשה קושי' התוס' ביבמות (ע). ד"ה דפסח גופיה ממעשר גמר ובזבחים (קא). ד"ה ומה מעשר וז"ל: וא"ת ושאר כל הקדשים מנלן דכל הקדשים אסורים לאונן כדאמר בזבחים כ"ו טבול יום מקיז ממעשר ואק"ו איכא למיפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה כ"ו וז"ל דשאר קדשים גמרינן מפסח בהיקשא דזאת התורה דהתם אתקוש כל הקדשים ע"ש. וכוון דקו"ל אכילת פסח מעכבא אין במציאות דין אנינות בפסח כלל ותשאר קושי' התוס' מנלן דכל הקדשים אסורים לאונן ובסוגי' דיבמות (שם) מכואר דגם בפסח גופיה איכא איסור אונן כה"ת ואיך משכחת לה ואולי דנ"מ לאכילת פסח מכזית השני והלאה דבשלמא כזית ראשון רכיון דאכילה פסח מעכב עשה דפסח דוחה לאיסור אנינות אבל כזית השני דכבר קיים המצות עשה ח"ל איסור אכילה משום אונן ומה ילפינן כל הקדשים או דאיכא נ"מ לענין הא דמחלק אב"י בזבחים (שם) בין מת לו המת אחר הצות שכבר נתחייב בקרבן פסח ל"מ"ד לו המת קודם הצות ולא נתחייב עדיין אין שוה"מ ע"זו אלא נדחה לשני ע"ש. וכיון דהרמב"ם בפ"ו מה' קרבן פסח פסק כאב"י ע"ש. שפיר משכחת אנינות בפסח אפי"ן אם נימא דאנינות לילה דרבנן ואפי"ן במת בלילה ושפיר מצינו למי"ף קדשים מפסח דאיכא איסור אנינות בקדשים אי"כ הגז"ש דמטנו ילפינן פסח כמעשר דאיכא אנינות בפסח לענין מת קודם הצות דאנינות דוחה אותו דחשב האונן כמו נברא לא קא חזי ושוב לא שייך לומר דעשה דפסח דוחה את אנינות ומפסח ילפינן לכל הקדשים אך לפי"ז צריכין להבין הא דכתב הרמב"ם (שם) הטעם דאונן ראוי לאכול הפסח לערב מפני שאנינות לילה מדבריהם לא העמידו דבריהם במקום כרת ע"ש הא אפי"ן אם ה"ל אנינות לילה מה"ת נמי ראוי לאכול הפסח לערב משום דאכילת פסחים מעכב מצות אכילת פסחים דוחה לאנינות ואולי כוונת רבינו דאם נעשה אונן קודם לילה הרי אנינות קדמה לחיוב אכילת הפסח אם ה"ל אנינות לילה דאורייתא או האנינות שקדמה היתה דוחה

מקורות מקור ארבעה ושלישים הברכה ריא

דוחה למצות אכילת הפסח כמו שהאנינות שקודם הצות דוחה למצות שהיטת הפסח הילכך כתב הטעם משום אנינות לילה דרבנן אולם אכתי קשה אם נימא דמת בלילה לכייע מהיית למה לא הזכיר רבינו צד האיסור דמשכחת לה דאונן אסור לאכול בפסח כגון שמת בלילה פסח והתוס' ביבמות (ע:) ד"ה אי מה פסח כו' כתבו מפורש דסוגי' דהתם שמפורש דאיכא איסור אונן באכילת פסח מהיית: סגי לסיטר דאתיא אפי' אליכא דמ"ד אנינות לילה מדרבנן דלא הוי דרבנן אלא כשמת ביום או נקבר ביום למאן דאזיל בתר קבורה דלא תפיש ליליו עמו מדאורייתא אבל אם מת בלילה הוי אונן כמה ביום דהיינו ביום מר עכ"ל הרי ס"ל מפורש דכמת בלילה לכייע מהיית ואם נימא דגם רבינו ס"ל הכי איכא לסיטר מעם דלא כתב צד איסור באונן אכילת פסח כגון שמת בלילה דכיון דס"ל לחלק במצות שהיטת הפסח בין קודם הצות לאחר הצות הי"נ כיון דאכילת פסח מעכב איכא לסיטר דאין נימ' לענין אכילת פסח אפי' מת בלילה דמ"נ אם מת ביום קודם שחל עליו מצות אכילת פסח הרי אנינות לילה אינו אלא דרבנן ואם מת בלילה הרי קדמה מצות אכילת פסח קודם דמיציאת הכוכבים חל עליו מצות אכילת הפסח והמיתה אח"כ אי"כ המצוה דאכילת פסח דוחה לאנינות שאח"כ ולא משכחת לה לאנינות בפסח רק למ"ד אכילת פסחים לא מעכב או בכזית שני או לענין מה קודם הצות וא"כ אם אונן אכל מעי"ש בלילה יש חילוק בין לילה ראשונה כלומר אם מת בלילה והקבורה ביום לילה הראשונה דהוי' אונן סת"ל מעכב את הויוריו ואם אכל בלילה שני' שאחריו יום תקבורה אינו מעכב את הויוריו דאז אינו באנינות אלא מדרבנן וכן אם אכל ביום בשויור"ש ג"כ מעכב את הויוריו והיה בנטע רבעי אם אכל באנינות דאורייתא מעכב את הויוריו ובהלכתא גבירתא משנה י"ב כתב דא"י באנינות דרבנן מעכב את הויוריו ע"ש. והאה"ש כתב עליו שדבריו תמוהים מדברי רבינו כפי' דמע"ש מראים לכאורה להיפך דהא כתב שם כה"ח: האוכל מע"ש באנינות של תורה לוקה כו' באנינות של דבריהם מכין אותו מכת מרדות ע"ש. הרי אסור לאכול מע"ש אפי' באנינות דמדבריהם ואיך יכול להתורות ולומר לא עברתי ממצותיך הא אפי' אם עובר על דרבנן ג"כ לא יכול לומר לא עברתי ממצותיך דהא מברכין על מצוה דרבנן וצונו כמו דאמרין בש"כ דשבת על נר הניכה דצונו בלא חסור אך איכא לסיטר דהיינו טעמא דלא מעכב את הויוריו רק המצות הכתובים כפרשה ולא חסור לאו ממצות הכתובים כפרשה הוא. ולפי"ש המלאכה שלמה טעמא דאם אכל באנינות אינו יכול להתורות דנפקא לן מדכתיב ב"י ואכלת שם לפני ד' אלוקיך ושפחת אתה וביתך בשמחה הוא נאכל ואינו נאכל באנינות ע"ש אי"כ אפי' אם אוכל באנינות דמדבריהם ג"כ אינו מקיים ושפחת בשמחה הוא נאכל דהא עכ"פ אינו נאכל בשמחה וכן משמע דעת רבינו כפי' המשניות כפי' מדמאי מ"ב וז"ל; ואונן הוא האיש שמת לו מת ויתחייב עליו אבלות וביום קבורתו יהי' אונן מדאורייתא כל' זמן שלא נקבר עד סוף יום קבורתו אבל הלילה שלאחר יום הקבורה שהוא לילה יום שני מן האבלות (מכאן מוכח דס"ל לרבינו דרוקא ליל שני דרבנן אכל לילה ראשונה לכייע דאורייתא) הוא אונן מדרבנן וכל' זמן שנקרא אונן אסור לו לאכול מעשר שני והוא מה שאמר הכתוב לא אכלתי באוני מסני עכ"ל. ומדרכתא אחר שהביא דיש אונן שהוא מהיית ויש שנקרא אונן מדרבנן: וכל זמן שנקרא אונן אסור לו לאכול מעשר שני ע"כ גם באונן דרבנן קאי דהא מע"ש גם אונן דרבנן אסור ומסיים: והוא מה שאמר הכתוב לא אכלתי באוני מסני משמע דס"ל דכל שנקרא אונן אפי' מדרבנן עובר על לא אכלתי באוני דמה שכתבה התורה "באוני" לא הקפידה התורה על דיני אונן אלא העיקר על שם אונן וכל היכא דנקרא

ריב מקורות מקור ארבעה ושליש הברכה

שם אונן אפי' עיי' רבנן נמי אונן שמו ועובר על לא אכלתי באוני והרא"ש כתב: לא אכלתי באוני אנינות נקרא כל זמן שמתו מוטל לפניו ע"ש והנה ראיתי להתום' אנשי שם שהקשה על הא דאמר הא אם אכלו באנינה אין יכול להתודות מאי קמ"ל פשיטא שקורי משקר בשלמא על כל מצותיך אשר צויתנו הוצרך התנא לפרש טה זאת המצוה אבל הכא המקרא מפרש ומאי קמ"ל ומתריץ דברך גרוד' אשמעינן התנא בפ"י זה דהא מן המקרא דכתיב בו ממנו נראה דאף אם לא אכל באנינות כ"א מקצתו ומקצתו אבל כתיקונו שא"י להתודות קמ"ל דדוקא כי אכלו כולם באנינה א"י להתודות אבל אם אכל מקצתו כתיקונו יכול להתודות וכה"ג יש לפרש דלא בערתי ממנו בטמא וה"ה ללא נתתי ממנו למת ע"ש דכדיו תמוהים טאר איך יתכן שיעמוד לפני הקב"ה ויאמר שרק מקצת לא אכל באונין וחלק גדול אכלתי באוני איך איננו מתבייש לומר לפני הקב"ה שעובר על התורה ואוכל באנינות וכן בלא בערתי ממנו בטמא הא בודיוו כתיב אשרי נשוי פשע כסו חטאה ועוד הא המקור היחיד לאיסור מע"ש באנינות מקרא דלא אכלתי באוני הוא ועל סמך זה לוקין כמ"ש רבינו בפ"ג דמע"ש ע"ש ולפי דבריו אין למי"ף מ"א אכלתי אלא אם אכל כל המע"ש ומנין לאסור אכילת מע"ש לאונן אפי' רק חלק מהמע"ש ולמה דיברה התורה בשלילה ולא בחיוב. ומה שהקשה איכא למימר דקמ"ל דאפי' אכל באנינות חוץ לירושלים אעפי' דאין לוקין כמ"ש רבינו בפ"ג דמע"ש ע"ש וכן לענין ביעור בטומאה דאפי' אכל או מין ביעור אחר בטומאה חוץ לירושלים אינו יכול להתודות והתפארת ישראל מפרש הכוונה שהשמיענו החידוש הא אם אכל באנינות לומר אפי' באנינות דרבנן נמי מעכב את היודיו ונראה דבזמן הזה דגם וידיו וביעור אינו אלא דרבנן לכ"ע דאנינות דרבנן מעכב את היודיו ומה שרבינו שנה לשון המשנה דתנן לענין אם הקדים מע"ש לראשון דאינו יכול להתודות וכן באנינות וכן בהפרישו בטומאה ורבינו לא כן כתב אלא ברין אם הקדים מע"ש לראשון אבל באנינות ובהפרישה בטומאה כתב: אינו מתודה ולא כתב ואינו יכול להתודות והחילוק בין נוסח אינו יכול לנוסח אינו מתודה מוכן דנוסח אינו יכול משמע דאינו רשאי ונוסח: אינו מתודה משמע דאינו חייב אבל אין איסור דברך אם מתודה (ע"ין מ"ש לעיל בה"ג בזה) ונראה דאיכא חלק בין החיובים והאסורים המפורשים במקום אחר ועליהם נוסד בעיקר המצוה של היודיו כגון המקדים מע"ש לראשון או נשרף דכל א"ל איסור; וחיוכם מפורש במקום אחר דהיינו איסור הקדמה מפורש במקום אחר דילפינן מ"א תאחר כמו שהארכנו לעיל וגם הקדקול הוא במעשר שהוא העיקר לענין חיוב וידיו וחור ונשנה בפרשת חזיריו ברטו בככל מצותך אשר צויתני וכן נשרף מבבל דחיוב להפריש המע"ש מפורש וגלוי וידוע במקום אחר וכיון שמע"ש הוא העיקר לענין וידיו וכיון שאין מע"ש כלל לא מצי להתודות כלל משא"כ באיסור אונן וביעור בטומאה דאין האיסור מפורש במקום אחר וגם כפי היודיו לא נזכר אלא בשלילה גם העוכב שלהם אינם רק בשלילה כלומר אינם חייבים להתודות אבל חיוב לא להתודות ליכא והא דהפריש מין על שאינו מינו או מין תלוש על המחובר כו' דאיסורן מפורש במקום אחר כמו שבארנו לעיל ונזכר כאן ברטו חיינו כיון דסוף סוף המעשים לא קיומים ולא עושה שום רושם בעצם המעשרות המביאים לירי חיוב היודיו הילכך מספיק הרושם של המעשה לא להתחייב בודיו ולא לאסור להתודות על המעשר שקיים כהלכתו וזכירושלמי פ"ה דמע"ש היה איתא: אית תניי תני כל המצות שכתורה מעכבות ואית תניי תני כל המצות שבפרשה מעכבות רבי אחא בר פפא בעי קומי רבי זעירא אפי' הקדים תפילה של ראש לתפילה של יד א"ל אף אנא סבר כן עמ"ל משמע דר"ז ור"א ס"ל כמ"ד כל מצות שכתורה מעכבות את היודיו

מקורות ריג הברכה

אי"כ למה השמיט רבינו דכל המצות מעכבות ונראה דלכאורה צריכין להבין דלפי"ז צריכין לפרש הכוונה כאשר קורין ב' הירוי: עשיתי ככל מצותך על כל מצות שכתורה ואם נימא פשוט דכל מצות התורה מעכבות את הירוי איך הוא אפשר במציאות קיום מצות וירוי המעשה הא אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ואיך יכול לעמוד לפני ר' אלקיך שהוא יודע מחשבות לבו ויודע ועד ואין שכתה לפני ככא כבודו ולומר עשיתי ככל מצותך ואין אף אחד שיכול לקיים המצוה בפועל אם נאמר כמיד דכל התורה מעכבות את הירוי אלא וראי כוונת התורה שלא לעכב את הירוי רק אם עובר על איזה מצוה כמזיד ולא עשה תשובה ולא עבר יוה"כ דלשון לא עברתי משמע כמזיד ואם הי' תשובה יוה"כ שפיר יבול לומר לא עברתי ממצותך וכוה יש הכדל בין מצוה שכפרשה דלא טהני תשובה כמי"ש לעיל וככל מצות שכתורה טהני תשובה ואיכא לסימור דמצות שכפרשה מצות שכתורה לא פלוגי דשניהם מורים דמעכבות ולא טהני תשובה ולא פלוגי אלא כשאר מצות שכתורה למר מעכבות אם לא עשה תשובה ולמר לא מעכבות אפי' לא עשה תשובה אי"כ לענין מצות שכפרשה פסק רבינו בתירווייהו דמעכבות ולא טהני תשובה ולענין וירוי על כל עבירות שכתורה כדי שהתשובה תכשיר את האדם להתורות וירוי מעשר יכול להיות שרבינו מודה לזה שצריך תשובה קודם קריאת פ' הירוי על כל עבירות שכתורה והשם וירוי קוראין כגלל זה כדי שיתודה קודם על כל עבירות שכתורה כמי"ש לעיל במקור א'.

מקור חמשה שלשים

לה ולא בערתי כו' משנה שם וראיתי להמשנה ראשונה שהקשה הפרשה מאן דכר שמהי תבא ולא שמעינן אלא כיעור ואכילה בטומאה ובהדיא כתב הרמב"ם בחבורו פי"ג דין ג' דאפי' נטמאו הפירות כולן כשהן טבל מפריש מע"ש בטומאה ופורתו ע"כ ואין לומר דנתי דהותרה לו ההפרשה בטומאה מי"ם מעכבת הירוי דמהיכא נפקא ל"י הא ע"ש ועיין בתום' חדשים מי"ש בזה ונראה דאיכא לסימור דיש חלוק בין פירות שכבר נטמאו כשהן טבל מאליו דמפריש מע"ש בטומאה כדי להתיר הפירות. לאכול ואין בו איסור משום טומאה דהא נטמאה הפירות מאליו והמע"ש נותר כפדיון ואין בו איסור משום טומאה ואינה מעכבת את הירוי לאפוקי כשהטבל מהוד והוא טמא כשמפריש בטומאה הוא מטמא את הפירות כנגיעה וגורם לטמא את המע"ש ולהביא את המע"ש לבער בטומאה וגורם לטומאת מע"ש אסור כמו שהוכיח התוס' אנשי שם מהא דפ"ג רסוכה ו'ה: מטמא דאתרוג מע"ש בירושלים אין נומלין למיד מפני שטכשירה הרי מכשירה ע"ש והיינו מטמא גם כאן כדכתב רש"י (שם) כד"ה הרי מכשירה: ומע"ש בעי שימור דקדש אקרי דכתיב: וכל מעשר הארץ וכו' עכ"ל ועיין במקור שלשים מה שהארכתי בענין זה הרכה משאי"כ בטבל טמא לאו גורם טומאה הוא כלל דהא מאליו נטמאו מקודם וגם לאו משום גורם לביעור בטומאה איכא דהא לאו גורם לביעור בטומאה הוא כלל דהא אפשר לפדות אפי' בירושלים ולאכול כשהרהר ומשיה בזמן הזה מחויב להתורות אעפי' דכולנו טמאי מתים ומטמאין כנגע משום דכבר בעודן טבל נטמאו וגם ככסף הפדיון לא יהי' ביעור בטומאה דתבא שמתחילין לשכר ולשחוק כדי לזוור לרות או להשליך אל הים פרחת טומאתו דהא כמלה צורתו ותשמישו כמו שכתבנו לעיל והאחי"ש כתב דלא שייך בזמן הזה שעוברים כלאו דלא בערתי ממנו בטמא כיון שאי"כ כלל להפריש כשהרהר ואי"כ לקיים

ריד מקורות מקור חמשה ושלשים הברכה

לקיים המצוה של הפרשת המעשר אם לא באופן שיכשירנה ויקבל טומאה ויפרנה הרי כך הוא רצון התורה ע"ש אולם הגר"א ג"כ הרגיש בקושי הני"ל ומגיה המשנה הני"ל כנוסח כזה. הא אם הכעיר בטומאה כלשון הכתוב בערתי הקדש אך רבינו הרמב"ם לא שינה מהנוסח שלפנינו ומעתיק הא אם הפרשו בטומאה אינו מתורה ונראה לכאור את זה עפ"י הקדמה אחת שנבאר ענין הלאו ולא בערתי ממנו בטמא אם אכילה הוא או שריפה או תרווייהו הוא או אכילה או שריפה בכל אופן שנבקר מן העולם בטומאה הוא עובר ואם לוקין על לאו זה מבואר ברבינו הרמב"ם שכתב בה"ש מע"ש פ"ג היא האוכל מע"ש בטומאה לוקה שנאמר ולא בערתי ממנו בטמא כו' ובה"כ כתב: ואפי' להרליק בו את הנר אחר שננטמא אמר עך שיפדה שנאמר לא בערתי ממנו בטמא עכ"ל. צריכין להבין למה על אכילה בטומאה כתב לוקה ולהרליק בו את הנר לא כתב אלא שאסור ולא כתב ללוקה כמו שכתב לענין אכילה דתא שניהם ילפינן מלא בערתי ועוד למה לוקין על אכילה הא כיון שכולל אכילה והרלקה בלאו אחד הו"ל לאו שבכללות ונראה דאיכא להבין עפ"י הא דאיתא ביבמות (ע"ג:) ואסור לבער מהן בטומאה ואוכלן בטומאה עצמן לוקה מנלן דתניא ר"ש אומר לא בערתי ממנו בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא והיכא מוזהר על אכילתו איני יודע (פריך הגמרא) איני יודע טומאת הגוף כהדיא כתיב כ"י נפש אשר הגע בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים (ומשני) כי קמבעיא ל"י טומאה עצמו מנין ת"ל לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך כו' וקאמר רחסנא הדיא דאמרי דך התם בשעריך תאכלנו הכא לא האכל ע"ש ולפי"ז איכא למימר דכאמת לא בערתי ממנו בטמא כולל שניהם איסור אכילה בטומאה ואיסור הרלקה בטומאה והילכך אין לוקין על איסור הרלקה בטומאה דהו"ל לאו שבכללות והא דלוקין על אכילה בטומאה היינו טעמא דאיכא באיסור אכילה בטומאה לאו כפ"ע גם בטומאת הגוף וגם בטומאת עצמו בהרלקה בטומאה אין לנו לאו כפני עצמו איסור הוא דאיכא אבל מלקות ליכא ויפה עולה פסק הלכה של דבינו שמחלק בין אכילה בטומאה להרלקה בטומאה אעפ"י דבשניהם כאים לימורם מלא בערתי היינו דק דאיסור אבל למלקות אינם דומים ולי"ז והנה התום כיבמות (שם) ד"ה והיכן כתבו וז"ל. תימא לר"י דהכא משמע דמלא בערתי לא נפקא לו אוהרה לאכילה וכפ' כל שעה אמרינן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל אם אינו ענין לגופו דנפקא לן מטעשר הקל דכתיב לא בערתי ממנו בטמא וכ"ת אין מזהירין מן הדין היקושא הוא דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך וגו' משמע דאי מזהירין מן הדין ידעינן שפיר לאו מלא בערתי עכ"ל ולפי הני"ל איכא למימר דהילכך שא"ה הגמרא והיכן מוזהר על אכילתו שיהי' חייב מלקות דכלאו דלא בערתי אין למדין למלקות דהו"ל לאו שבכללות איכא למימר דתא דאמרינן בפסחים דאוהרה דמע"ש מלא בערתי על סמך דלא תוכל לאכול בשעריך הוא כמיש רש"י שם מטעם אחר דהיינו מטעם דלא בערתי אינו לאו אלא יודוי בעלמא הוא ע"ש ואיכ' לרבינו אעפ"י דמ"ל דלא בערתי הו"ל לאו מ' מעינן הלאו דלא תוכל משום דלא בערתי כבר אינו מספיק ללקות עליו דהו"ל לאו שבכללות והמהרש"א כיבמות (שם) כתב דמרבירי הרמב"ם בפ"ג מה' מע"ש משמע דמ"ל דלוקין אלאו דלא בערתי אעפ"י שאינו אלא לשון יודוי ומבאר דא"ק דלא בערתי אתא דלאו היינו לבער בטומאה אבל לאכול בטומאה לא שמעינן מיניה אלא מלא תוכל לאכול בשעריך כדמשמע הכא לא בערתי גו' והיכן מוזהר על אכילתו כו' ע"ש הנה לכאורה מפורש שרבינו הרמב"ם ס"ל להיפך דתא כתב בה"א דע"ל אכילה בטומאה לוקה משום ולא בערתי ממנו בטמא

מקורות מקור חמשה ושלישים הברכה רטו

ולבעד בטומאה לא כתב דעובר בלא בערתי אלא כתב בה"כ דאסור להדליק בטומאה משום שנאמר לא בערתי ומה שהמחורש"א כתב לחוכיה מדברי רבינו בפ"ג מה' מע"ש בכה משמעות דמ"ל ולא בערתי הו"ל לאו הא רבינו בהרי"א כתב הכי בספר המצות כשורש שמיני ושם עיקר המחלוקת דרבינו הרמב"ם והרמב"ן ע"ש והבאתי לעיל כמה פעמים ונדמה דהתוס' דהבין הא דפסחים דלפינן מ"ל בערתי לאזרת לאו על לא תוכל לאכול כשעריך סמוך משום דמ"ל דלא בערתי הו"ל לאו גמור כשיטת הרמב"ם ורש"י בפסחים ס"ל כדעת הרמב"ן ונדמה דהרמב"ן ס"ל דלא בערתי לא הו"ל לאו שבכללות דאכילה והדלקה בשם ביעור יקרא דגם עיי' אכילה וגם עיי' הסקה מתבקר בן העולם ומה שרבינו מחלק ביניהם שבאכילה בטומאה כתב דלוקה ובהדלקה בטומאה לא כתב דק איסור נראה דהיינו מעטא ובהקדם להבין לדעת רבינו הסוגי' דיבמות (שם) דשאלה: והיכן טוהר על אכילה המעט הוא אזהרה ודלא בערתי ממנו בטמא: לכן נראה כוונת שאלתה היא כך דלמא האי: לא בערתי ממנו לאו לענין אכילה הוא אלא בעיקר לענין הדלקה כמו שמצינו שיש איסור הדלקה כמע"ש אפי' קודם שנשטמא דהא מע"ש לא ניתן אלא לאכילה ושתייה וסיכה דכתיב: ואכלת, ועכשיו מתורה דאפי' בטומאה דלא הוי לאכילה ג"כ לא בערתי כמו שכתב רש"י (שם) ב"ד"ה ואילו אסור לבער מהן בטומאה וז"ל: ולא אמרינן אפי"ג דלא ניתן מע"ש אלא לאכילה ושתייה וסיכה כדכתיב (שם י"ד) ואכלת הני מילי טהור אבל היכא דנשטמא דלא הוי לאכילה ידליק בו אלא אסור לבער בטומאה כדכתיב (שם) ולא בערתי ממנו כשטמא עכ"ל אבל אכילה דזוהו עיקר המצוה מנ"ל דאחר שנשטמא איכא אזהרה באכילה ועיי' נתנה חשובה שיש מקור לאיסור אכילה כמע"ש שנשטמא מ"ל תוכל לאכול כשעריך ואחרי זה שמצינו אזהרה לאיסור אכילה מע"ש בטומאה ע"כ דהא רבותיו כמע"ש: לא בערתי ממנו כשטמא גם איסור אכילה ככלל ולא בערתי ללאו ולא תוכל לאכול כשעריך לענין מקום אכילה דאינו לוקה אלא אם אכל בירושלים וזוהו איסור חדש לגמרי ולא מתווסף למה שהיו קודם הטומאה והו"ל לאו גמור ולוקין עליו, ובנוגע לחלק הכיעור בהדלקה בטומאה דהוא לאו איסור חדש אלא המשך מהאיסור שהיו קודם להטומאה דהבערה למע"ש הו"ל קודם להטומאה יותר חמור מאחרי הטומאה דלפני הטומאה הוי לאכול ואחרי הטומאה לא הוי לאכול הי"ל בן הדין שאחרי הטומאה לא יהי יותר חמור מלפני הטומאה והא לפני הטומאה אין לוקין דהא לא הוי אלא לאו הבא מכלל עשה עשה ולא יהי הטפל חמור מעיקר הי"ל בן הדין מוכרז איסור אכילה בטומאה מאיסור הדלקה בטומאה דאיסור אכילה בטומאה איסור חדש הוא לגמרי דלפני הטומאה לא הוי איסור אכילה כלל ולא בערתי ממנו כשטמא אחרי הטומאה לאו גמור הוא הי"ל בן הדין עליו ואיסור הדלקה דלאו איסור חדש אלא המשך להאיסור הקודם די לו להיות כמקדם ולפי"ז עיקר הלאו דלא בערתי על איסור אכילה נאמר דהוא איסור חדש לגמרי משא"כ לאיסור הדלקה אין הלאו דלא בערתי אלא בתור אסמכתא בעלמא דהא גם לפני הטומאה הוי אסור לבער בהסקה וכן משמע מרש"י בנהדרין (ק"י"ב) ד"ה הכא כמאי עסקינן כשנשטמא וז"ל, דלאו כד אכולי בטומאה הוא דכתיב לא בערתי ממנו כשטמא ע"ש וכן רבינו בספר המצות במצות ל"ה ק"י כתב שלא לאכול מע"ש בטומאה כו' והאזהרה ממנו לא בערתי ממנו כשטמא ע"ש והילכך שפיר כתב רבינו דאוכ"ל מע"ש בטומאה לוקה ובמדליק מע"ש בטומאה אסור ומשמע איסור הוא דאיכא הא סלקות ליכא ובהכי אחי שפיר מ"ש רבינו בפ"כ מה' כבורים ה"ט. וכן יראה לי שהכבורים שנשטמא אינו מסיק בהן התנוד כו' מפני שהן כקדשי מקדש ע"ש והעיר כזה הכ"מ דיבמות משמע דלפינן מ"ל בערתי ממנו

רש"י מקורות מקור חמשה ושלשים הברכה

בטמא דכתיב במעשר והיינו משום ר' פינן בכורים ממעשר טמעים היקש ע"ש אבל לפי הג"ל אתי שפיר דלענין חסקה בטומאה. גם במע"ש ל"כא אוהרה ולא בערתי ועיין לעיל במקור ל"ב מ"ש בזה וכן כתב רבינו בפ"י המשניות בפ"ג דמכות. ואוהרה על אכילת מע"ש בטומאה הוא ממה שנאמר לא בערתי ממנו בטמא ע"ש, ועיין בתו"ט בפ"ג דמכות מ"ש שם על דברי רבינו שבפ"י המשניות הג"ל והמזהים שנראה שלא עיין בספר המצות בשרש שמיני, ועוד אפשר לומר דרבינו מפרש דמה ששאלה הגמרא ביבמות (שם) והיכן הוזהר כו' ה"פ ובאיזה מקום הוא מוזהר על אכילתו בטומאה ולא באיזה לאו כאשר פירש רש"י ומשני נאמר כאן לא תוכל לאכול בשעריך ונאמר להלן בשעריך תאכלנו והשתדל הטבא לומר לא תוכל לאכול מעשר בירושלים בטומאה כבכורים שאתה אוכל בטומאה בשעריך ואח"כ מצאתי שבעל המחבר מגלה אסור על ספר המצות להרמב"ם ב"ש"ש שמיני שהוא ג"כ בזה הפרש הכוונה הג"ל ודחה מפני שקשה לו לפ"י כי לא תתישב כהדיא קושית הגמרא שם על התיא כריתא שהקשו עליו כראשיתה ואמרו טומאת הגוף כהדיא כתיב נפש אשר תגע ע"ש, והרש"י למכות (י"ט), מביא שם דברי הגמרא הג"ל וכתב עליו דלקים דמדכתיב ולא יאכל כו' אם רחץ כו' מוכח דמיירו בירושלים ששם דוקא מותר אחר הרחיצה ע"ש. ובתועפת דאם על היראים ס"י פ"ו אות ג' מביא משם המעתיח דמה שהקשו הגמרא טומאת הגוף כהדיא כתיב כו' היינו שמתחלה לא הכין הקושי עדין ע"ש וכן היראים ס"ל דלא בערתי ממנו בטמא אינו לאו והוכיח מהא דאמרינן בהערל ביבמות: (שם) היכן הוזהר עליו טומאת הגוף כהדיא כתיב כיה טומאת עצמו אינו יודע כו' ע"ש והראב"ן ס"י י"ח כתב בזה"ל: וסיהו מלקות ל"כא על ביעורו א"א איסור עשה כדכתיב ואכלת לפני ה' אלקיך וכו' ולא לשריפה ולא הבא מכלל עשה ע"ש ועיין בתועפות ראם (שם) וכן הוא ביראים ס"י שצ"ו דבלשון לא בערתי ממנו בטמא כולל גם אכילה בטומאה וגם ביעור בטומאה דכתב וז"ל: פ"י בערתי כל דבר המכער מן העולם בין באכילה בין בשריפה ע"ש. ואיכא לטימר דמ"ש רבינו: הא אם הפרישו בטומאה אינו מתודה ג"כ לשני מיני ביעורים הג"ל מ"ן ביעור מן העולם ע"י אכילה בטומאה ומ"ן ביעור מן העולם ע"י הדלקה ועל שניהם אומר דמעכב היודיו וכולל שניהם בשם הפרשה בטומאה שהפריש המע"ש מן העולם, ועוד דס"ל לרבינו דלא בערתי היינו הפרשה בטומאה וכוונתו לביעור מן העולם דביעור בשם הפרשה יכונה עפ"י התרגום ונתן שתרגם הפסוק לא בערתי ממנו בטמא וז"ל: לא אפרשית מיניה במסאב וכן תרגם בערתי הקדש אפרשנן קודשא ע"ש וא"כ כוונת רבינו שכתב אם הפרישו בטומאה היינו השני מיני ביעורים הג"ל דשניהם בשם הפרשה יכונה דאפ"י חסקה בטומאה אעפ"י דאין לוקין מעכב את היודיו ובש"ע י"ד ס"י ש"א סע"ף קמ"ו מעתיק דברי רבינו בצורתו ובנוסחו כאן ומשמע דהכין כוונת רבינו דהפרשה הוא הפרשה ממש והיינו דס"ל כמ"ש הרבה פעמים לעיל דמשמע ל"י לרבינו דבלשון ביעור כולל הפרשה בטומאה היינו הפרשה ממש וגם ביעור מן העולם בטומאה ואיכא לומר דזהו כוונת התרגום ג"כ. הנה יש דבר שהוא דומה לאכילה ושתייה ואיננה אסור בטומאה ואינה מעכב את היודיו כגון סיכה דק"ל ככל מקום דסיכה כשתיה ובשמן מע"ש אינו אסור לסוך בטומאה כראיתא ביבמות (עד), דאמר ר"ל א"ר סימא מנין ל"ע"ש שנטמא שמתור לסוכו שנאמר ולא נתתי ממנו למת למת הוא דלא נתתי הא לחי דומיא דמת נתתי איזה דבר ששוה בחיים ובמתים הוי אומר זו סיכה עכ"ל. ולכאורה משמע דסיכה מעכב את היודיו כגון שסך באנינות ועבר על מ"ש בתורה בפרשת היודיו: לא אכלתי באוני ממנו וכן אם סך לרפואה או לתענוג מעכב

מקורות מקור חמשה ושלישים הברכה ריז

את היודיו וראי' מהתוספתא פ"ק דמע"ש וכמ"ש רבינו בפ"ג דמע"ש ה"טז: מע"ש אעפ"י שניתן לסיכה אין נותנין אותו לא ע"ג צינית ולא ע"ג חזיות ואין עושין ממנו קמיע וכיוצא בו שהרי לא ניתן לרפואה עכ"ל וכיון דק"ל כר"ע דער"ל כממא כמו שטמא אסור כמע"ש כן ער"ל אסור כמע"ש ולוקח עיני' ביכמות (עד.) ועיין ברכינו (שם) אי"כ אם אכל ער"ל מע"ש מעכב את היודיו רבין דר"ע דהו"ל כממא ובין דר' יצחק דר"ף מגזיש דממנו ממנו הו"ל עובר כמ"ש בפרשת היודיו. אולם אם סך בשמן מע"ש טמא אינו מעכב את היודיו דצריכין להבין למח השמים רבינו את הדין דסיכה בשמן טמא של מע"ש אסור נראה הטעם דהנה תהום' ורש"י פלגינן בהטעם הא דבעינן קרא להתיר שמן קע"ש טמא רש"י ס"ל הטעם דקיי"ל סיכה כשת"י והו"ל כמאן דשת"י ל"י כטומאה, והרא"ם ס"ל הטעם דמ"ד ראסור משום שמבקר כטומאה ע"ש. ואיכא למימר דפלגינן אם סיכה כביעור תחשב או לא רש"י ס"ל איסור דביעור כמע"ש לאו מטעם איסור הנאה הוא דהא מותר לסוכו והו"ל היתר הנאה אלא איסור ביעור דמע"ש כטומאה הוא איסור בפ"ע וסיכה לא הוי כביעור דסיכה להנאה תחשב ועיין מ"ש תהום' כיומא (עו.) ד"ה מנין לסיכה ע"ש. ודאית' להעריך לנו על יבמות (שם) שכתב דמעמא דרכינו דס"ל דהדלקת השמן של מע"ש טמא אינו לוקין משום דאזיל לשטתיה שפסק בפ"א מה' מאכלות אסורות דאין לוקין על' הנאה ע"ש. ולפ"י מ"ש רביעור איסור בפ"ע הוא ולאו מטעם איסור הנאה הוא והו"ל לאו שיש בו מעשה ועיין במנחת חינוך מצוה תרי"ט מ"ש לענין מע"ש טמא אם מותר בהנאה ואי"כ סיכה דלאו כשריפה דמיא אלא כאכילה ושתייה שפיר כתב רש"י הטעם דבעינן קרא להתיר שמן טמא של מע"ש לסוך משום דהו"ל דאסור משום דסיכה כשת"י, ותהום' דס"ל דסיכה כביעור הילכך ס"ל אי לאו קרא הו"ל דסיכה אסור משום דאסור לבקר כטומאה ואיכא למימר דרכינו ס"ל כרש"י דלאו כביעור דמיא והא דבעינן קרא להתיר משום דסיכה כשת"י ולפ"י למ"ד סיכה לא כשת"י לא בעינן קרא להתיר סיכה בשמן של מע"ש טמא וכיון דק"ל דסיכה לאו כשת"י כה"ת עיין בתהום' י"ט פ"ז מתרומות מ"א ועיין בתהום' אנשי' שם ע"ש לא בעינן קרא להתיר סיכה בשמן טמא של מע"ש הילכך אין צורך לכתוב היתר סיכה בשל מע"ש טמא דדין סיכה בשמן טמא של מע"ש כדון כל שאר איסורים וממילא לענין יודיו אינו מעכב ואם יש איסור בסיכה עיין במ"ז י"ד ס' ק"ז ס"ק ד' ובנקודת הכסף ובמשנה למלך פ"ב מה' תרומה הי"ד ובה"ה ובמשנה למלך ובשער המלך פ"ה מה' יסודי התורה ובפ"ח ה' יהוי"כ ס' תרי"א ע"ש ואם סך באנינות דאינו אלא דרכנן (עיין בפ"י) המשניות להרמב"ם בפ"ב דמע"ש מ"א שהביא שם הררשה דלא נתתי ממנו למת להתיר סיכה בשמן מע"ש טמא לאו אליבא דהלכתא הוא) ואם ביעור דמע"ש כטהרה מעכב את היודיו תל"א במחלוקת דרש"י והרישב"א ביכמות (עב) והגר"א כשנות אליהו פ"א דשביעית והר"ש והר"ב (שם) דרש"י והרישב"א והגר"א מעכב את היודיו ולהר"ש והר"ב אינו מעכב את היודיו עיין תהום' דע"א בפ"ב דמע"ש, והאיה"ש כתב דתמות הדבר לומר שעובר כטהור כיון דהך בערתי כולל גם אכילה ואי"כ לא שייך כטהור ואכלתו ככך ע"ש לא קשה מידי דהא דאסור הדלקת כמע"ש טמא ילפינן מהא דכתיב ואכלתו ולא בערתי ולא הדלקה ולא כממא דלא אתא אלא אלא לאמר דטומאה מתירתי' אי"כ עיקר דלאו דלא בערתי לא נאמר אלא אחר שננטמה ומתוודים דאפי' אחר שננטמה לא ביעור וכ"ש קודם שננטמה דלא ביעור כלל עיין כרש"י יבמות (שם) והפ"ם פ"ת דשביעית הי"ב הביא ראי' מהתוספתא שם פ"ז דתניא תומר כמע"ש שאין מדליקין בו את הנר וכמע"ש טהור מיירי ע"ש והאיה"ש משיג עליו מדתניא שם ואין אוכלין

ריח מקורות מקור חמשה ושלשים הברכה

אוכלין אותם אלא כפריו ואין מדליקין בו את הנר כנטמא מיירי דבטחור לא שייך פדיון אם נאכל כמצותו ע"ש איכא למיטר דמהא דפרוין אין ראי' דמיירי כטמא דדילטא משום חוץ לירושלים הוא רבעינן פדיון וע"כ מיירי הכריתתא בכל גוונא בין בתוך ירושלים בין חוץ לירושלים ממה שחני : עירובין ספג עירובין ע"ש, וזה אינו שייך אלא דוקא בחוץ לירושלים דאי כירושלים הא מקומן לאכול שם ואינו אוסר את התערובות ומה שחני ואסור לאונן הוא דוקא בירושלים רבחוץ לירושלים אסור לכל ארס ומה שאמר אח"כ : ולא הותר לאכילה אלא כפריו איכא למיטר דמיירי בחוץ מירושלים דאפי טהור אסור לאכול כלי פדיון וא"כ מה שאמר אח"כ ואין מדליקין בו את הנר ג"כ כשמן טהור מיירי או הא דאמר : ולא הותר לאכילה אלא כפריו מ"כ בטחור וכירושלים אלא דקאי על אונן דאונן כירושלים אסור לאכול אפי' בטחור כלי פדיון אי"כ מה שאמר אח"כ ואין מדליקין בו את הנר ג"כ אפי' בטחור מיירי ולענין הדלקה אין חילוק בין אונן לשאר ארס והחילוק שיש בין המשנה להתוספתא דבמשנה פ"ה משביעית מ"ב איתא ז"ל : שביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה לאכול דבר שדרכו לאכול ולסוך דבר שדרכו לסוך לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן וכן בתרוסה ומע"ש ק"ל מהם שביעית שניתנה להדלקה הנר עכ"ל משמע רבמע"ש בכל גוונא אסור אפי' טהורה אלא שהר"ש שם כתב ומהו מע"ש טהור מותר להדליקו מדאמר רחמנא לא עברתי ממצותך לא בערתי ממנו כטמא ש"מ דטהור מותר מ"מ ניחא הא דקתני כו' ומשאי"כ כמע"ש שאין מדליקין כטמא ע"ש. הרי מ"ל דמסמיכת לשון המשנה אין להוכיח דבמע"ש אסור הדלקה בכל גוונא דהא לא תני מה שיש בין שביעית למע"ש אלא להשמענו החדוש שבשביעית יש צד הקל שבמע"ש ליכא הקולא ובשביעית יש בה צד הקולא אי"כ אפי' אם נימא דבמע"ש טהור מותר הדלקה ג"כ שפיר משכחת צד הקל בשביעית יותר ממע"ש דהיינו לענין מע"ש טמא משאי"כ כהתוספתא רתני התם החידוש להיפך מה שיש במע"ש צד החומר יותר משביעית כיון שחני כלשון סתמא דבמע"ש אין מדליקין בו את הנר סתם משמע דבכל גוונא בין טמא בין טהור מותר דהא כמע"ש מה שהתורה אסרה הכערה כטמא איכא למיטר דלאו איסור חדש הוא אלא הוא המושך מאיסור הכערה מקודם שנטמאה דמצד הסכרה בטחור יש בה קדושה יותר ומסתברת לאסור הכערה בזמן שאפשר באכילה בירושלים עיר הקודש והלא בערתי כטמא היינו אפי' מוטאה הילכך בזמן שהשמיענו החידוש בצד החומר שבמע"ש וחני סתם מסתברת לומר דהחומרה הוא בין כטמא בין בטחור משאי"כ בזמן שהחידוש הוא בצד הקל שיש בשביעית אפי' סתם אין ראי' דבמע"ש יש חומרה מצד שניהם רחא לא מרגיש החידוש כמע"ש הילכך אין בה צורך להרגיש החילוק שיש ביניהם ובשביעית אין צורך לפרש דשם אין שום סכרה להלך בין טמא לטהור הילכך יש להוכיח מתוספתא ראי' לשיטת רש"י והריטב"א והשנונת אליהו. ואם איברו את המע"ש טמא בידים לא ע"י הדלקה אם זה ככלל מבער כטמאה ועובר על לא בערתי ה"ח ואם כטהרה עובר מה"ח ראיתי כהפארת ישראל כיכין וכוונת כפ"כ דמע"ש שכתב לאבר מע"ש כירים אינו רק מרכרי סופרים מדפליגי בהורושלמי ריש דמאי ולרובין אפי' מע"ש ודאי ואפי' הרכה מותר לאברו ע"ש אי"כ איבוד אינו מה"ח ואינו בכלל כיעור ואינו מעכב את היודי ויש להעיר בזה אם ככה"ג חל עליו הדין דיאכל כנגדן כמו דאיתא בפ"א דמע"ש מ"ז : אין לוקחין עבדים ושפחות וקרקעות ובהמה טמאה מטיי מע"ש ואם לקח יאכל כנגדן ע"ש. או באיבוד שאנו. ואיכא למיטר דזה הליא כמחלוקת דרש"י ותוס' דפליגי לענין אם הוציא טעות מע"ש חוץ לאכילה ולשתיה ולסיכה יאכל כנגדן

מקורות מקור חמשה ושלישים הברכה ריט

מפרש רש"י בפי' האיך מקדש (גו) שמביא מעות אחרות ומחלל המעות שביד המוכר על אלו ע"ש נמצא שזה שאוכל כנגדו הוי פדיון של הראשון ומטעם זה אנחנו מחייבים לאכול כנגדו והתוס' כתבו כשם רבינו מאיר דחא דאובל כנגד אינו אלא קנסא דליכא למימר דהוי מטעם חלול הא אין יכול לחלל דבר שאין ברשותו ע"ש איך רש"י באיבוד להמעי' בידים לא שייך הדין דיאכל כנגדו דאין לו מה לחלל ולרבינו מאיר דס"ל דמטעם קנס הוא גם באיבוד שייך קנס ולפי מה דק"ל פ"ק דבכורות מ"ו דמע"ש אינו חייב באחריות ע"ש היינו דוקא במקרה של אבדה או של גניבה מסיבות אי זהירות כשמירה משא"כ במקרה של אבדה בידים דמזיק בידים איכא למימר דחייב לשלם דהיינו שיאכל כנגדו מטעם מוזן וחייב באחריות לענין זה שיאכל כנגדו והא דאמרינן דאינו חייב באחריות שייך אפילו באבדה בידים דאחריות לא שייך אלא היכא שחייב לזולתו אבל ככה"ג דלא שייך חיוב לזולתו לא שייך חיוב אחריות עליו אבל כנגדו לאכל כנגדו שפיר איכא לחלק בין אבדה בידים דיאכל כנגדו משום קנס לגניבה ואבדה דמטילא דליכא קנס והא דאמרינן במתניתין (שם) המפריש פדיון פטר חמור ומת מ"ש חייבין באחריותו כחמש סלעים של בן וחכמים אומרים אין חייבין באחריות כפדיון מע"ש נראה דפ"גו אם הפדיון פטר חמור משעה שמפריש הוי' כמו שבא ליר כהן ואינו מחוסר מסירה הילכך הוי' כמו פדיון מע"ש דלא הוי מחוסר מסירה או דלא זכה הכהן קודם המסירה לידו וכ"ז שהוא ביד ישראל עריין מחוסר מסירה ורמי לחמש סלעים של בן וחייבין באחריות

מקור ששה ושלישים

ל"ו ולא נתתי ממנו למת כו' משנה י"ב פ"ה ממע"ש וכתב הר"ב וז"ל: וכה"ג אפי' לחי אסור שהרי אסור לקנות מלבוש וכיוצא בזה ממע"ש כדתנן לעיל סוף פרק קמא כל שהוא חוץ לאכילה ושתייה ומיכה אם לקח יאכל כנגדו ולא נקט הכא ארון ותכריכים אלא לאשמועינן דלא מיבעיא אם סך ממנו למת שאינו יכול להתודות דכתיב ממנו מנופו של מעשר אלא אפי' קנה ארון ותכריכים דלא נתן מנופו של מעשר על טת אינו יכול להתודות עכ"ל וכן כתב הר"ש שם ע"ש והשנות אליהו כתב דודאי עיקר קרא קאי על סיכה דלארון ותכריכים לא צריך קרא דלחי אסור כ"ש למת אלא דקמ"ל דאם נתן אותו לארון ותכריכים מעכב את הוידוי ע"ש ושניהם לדבר אחד נתכוונו והמלאכה שלמה ומשנה ראשונה כחבו דהחידוש הוא כמה באו"ת דהיינו כמה מצוה דאע"ג דדחה לכל המצות אפי' מעכב את הוידוי ומשנה ראשונה הביא ספק לזה מלשון הרב"ב בספר המצות ל"ח קנ"ב ח"ל הזהירנו מהוציא דמי מעשר שני אלא באכילה ושתייה והוא אסור ולא נתתי ממנו למת ולשון ספרי ולא נתתי ממנו למת שלא לקחתי ממנו ארון ותכריכים וכל זמן שיוצא ממנו דבר יאכל כנגדו כו' ואמנם זכר התם לחזוק כאלו יאסר ואעפ"י שהוא מצוה לא הוציא בה מעות מע"ש אלא כמזון לבר כמו שאמר ונתת הכסף וגו' שאם הוציא אותו כזולת המזון כאלו הוציא אותו למת שאין תועלת לו בזה עכ"ל הרי מבואר דגם רבינו ס"ל דהא דכתיב למת פי' אפי' למת וכ"ש לחי ומשמע דס"ל דאין חילוק בין מע"ש טהור למע"ש טמא דבתרווייהו אסור גם למת וכ"ש לחי ולהר"ב והר"ש והשנות אליהו הוי"פ לחי וכ"ש למת אבל בעצם הדין כולם ברעה אחת אולם דעת רש"י אינו כן דבכבודו (ע"ד.) כתב רש"י בר"ה לא נתתי גו' וז"ל: מיניה כתיב לא בערתי ממנו

רכ מקורות מקור ששה ושלישים הברכה

במסא וכתוב בתריה ולא נתחי ממנו למת כלומר מן המעשר ממא לא נתחי ממנו למת
הא לחי דומיא דמת נתחי ואיזו נתינה משכחת במת הוי אוסר זו סיכה ע"ש ובר"ה אימא
כתב חז"ל: לא נתחי ממנו למת לא בסיכה קאמר אלא כך הוא מתודה לא קניתי ממנו
ארון ותכריכין למת אפי' כשנמטא דלא יכולתי לאכול ולא שנתחנן דרבר שאינו לאכילה
והוא צרכי המט הא לחי דומיא דמת נתחי ואשמעינן דאע"ג דמעשר מהור לא ניתן אלא
לאכילה ושחיה וסיכה אם נמטא מותר להללו לקנות ממנו חלוק עכ"ל הרי ס"ל לרש"י
דמע"ש שנמטא מותר לקנות חלוק לחי מדמע"ש אך איכא דלמימר דרש"י לא כתב הכי
אלא אליבא דרס"ד דפריך: ואימא ליקה לו ארון ותכריכים ע"ש דלמ"ד האי לא נתחי ממנו
למת לאו בסיכה קאמר אלא כך הוא מתודה לא קניתי ממנו ארון ותכריכים למת וממילא
משמע הא לחי דומיא דמת נתחי ומותר ליקה מהם חלוק לחי דמע"ש שנמטא מותרין ליקה
מהם חלוק לחי אבל למסקנא דלא נתחי לענין סיכה מיירי גם רש"י מודה דאסור ליקה
חלוק לחי אפי' במע"ש ממא דרבר שאין בו צורך אכילה אין חילוק בין חי למת עיין
בחומ' רע"א משנה י"ב פ"ה ממע"ש ובכה"ג ראי' להרישב"א על יבמות (שם) בר"ה
אימא כו' כתב חז"ל: פ'י דבמת אסור אבל כחי כיון דנמטא מותר להוציאם בצרכיו ליקה
לו חלוק אבל סיכה אסור בין מהיים בין במיתה עכ"ל ובר"ה אסר רב הונא כו' כתב
חז"ל: ולהאי מסקנא דר"ה ודרב אשי קאמר ל'י כר' סימאי דבסיכה הוא שהלך הכתוב
בין חי למת אבל בארון ותכריכים שוים הם ואסור להלוקין וכן הוא בירושלמי דבכורים
לא נתחי ממנו למת מה אנן קיימין אם לארון ותכריכים דבר זה אפי' לחי אסור ע"ש.
וכן הוא דעת הרשב"א בחירושו ליבמות (שם) ע"ש. וכן הוא דעת הרמב"ן ומבואר מדברי
הרשב"א והרישב"א והרמב"ן שהביאו דברי הספרי דתניא החם ולא נתחי ממנו למת שלא
לקחתי ממנו ארון ותכריכין למת דברי ר' אליעזר ומשמע דלידיה דלחי מותר ליקה חלוק
ובירושלמי פ"ב דמע"ש ובפ"ה דאר"א בשם ר' סימאי לא נתחי ממנו למת מהאנן קיימין
אם להביא לו ארון ותכריכים דבר שהוא אסור לחי לחי הוא אסור כ"ש למת איזה דבר
שהוא מותר לחי והוא אסור למת הוי אוסר זו סיכה עכ"ל וקשה איך אסר מה אנן קיימין
הא משנה פפורשת היא כפ"ה ממע"ש דקרא דלא נתחי מתפרש ללא לקחתי ממנו לארון
ותכריכים למת אלא ודאי דס"ל דכיון דבספרי נשנה על מאמר זה: דברי ר"א משמע
דרבנן פליגי עליה ולפ"ז איכא דלמימר דבזה פליגי הס"ד והמסקנא ביבמות (שם) דהס"ד
ס"ל כר"א ולרידיה דוקא למת אבל לחי מותר ור"ה ס"ל כרבנן דס"ל דלארון ותכריכים למת
וחלוק לחי אחת היא ובשתייהן אסור הלכך מוכרח לאוקמא קרא דלא נתחי לענין סיכה
וכיון דק"ל כרבנן ארון ותכריכין למת וחלוק לחי אחת היא בין שהמע"ש ממא ובין
שהמע"ש מהור אסור וסיכה כשהוא ממא מותר ורכינו שפסק כהם משנה דפ"ה ממע"ש
דלא נתחי ממנו למת לענין ארון ותכריכין למת וכ"ש לחי דאסור ואיכא דלמימר דלידיה
גם סיכה אסור במע"ש ממא בין לחי בין למת והי דומיא דמת דכמו דשמן בסיכה של
מת ע"כ במטאה מיירי דכיון שנגע במת מימטא ודוקא בשמן מהור מותר סיכה לחי ואיכא
דלמימר דהיינו מעמא שהשמיט רכינו דין סיכה בשמן ממטא של מע"ש דבזה חי ומת אחת
היא עיין לעיל במקור הקודם מ"ש בזה. ואיכא דלמימר דריא ורע"ע פליגי בזה דהא
דאיחא כספרי על הפסוק ולא נתחי ממנו למת חז"ל: לא לקחתי ממנו ארון ותכריכים
דברי ר"א אסר לו רע"ע למת אם לחי אסר מה ח"ל למת שלא החלפתי עכ"ל. ר"א ס"ל
דאין חילוק בין חי למת ובשניהם מועיל יאכל כנגדן ורע"ע ס"ל דיש חילוק בין חי למת
דכחי מהני יאכל כנגדן ולמת לא מהני וסובר דלפיכך נכתב למת להורות דלא מהני שיאכל

מקורות ששה שלשים הברכה ורא

כנגדן וזמשיא רע שלא החלפתי פני שמתודה שלא נתן אפי' באופן להחליף דהיינו שיאכל כנגדן והוה דוקא למת אבל לחי' מהני יאכל כנגדן אך הרמב"ם מפרש לענין אחר דכתב על התורה בפסוק ולא נתתי ממנו שהכיא דברי הספרי הנ"ל וז"ל: פני רע דורש ולא נתתי ממנו שלא עשיתי ממנו חליפין אפי' בדבר מהור הראוי לאכילה כענין ששנינו אין מוכרין אותו ואין מחליפין אותו ולא יאמר אדם לחבירו בירושלים הא לך יין ותן לי שכן יהיה למת עכ"ל. והנה מ"ש רש"י ביבמות (שם) להוכיח דלא נתתי ממנו למת כממא מידי משום דאדלעיל קאי ע"ש קשה תיפוק לי' משום דכיון דאיכא קאי קרא א"א להיות שמן מע"ש מהורה דמיד שהוא סך נממא כנגיעה וכח"כ כתב הרמב"ם על התורה פ' תבוא על הפסוק לא לקחתי ממנו למת ע"ש ומ"ש המשנה ראשונה מע"ש למת תני במתניתין ארון ותכריכים ולא תני מיכה דמת דשמעינן במכ"ש דארון ותכריכים למת אסור כ"ש לחי דאסור ותיירין משום דק"ל אם הוציא מעות מעשר סחוף לאכילה ולשתיה ולמיכה יאכל כנגדן וקמ"ל דאם נותנו לצורך המת אינו מתודה ואפי' אוכל כנגדו לא מהני עכ"ל מדברי רבינו בספר המצות מצות לית קנייב וז"ל: הותרנו מהוציא דמי מע"ש אלא באכילה ושתיה והוא ולא נתתי ממנו למת כו' וכ"ז שיוציא ממנו דבר יאכל כנגדו ע"ש הרי מפורש דאפי' שנתן למת מהני התיקון שיאכל כנגדו ואם נימא דממעס חילול הוא אחי שפיר דמתקן כזה דיאכל כנגדו להוציא את הדבר לחולין וכוונתו ליתא איסור כלל איכ אם מהני יאכל כנגדו שלא לעכב את הוירוי תלוי במחלוקת רש"י ותוס' לרש"י דמשי' חילול מהני יאכל כנגדן לתקן את העכירה שנתן למת שלא לעכב את הוירוי ואם נימא כהתוס' דממעס קנס הוא לא יועיל לתקן למפרע שלא לעכב את הוירוי ואעפ"י דאפי' לרש"י אין החילול מוקדף ולא סבאן ולהבא ט"ם כיון שדמי המע"ש התחלף ממילא לא יהי' הנתינה לדמי מע"ש בעד האוה"ת כוסן שישתמש המוכר את הדמי מע"ש

מקור שבעה ושלשים

לז' ולא נתנו לאוננים אחרים התו"ש (שם) כתב וז"ל לא ידעתי ממאי מפיק להא דילמא מת דוקא עכ"ל וכתב המלאכת שלמה דלא נתתי קא דריש דאי למת לאו בר קבולי מתנה הוא ומאי ולא נתתי אלא לא נתתי לאוננים אחרים ע"ש אך זה לא יתכן בתורה כתיב ולא נתתי ממנו למת ואוננים לאו מהים נתינה ואם נפרש למת כשכיל המת כלומר דאסור לתת לאוננים והמיכה הוא מפני שנותנים להם כשכיל המתים אי"כ כלי אוננים שפיר מקיימנים נתינה כשכיל המתים כגון ליקח לו ארון ותכריכים מסדי מע"ש אי"כ נותנים להמוכר דמי מע"ש בעד הארון ותכריכים כשכיל המת לכן נראה דממנו דרשינן דכיון דהתנא דמתניתין לא דריש קרא דלא נתתי לענין מיכה אלא לענין ארון ותכריכים אי"כ האי ממנו איך נפרש הא מן המע"ש עצמו א"א לעשות ארון ותכריכים לכן מפרש התנא דממנו קאי לענין מעודת הכראה שנותנים לאוננין לאכול בהמע"ש עצמו והמיכה לזאת המעודה המת הוא דמעודת הכראה מדאורייתא הוא מרכיב: ולחם אנשים לא תאכל ואעפ"י דמ"ש אסור לאונן כלא"ה היינו דוקא כנוגע לאונן אם הוא יכול להתודות אבל אם אחר נותן לאונן לאכול אין על אחר רק משום לפני עור ומשום זה אינו מעכב את הוירוי דהא אינו מן המצות הכתובים כפרשה אבל אם נימא דממנו ילפינן איסור גם על הנותן אי"כ איסור הנתינה לאונן וז"ל איסור הכתובה כפרשה ומעכב את הוירוי עוד משכחת דלא יעבור משום לפני עור ומעכב את הוירוי משום לא נתתי ממנו דהיינו דהאונן

לכב מקורות מקור שבעה ושלושים הברכה

הי' מסוכן והי' סותר לתת המע"ש להאונן וליכא משום לפני עור מ"ט אינו מתורה משום דסוף סוף לא יכול לאמר לא נתתי ממנו למי כמו דאמרינן בארון ותכריכים אפי' למת מצוה דרוחה הרבה מצות אפי' מעכב את הוידוי ובוהו איכא למימר עוד מעט על רבינו שהשמיט דין סיכה בטומאה שמוטר רכיון שהוא דריש האי ולא נתתי ממנו לענין שלא נתן לאוננים ולפי מה שבארנו ממנו ילפינן וממילא לא נוכל למילף ממנו לענין סיכה בטומאה, והרמב"ן על התורה כתב לא נתתיו לאוננים אחרים ומשמעות זה שהם דורשים בו שלא נתנו למת לא לגופו של מת בארון ותכריכים ולא לאוננים שלו שהוא מתורה על אגונות שלו ועל אחרים ומפני אגונות של אחרים מתורה על הארון והתכריכין אעפ"י שאפי' הי' עכ"ל ודעת מלאכת שלמה אם נתן לאוננים ראיין להם אכלות מהית אינם אוננין מן הדין ובאה"ש כתב דאפי' גר שמתאבל על אבותיו ובניו שהי' לו בניוהו דאיין שום דין אגונות וכן אם הם שאינם זרים שאינם קרובי המת המאוננים על המת וכן כאינם בן ברית שאינו נוהג בהם אגונות אם האכילו למי שמתאונן על מתו מעכב את הוידוי אין בכ"ז שום יסוד להלכה.

מקור שמונה ושלשים

לח) שמעתי כו' לבית הבחירה במשנה (שם) כתב התוס' אנשי שם רבית הבחירה לאו דוקא רהא מע"ש איצ הכאה רק בירושלים ע"ש והתפארת ישראל והמשנה ראשונה מפרשים דאבכורים קאי ובשניא ג"כ ס"ל הכי שכתב: הבאותיו לכה"ב פ"י כמשי"כ הגר"ה היום ע"ד אלקיך פ"י לפי שהתקן הוא תמיד בבית המקדש לכן אמר ע"ד אלקיך וג"כ כאן ד' אלקיך שהוא הביא עכשיו בביהמ"ק עכ"ל. ובתורה והמצוה מפרש משום דרוב מעות מע"ש היו קונים בקד' וצאן לשלמים מרכתיב ונתת הכסף בבקר ובצאן וגו' וסתמא לשלמים והיו פ"י שמעתי בקול ד' הבנתי דעת ה' והבאתי שלמים לבית הבחירה והוכיח שעל רבר שאינו מפורש בתורה רק הוא מוכן מדבר ד' נקרא שמעתי קול ד' כו' ובכה"ג אפשר לפרש מה שכתבתי עשיתי ככל אשר צויתני ששמח ושימח בו שנאמר ושמחת בכל הטוב, והנה במשנה י"ב בפ"ה ממע"ש ג"כ נשנה הכי עשיתי גו' שמחתי ושימחתי בו עכ"ל ולוי דברי רבינו מפרשים דמתנותין במע"ש קאי בירושלים מותר לאכול ולהאכיל לשמות ולשמה אבל מה נעשה שרבינו מסיים: שנאמר ושמחת בכל הטוב רבותי בככורים ובככורים איך שייך ששמח ושימח בו הא אסור לזרים ועוד צריכין להבין דברי התורה עצמה מה שאמרה בככורים: ושמחת בכל הטוב אתה והלוי והגר אשר בקרבך מה שייך הוא והלוי והגר בככורים הא בככורים אמור לזרים ורש"י כפ' תבוא נשמר מזה וכתב על: אתה והלוי: אף הלוי חייב בככורים אם נמטעו בתוך עריהם, ועל: והגר אשר בקרבך: מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר מאבותינו עכ"ל אולם הספרי מבין פשוט מה שהזכירה התורה כאן והלוי והגר למעשר ומעשר עני ווי': אתה והלוי והגר אשר בקרבך ככל מקום שאתה מוצא הלוי תן לו מחלקו ואם אין לו מחלקו לו מע"ש אין לו מע"ש תן לו מעשר עני אין לו מעשר עני תן לו שלמים אין לו שלמים פרנסתו מן הצדקה לכך נאמר אתה והלוי והגר אשר בקרבך עכ"ל אך מה ענין מעשר ומע"ש ומעשר עני אצל בכורים לכן נראה בהקדם להבין מה ראו להכתב מצות בכורים יותר משאר מצות התלויות בארץ להררה בכל מיני הדורים ולכבדה בכל בכורים בזמן הבאת הבכורים מהדרים ומעשרים בעטור בכורים ותמי' בכורים ושמחים

מקורות מקור שמונה ושלשים הברכה רכג

בכל פאר והדר ושמחים בהודאות ובהילולים עד שאמרו ראפי גדול בישראל ואפי' מלך נוטל את הסל על כתפו וקורא הגדתי היום כו' ומעון קרבן ושיר ותנופה וכשהיו מביאים את הבכורים היו מביאים בידם תורין ובני יונה מה זכתה מצוה זו בכל הכבוד הזה יותר משאר מצות הארץ והיינו הנימוק והטעם כהטעם שאמרנו שביום הראשון של כל השנה שהוא ראש השנה עושים בו פעולות כ"כ איוטות-ונוראות המחרדות את נפש האדם מה שאין עושין כך בכל הימים מכל השנה בתפלות בתקיעת שופר מאה קולות אשר כל קול וקול מחריד את האדם כמו שאמר הנביא היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו וביחוד קול שברים קול וגרועה השובר את הלב ולמה דוקא יוג הראשון וכל עשרה ימים הראשונים נקבע לימי תשובה ויום כפור ויום העשירי בצום וככו ותשובה יותר מכל התשעה ימים הקודמים ומה נשתנה הימים האלה מכל ימי השנה תשובה לזה הוא כי היות שאלה הימים הם הימים הראשונים של כל השנה והיות כי תעודת האדם הוא שתמיד יהי' התכלית וחובתו לנגד עיניו ויזכור ולא יסיה רעתו בכל השנה מה חובתו בעולמו לקיים כל המצות העשין והלית לא תוסיפון ולא תגרעון ולמען להיות כל איש ואשה בטוח לכל השנה שלא יחטא ויקיים את מצות התורה למטרה זו מחויבים לאחוז באמצעים חזקים את תחילת השנה להשריש בלבו אוצר היראה לחיות חדר לדבר ה' לקיים כל השנה כל מצות התורה בשלימות בלי שום גרעון ורפיון כמו בכל בנין משתדלים לעשות יסוד חזק למען שכל הבנין שיבנה אח"כ על היסוד הזה יבטוח שהבנין תקיים כן התנועה החזקה שעושים ברה"ה היא תרופה וסגולה הכי טובה לקיים המצות בכל השנה אותו הדבר בענין בכורים שהיא המצוה הראשונה שבהפירות ותבואות הראשונים והמטרה והתכלית בישיבת ארץ ישראל לקיים בכל מצוותיה ופרשיה כל המצות התלויות בארץ לפיכך חייבין כל סביאי בכורים לעשות תעסולה גדולה לקיים כל תורת מצות התלויות בארץ ע"י התעוררת כהבאת בכורים יקיים המצוה ברוב פאר והדר ובכבוד גדול למען להשריש בלבו אהבת קיום מצות התורה בארץ ישראל בכל השנה ואהבת קיום כל המצות התלויות בארץ א"כ בכורים שהיא מצוה יחודי במינה בשעת קיום מצות בכורים כל הפרסום והכבוד והחיבה שמראה ארץ נתן עון ואמץ כח חזק להשריש בלבו רגשות אהבה לארץ ולמצותיה לקיים כל השנה ומצות בכורים היא סיבה וגורם לקיום כל המצות התלויות בארץ ומ"ש התורה אחרי הבאת בכורים: ושמתח בכל הטוב גוי' אתה והלוי פי' הבאת בכורים בכל פאר והדר יהי' תיקון וסגולה לקיים כל המצות התלויות בארץ ומצוה גוררת מצוה הילכך ע"י מצות בכורים יהי' שמחה גם לו וגם לאחרים דליו ולעני כל המצות יקיים כל השנה בשלימות וזה אשר שמחתי במצות הבאת בכורים והבאתי את ראשית בכורי ברוב פאר בכבוד והדר בשמחה עצומה שכתה מאהבת ה' ויראת כבוד ה' והתוצאות שאח"כ שמחתי פי' אח"כ קיימתי גם שאר המצות המשמח את נפשתיהם של הלוי והגר העניים המדוכאים שנותן להלוי מעשר ראשון ולהעני מעשר עני ומע"ש שהוא שמת ואוכל בירושלים וגם נותן מהם לעניים ומשמת להעניים ומעורר את לבו לקיים כל מצות התלויות בארץ וזה מה שאמרו מצוה גוררת מצוה פי' אם עושה מצוה אחת בהתעוררות ובהתכוננות ובשמחה ובהדרת היראה גוררת לקיום עוד מצות ובשנות אליהו כתב על משנה זו ברה"ה שמחתי ושימחתי: זו צדקה וחושב כאן כל העשר מצות שבפת כמ"ש בירושלמי ומ"ם יש שם וא"ז הן הלה ובכורים ותרומה ומעשר ותרומה מעשר ומע"ש ולקט שכתה ופאה וצדקה עכ"ל הירושלמי ה"ל הוא בספיק דה"ה עשרה מצות אדם עושה עד שלא יאכל פרוסה משום לא תחרוש בל' תזרע בל' תחטום לקט שכתה ופאה תרומה ומעשר ראשון

כד מקורות מקור שמונה ושלישים הברכה

מע"ש וחלה ר' יצחק בידו אחי מיסב לידיו הוא פשט עשרתו אצבעותיה ואמר הרי קימתי עשר מצות והגד"א גורם העשר מצות אלו הן: חלה וככורים ותרומה ומעשר ותרומת מעשר ומע"ש ולקט שכחה ופאה וצדקה וכך הוא לגירסת הגד"א בשנו"א ומה שר' יצחק פשט עשר אצבעותי פי' הגד"א וז"ל: פי' שתי' פושט את היד על הפת בעשר אצבעות ואמר כו' והוא גרים ר"י כד אחי למישר פי' היינו למישרי המוציא פשט הוא לידו עשרת אצבעות ע"ש ועיין בביתאור הגד"א או"ח קס"ז ס"ד ולפי"ז ענין דרבי יצחק לא יתכן אלא כא"י ולא כח"ל וצריכין להבין איך פסק המחבר בש"ע או"ח (שם) סתם: יתן שתי ידיו על הפת בשעת ברכה שיש בהן י' אצבעות כנגד י' מצות התלויות בפת ע"ש והמקור הוא מהא דרבי יצחק והוא אמר הרי קימתי עשר מצות א"כ איך יכול אחר לעשות כך אפי' כא"י כיו שלא קיים כל העשר מצות וכ"ש בח"ל שאין במציאות כלל לקיים וכן הפנו משה פי"א מחלה (שם) ד"ה אחי מיסב וז"ל: לא כולן וכו' לרמוז שקיים כל העשר מצות עד שיאכל ממנה עכ"ל. הרי לא יתכן בשום אופן ענין הנחת ידים על הפת מי שלא קיים העשר מצות. והנה כל הפוסקים הטור והרוקח והאורחות חיים שמביאים הדין שיתן שתי ידיו על הפת מביאים הירושלמי והמדרש דהטעם משום דבשתי ידיו יש עשרה אצבעות וכפת יש י' מצות שמקיים בהם ולא מזכירים הא דר' יצחק אבל מסתמא סומכים על הא דר"י ואיכא למימר דבענין אכילה הפת תקנו לעשות חסיד פעולות המרמז לקיום עשרה מצות התלויות בארץ וכמו שהבאתי בספרי עשר העשר מהמדרש דכיון שהוא בא לאכול הוא פושט את שתי ידיו ליתול לידים מה טעם אלא שהוא פושטן לפני הקב"ה והן מלמדין עליו סניגוריא א"ל רבנו של עולם הרי עשר אצבעות לפניך אינם טועמות עד שיתקיימו עשר מצות בעפר וכן תקנו ברכה הפת מעשרה חיבות כנגד עשרה מצות התלויות בארץ והברכה זו ונוסחה בין בארץ ובין בח"ל נוסח אחד להם ולא משנים הנוסח מא"י לח"ל א"כ ע"כ עיקר הנוסח ניתקן כשכיל בני ארץ ישראל וכו"ל אומרים אותו הנוסח הוא בבחינת ציון דודש אין לה מכלל דבעי דרישה ומטעם זה ג"כ צריכין לנהוג גם בח"ל נתינת שתי ידיו על הפת לעורר את לבו להשתדל לעלות לארץ ישראל ולקיים בכל המצות התלויות בארץ ולהתקדש בקדושת הארץ ומצותיה ועיין במקור שא"ז מ"ש בזה ועיין בחום ברכות (ל"ח:) ד"ה והלכתא שכחו טעם אחר על הא ריש לבצוע כשתי ידיו בעשר אצבעות ע"ש.

מקורות הברכה השקפה לברכה רכה

הלכה טז

מקור תשע ושלישים

השקפה ממעון קדש
מן השמים עד כאשר נשבעת
לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש
זו בקשה שיתן טעם בפירות עד כאן
מצות וידוי ומהשקפה ואילך מצות התפלה
שמתפלל אחר הוידוי צריך שיכוון שמתפלל
להקב"ה שיברך לישראל בבנים ובבנות
ויברך לאדמת א"י בטל ובמטר וולדות
בהמה ובטעם טוב בפירותיה וכל הפרשה
גם הוידוי וגם התפלה א"צ לאמר רק כמה
שכתוב בפרשת הוידוי בתורה עפ"י משה
ולא כמו שכתוב כאן דמה שכתוב כאן אינו
אלא יודיענו על דרך הפידוש עניני זאת
הפרשה אבל בשעת הקריאה אינו קורא אלא
הפרשה בלשונה כמו שניתנה ע"י הנביא
ובכל לשון בלי פירושים וביאורים ונראה
דכל הפרשה אם אומר הפירושים אינו
מעכב בדיעבד אבל מהשקפה ואילך עד
גמירא אסור לאמר בפירוש על כל מלה
ומלה את פירושיהם וביאוריהם משום הפסק
בתפלה ומה שהעתיק רבינו: כדי שתתן
טעם בפירות יכול לומר מפורש מפני
שאומרים זה אחד גמר אמירת תפילת
השקפה ושוב אין הפסק. תפילת השקפה
יאמר בקול רם עד גמירא.

השקפה מסעון כו' בפ"ה
מסע"ש משנה
י"ג כתב הגר"א בשנות אליהו
בר"ה אשר גתח לנו כאשר
נשבעת כו' : כצ"ל וחישב כאן
י' ברכות בפ"ה ז' ואלו הן
השקפה מסעון קדש והיינו
לברכני הוא א' סן השמים הוא
ב' והיינו להשגיח עלינו להצילנו
מכל צרה, וברך את עמך את
ישראל הרי ב' שהן בנינים
ובנות. ואת הארמה אשר נתתי
לנו כאשר נשבעת לאבותינו
הרי ג' שהן טל ומטר וולדות
בהמה. ארץ זבת שתתן טעם
כפירות וחלב ודבש הרי עשרה
עכ"ל, מביאר כוונתו דקודם
קורא פ' הוידוי שהוא מתורה
שקיים עשרה מצות כ"ש במקור
הקודם ומרת הקב"ה לשלם מדה
כנגד מדה ולכן מחפ"ל הכף
שיברך הקב"ה לו בעשרה ברכות
כל ברכה כנגד מצוה ואעפ"י
שזה נראה כמו שהוא עובר את
י"ו ע"נ' לקבל פרס וככל
המצות אסורים לעבוד ע"נ'
לקבל פרס בעשר מצות הנ"ל
מותר כמו דאסרינן בענית
י"ט) וחכמינו בשער התחזקות
דכלל המצות אסור לנסו להקב"ה
חזין ממצות המעשרות שנאמר
הביאו את כל גו' מאי
עד בלי די עד שיכלו שפתותיכם
לומר די ע"ש והרדב"ז תמה
על רבינו כאן למה השמיט

רבינו מה שכתוב בהמשנה וברך את עמך בבנים ובנות ואת הארמה אשר נתת לנו בטל
ובמטר וכולרי בהמה ואפשר דטעמו מפני שזה מענין וידוי המעשר שיתן טעם כפירות
ע"ש. ובריו אינם מובנים מה ענין טעם כפירות המעשר וראיתי באה"ש שכתב דכאמת

רבו מקורות מקור תשע ושליש הברכה

איצ' כלל לדרשות האלו וכמ"ש רבינו בפ"י המשנה מי"ג וזה הדרש שדורש בכאן זו הפרשה מלה במלה אין רצונו שיאמר האדם זה בשעת היודיו אבל יודיענו בכאן ע"ד הפירוש ענינו זאת הפרשה אבל בשעת הקריאה אינו קורא אלא הפרשה בלשונה כמו שניתנה ע"י הנביא עכ"ל ולזאת השמיט רבינו כל הדרשה כדי שלא יבואו להתורות כן אלא צריך להתורות כלשון התורה אך בהך דחזיר נ"ט להלכה עפ"ם דתנן בספ"א דבכורים ריה"ג אומר אין מביאין בכורים מעבר הירדן לפי שאינה זבת חלב ודבש וכ"פ רבינו רפ"ב דביכורים דמאריך סו"ע מביאין בכורים מדבריהם וע"ש בכ"מ שלא נחלק התיק דק מדרבנן אבל מדאורייתא ל"כיע פשור וקמ"ל רבינו דלענין יודיו אינו כן אלא אפי' במקומות שאינה זבת חו"ד חייבין בוידיו וכמ"ש החו"ש בפ"ה סמ"ע מי"ג ע"ש דבריו החוחים לענין זה שיש חיוב יודיו אפי' בחלק איי שאינו זכור וזכיר בדרך רמז ולא שפורש? ונראה דמ"ל דרבינו דזה שפירש התנא דמיש: כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש: היינו: כדי שתתן טעם בפירות הכוונה לבאר שלא תקשה כמו שהוקשה לרש"י בחומש בפ' תבוא על הפסוק אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש הא כשבעת שנשבע הקב"ה לאבותינו לא הזכיר ארץ זבת חלב ודבש כדכתיב בפ' וילך מ"ו י"ח: כיום ההוא כרת ה' את אברם בריח לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת וע"ז מתרץ וכתב: לת לנו כאשר נשבעת לאבותינו וגם קיימת ההבטחה שהבטחת ליוצאי מצרים ליתן להם ארץ זבת חלב ודבש יותר ממה שנשבעת לאבותינו עיין בשי"ח שם מ"ש בזה והאבן עזרא כתב ע"ז וז"ל: ומעם ארץ זבת חלב ודבש להיותה כן תמיד עכ"ל והכין הרמב"ן כוונתו וז"ל: וריא אמר כי טעמו להיות כן תמיד כלומר וברך את הארמה אשר נתת לנו להיות ארץ זבת חלב ודבש ע"ש אי"כ הוא מתרץ קושי' הנ"ל פשוט שהוא מתפלל דכל מה שנשבעת הקב"ה לתת לנו תהי' זבת חלב ודבש ובאופן כזה ליכא סתירה כלל על מה שאומר אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו דשניהם אמת נתן הקב"ה לנו ארץ זבת חלב ודבש כמו דכתי' בשמות (י"ג ה') והי' כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני וגו' ארץ זבת וגו' ולא נזכר שם רק חמשה עממי ולא נזכר פרזי וגרגשי ושם (ג' ה') וגם שם (י"ז) כתיב ארץ זבת חו"ד וחשיב שם גם פרזי ע"ש אבל השבעה הי' על עשר אומות כמו שנזכרו בפ' דך מ"ו ולא נתן להם אלא שבעה גוים והשלישה קני קניזי וקדמוני חזירי' להיות ירושה לעתיד ומהם אינו זכור אלא חמש כמו שפירש בשמות (י"ג ה') והא דכתיב בתפילת השקיפה כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש ורבינו מ"ל דמה שאמר התנא בפ"ה סמ"ע י"ג על מ"ש: כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זכור' כדי שתתן טעם בפירות כוונתו לתרץ קושי' הנ"ל איך כתוב כאשר נשבעת גו' ארץ זכור' הא השבעה הי' על עשר אומות שלא היו כולם ארץ זכור' ע"ז מתרץ התנא: כדי שתתן טעם בפירות וכדפירש רבינו בפ"י המסניות וז"ל: ענינו שיהיו שמנות וטובות הטעם פי' דהיק קרא ברך את הארמה שנתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ותהא ארץ זבת חלב ודבש וכמו דאיתא בתוספתא רמ"ע"ש זבת חלב ודבש מ"סר שהמקשרות נחננין טעם ריח שומן ודגן בפירות. והא דכתיב בשמות (י"ג ה') והי' כי יביאך גו' אשר נשבע לאבותיך לתת לך ארץ זבת חלב ודבש. ותהם לא שייך לומר הטעם כמו דפירשין הטעם כאן גבי יודיו דהא שם לא הוי הפלה אמנם המכלתא שם דריש בארץ ה' עממין שהן ז' הכתוב מדבר והח"ק שם מ"ל ששנים הנשואים שהם פרזי וגרגשי נכנסים תחת שם כנעני שהי' אביהם כי מקיש לשון והי' כי יביאך ל"ש בפ' ואחתנן כי יביאך זכו' ונשל גוים רבים מפניך

מקורות מקור תשע ושלשים הברכה רכו

ושם חשב שבקעה עממים ור' יאשיה לסדר זה מטעם השבועה ממי"ש אשר נשבע לאבותיך והשבועה הי' על שבקעה עממים אך יקשה לפי"ז איך כתיב שם ארץ זחוריד הא לא הי' זחוריד אלא הי' עממים ועוד ר' יוסי הגלילי דסובר שם דכה"א עממים מיירי שם איך שייך לומר אשר נשבעת לאבותינו הא השבועה שנשבעת הקב"ה לאברהם דכתיב כבראשית (שם) כיום ההוא כרת ה' את אברם ברית וגו' ביצחק הוא אומר: גור בארץ הזאת גו' כי דך ולזרעך אתן את כל הארצות האלה והקמתי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם איך (שם כו) וביעקב הוא אומר כי הארץ אשר אתה שוכב עליה דך אתננה ולזרעך (שם כ"ח) ועיין במכילתא (שם) ולר' יוסי הגלילי איכא למימר דס"ל דהא דכתיב אשר נשבע לאבותיך על חמשה עממים לכד היינו משום דמאן בכלל מואתים כיון דנשבעת הקב"ה לתת ז' עממים יש חמשה עממים בכלל שבקעה עממים ושפיר כתיב על חמשה עממים ג"כ אשר נשבע לאבותיך אבל לר"ח ור"י יאשיה דס"ל לכ"ז עממים מיירי התם תקשה איך שייך כו' עממים ארץ זבת חלב ודבש הא לא הי' זחוריד אלא הי' עממים כמו שמוקדקין כאן בפ' הירידו אולם יש לחלק דכפ' בא (שם) דכתיב: אשר נשבע לאבותיך לתת דך ארץ זחוריד רספך לתת דך לארץ זחוריד איכא לפרש הכי אשר נשבע לאבותיך היינו כל השבעה עממים לתת דך היינו החמשה עממים ועליהם שייך לומר ארץ זחוריד משאיכא כאן בפרשת הירידו כתוב להיפך קודם: אשר נתתה לנו, ואח"כ כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זחוריד וספך השבועה לארץ זחוריד וזה א"א לומר דכל מה שנשבעת הקב"ה הי' ארץ זחוריד דהא לא הי' זחוריד אלא הי' עממים לכן מפרש התנא כדי שתתן טעם בפירות כלומר שהוא מתפלל שהקב"ה יברך את כל הארמה שתתן לנו כאשר נשבעת דהיינו כל הי' עממים תהא ארץ זבת חלב ודבש וזה ודאי אמת שכיר הקב"ה לעשות את כולם להיות ארץ זחוריד בזכות מצות תרומות ומעשרות וכמ"ש בעל הטורים בפ' תבא על הפסוק ושמתח ככל הטוב וז"ל: ושמתח בכל הטוב וספך ל"י כי תכלה לעשר שבשביעי המעשר תשמת בכל הטוב כמו שדרשו עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר ע"ש, ולפי"ז איכא למימר דהיינו מעמא דסכל דרשות התנא על התפלה דהשקיפה לא העתיק רבינו אלא דרשה זו האחרונה: כדי שתתן טעם בפירות ספני שדרשה זו נחוצה לירידת האומר תפילת השקיפה לכוון בשעת האמירה כוונה זו דלכוון עפ"י הפשט הכוונה לא נכונה כי היא היפך האמת עוד איכא למימר טעם שהשמיט רבינו כל הדרשות מהשקיפה ולא השאיר רק הדרשה לבסוף דס"ל דמהשקיפה עד סוף היא תפלה שמחפ"ל לפני הי' וקי"ל דבתפלה אסור להפסיק באמצע א"כ כשם שבתפלה אסור להפסיק אפי' להגיד דרשות שדרשו עליה חז"ל כך אסור להפסיק בדרשות בשעת אמירת תפילת השקיפה והילכך לא הכיבא אלא דרשה אחרונה הנאמרת בסוף אחר גמירת התפלה ושמה מותרין לדרוש ואם הי' מכיבא כל הדרשות הי' מועין והיו אומרים יתד הפסקים והביאורים יתד ולא דמי להדרשות שעל פסוקי הירידו דהא צריך להכיא אותם בשביל ידיעת ההלכות דאיכא בהם ואע"ג דלענין מקרא מנילה אמרינן במגילה (יז) שקורא ודרשה אם כיון לכו יצא ע"ש הרא"ש שם העיר בזה וכתב: אעפ"י שאסור להפסיק במגילה כו' מ"ם יצא ע"ש. א"כ דוקא בדיעבד יצא ולא לכתחלה ועוד יש לחלק דתפלה

מקור

שאני שאפי' בדיעבד אינו יוצא

רבח מקורות הברכה השקפה לברכה

מקור ארבעים

הלכה יז

מ) ישראל וממזרים מתודים אבל לא גרים ועבדים משוחררים מפני שאין להם חלק בארץ והרי הוא אומר ואת האדמה אשר נתת לנו ונראה דבני קוני חותן משה והיתה אמו מישראל מתודים ולר"ת גם בכה"ג אין מתודים וטפלים שיצאו ממצרים אפי' אחר שנתגדלו ובאו לארץ הם או בניהם או בני בניהם אין מתודים. אשה טומטוס ואנדרוגינוס אינם מתודים אפי' יש להם קרקע בא"י ואנשים מתודים אפי' אין להם קרקע בא"י ולא הי' להם אלא פירות לקוחים.

מ) ישראל וממזרים אבל לא גרים כו' המשנה למלך כפי' דמ' בכורים ה"ג תמה על הפסק של רבינו שם דגר מביא וקורא דאף שיכולין לומר לאבותינו מ"ס כיון שלא נמלו חלק בארץ אינם יכולים לומר אשר נתת לי דומיא דאשה וכהנים ולוים אינן קורין אלא מפני שיש להם עדי מגרש ורבינו עצמו כתב בסוף הלכות בעיש דגרים אינן מתודים מפני שאין להם חלק בארץ והמניה כתב תירץ בשם מהר"ם בן הכיב דהחילוק הוא משום דגבי בכורים נקט קרא לישנא דלעיתיד דכתיב אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו וכיון

שכן יכול הגר לומר בן דאע"ג דלא נמלו חלק בארץ מ"מ לעתיד לבא ימלו הגרים נחלה בתוך ישראל כסבורא ביהוקאל ס"ס מ"ז וברכה קהלת פסוק כל הנחלים הולכים אל הים ומעמא דמילתא דהגרים שנתגידו בעוד ישראל בגלות הם גידו צדק ולא דמי לאותם גרים שנתגידו כשיצאו ישראל ממצרים דהיינו כדום המעלות ולא היתה כוונתם לשמה מש"ה אותם לא נמלו חלק בארץ אבל גבוידיו מעשר דכתיב אשר נתת לנו ה' כאשר נשבעת לאבותינו אין הגר יכול לומר וידוי זה כיון שלא נמלו חלק בארץ וכן כתב הכפות תמרים כפרק לולב הנוזל (לר' ע"ש. הכפת תמרים (שם) הוסיף והעיר ע"ז סתא דכתיב בכורים ג"כ לשון עבר דכתיב: ויביאני אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ בן כתיב: הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי וכתיב כיון דנתינה זו אינה חשובה לשבעות כהיא דמעיש דכתיב את האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת כו' לא איכפת לו משום דהכא יש לפרש אשר נתת לי ויהיב לי זווי וזבנית כהו ע"ש לפי'ו תקשה מה יענה הא דפי'א דככורים מ"ה דאמרין התם אפוטודפוס והשליח והעבר והאשה כו' מביאים ולא קוראים שאינן יכולים לומר אשר נתת לי ע"ש ואם נימא דנתת חיינו דיהיב לי זווי גם לכל אלה שייך לומר אשר נתת לי בסוכן זה הן אמת הגמרי' ביב (פי"א). קס"ד לפרש הכתוב אשר נתת לי בסוכן הנ"ל לר"מ הא לכוסף מסיק הגמרי' שם לדחות ע"ש. והנה איתא בידושלמי פ"א דבכורים היך וז"ל. הני בשם רבי יהודה גר עצמו מביא וקורא מה טעם כי אב המון גוים נתחייך לשעבר היית אב לארם ועכשיו מאן ואיך אתה אב לכל הגוים רבי יהושע בן לוי אמר הלכה כר"י עכ"ל. ונראה דע"ז סמך רבינו דפסק דגר מביא וקורא וכן איתא בתוספתא דנדרים פ"ב: הנודר מועז אכרם אסור בגרים ע"ש. וכן בגמ' גר קימ"ל דכותוכין כמקום שם אביו בן אברהם

מקורות

מקור ארבעים

הברכה

רכט

וכן כתפלה אומר אלקי אבותינו והיינו משום דק"ל כד"ל וכמו דאיתא שם בירושלמי
אתא עובדא קומי דר"א ודורו כד"י ע"ש. ובענין זה יש חלק בין בכורים לידוי דלענין בכורים
מספיק התיחסות האבות לבד והילכך תעודת אברתם שהוא אב המון גוים מחייב את הגרן
להביא בכורים ולקרוא קריאת פרשת הכבודים משא"כ כמצות וידוי מעשר לא מספיק תעודת
התיחסות האבות לבד אלא זקוקים גם להתיחסות גדולה ביחס הארץ בצירוף למרות כתורה נזכר
גם בכבודים שני תנאים מחייב בכורים א' שהארץ תתיחס אליו התיחסות נמורה כ' התיחסות
האבות אליו והא כתוב רהתנאי הראשון יחס הארץ הלא כתוב כתורה: והי' כי תבוא אל הארץ
אשר ה' א' נתן לך נחלה וירשתה בה ולקחת מראשית כל פרי האדמה גו' ואמרת אליו
הגדתי היום גו' אשר נשבע ה' לאבותינו גו' ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ
הזאת וגו' פרי האדמה אשר נתת לי ה' וגו' הרי נזכר בהפרשה השני יחסים הנ"ל לעני
כבורים הרי מפורש שאין הכדל בין כבורים למצות וירוי מעשר ובתוספתא כפ"א דכבודים
מבואר ג"כ הכי ראייתא התם מחלוקת דר"ם ור"י לענין כבורים אם כהנים ולויים מביאין
וקורין כמו דפ"ג כאן לענין וידוי המעשרות ע"ש הרי ס"ל תרווייהו דאחד כבורים ואחד
וידוי מעשר שוים כדנייהם דבעינן בשניהם השני תנאים הנ"ל בכל זאת מסתיימת לשון המשנה
כפיא דכבודים מ"ד מבואר להיפך רכבורים לא קפדינן אלא על התיחסות האבות ולא על
חתימות כחלוקת הארץ דאיתא התם: הגר מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר אשר
נשבע ה' לאבותינו לתת לנו ואם היתה אמו מישראל מביא וקורא ע"ש ואין גר לאמו
מישראל לגר משני הצדדים שלא אביו ולא אמו מישראל אלא לענין התיחסות האבות
ולענין התיחסות הארץ הכל אחד שמצד אמו אין לו לזכות בארץ שגם לאמו אין לה חלק
בארץ ומטעם זה תני בירושלמי כשם רכי יהודה דגר עצמו מביא וקורא מטעם כי אך
המון גוים נחתיך בו' מכאן ואילך אתה אב לכל הגוים אי"כ כיון דר"א מתיחס לאב לכל
הגוים גם גר יכול לומר אשר נשבעתה לאבותינו לתת לנו כי אברהם מתיחס לאב המון
גוים והו"ל דר"י גר מצד אביו ומצד אמו כמו גר שמצד אמו ישראל בלי הכדל משא"כ
לענין וידוי לא מספיק התיחסות האבות לבד והעיקר בעינן יחס הארץ הילכך פסק רבינו
כאן דגר אינו מתודה ולענין בכורים מספיק התיחסות האבות לבד ולר"י בכל הגוים יש
התיחסות האבות הילכך פסק רבינו בכבורים דגר מביא וקורא כהפסק דריב"ל בירושלמי
דהלכה כר"י, והע"ת ר"ת כתום כ"כ (פ"א, ד"ה למעוטי כפשמות המשנה דפ"א מכתובים
מ"ד דגר מביא ואינו קורא דאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו ולא ה' מניח ר"ת
לגרים לברך ברכת הזימון לפי שאינו יכול לומר שהנחלת לאבותינו ארץ טובה ע"ש. וכמו
במכות (יטו) כיון דאיכא גר דבעי למימר אשר נשבע לאבותינו ולא מצוי אטר
ע"ש הרי סתמא דגמור' בבבלי לא ס"ל כהירושלמי דהלכה כר"י ולפ"ו צריכין להכין הא
דאמרינן כמע"ש פ"ה. מטעמא דאין לו חלק בארץ תיפוק לי' משום דאין יכול לומר
כאשר נשבעת לאבותינו ואולי יש לומר דקמ"ל דאפי' אמו מישראל אינו מתודה
משום דאין לו חלק בארץ. ואפי' אם נימא דמיירי בגר משני הצדדים נמי אתי שפיר
שאטר אחד מהמעמים משום שאין לו חלק בארץ והיה משום מטעם השני וכמו דאמרינן
בכבורים אחד מהמעמים שאין יכול לומר אשר נשבע לאבותינו וה"ה משום שאין לו
חלק בארץ אלא ככ"ם נסיב המעם אשר נזכר בתורה כראשונה היא העיקר ואי"כ בכבורים
שנזכר קודם: אשר נשבע השם לאבותינו לתת לנו הרי יחס האבות תחלה ואח"כ יחס
הארץ הילכך הוזכר התנא מטעם דאשר נשבע לעיקר ולענין וידוי כתיב תחלה יחס הארץ
דכתיב אשר נתתה לנו ואח"כ כאשר נשבעת לאבותינו הילכך נסיב התנא מטעם כוידוי

מעשר משום שאין לו חלק בארץ והיא משום יחס האבות וכהנים ולוים יוכיח דבעינן בכבורים גם יחס הארץ ולא מספיק יחס האבות לבד דבתוספתא פ"א מבכורים א"חא: ר' יוסי אומר הו' ר"מ אומר כהנים ולוים מביאין ולא קורין מפני שלא נטלו חלק בארץ ע"ש ובכהנים ולוים הא יחס אבותם יש להם. ובני קיני חותן משה אעפ"י שנטלו חלק בארץ כדכתיב והי' הטוב ההוא אשר ייטיב וגו' והייטבנו לך שנתנו לך הן דושנה דיריחו אם נימא דבעינן גם יחס האבות מביאין ואין קורין לר"ת דס"ל דגר לא יוכל לומר אבותינו ולענין וידוי אם מספיק יחס הארץ לבד כפשטה דמשנה פ"ה ממע"ש בני קיני מתודים ולשיטת ר"י בתום כ"ב (שם) דס"ל רשפיר מצי אמר גר לאבותינו ולא קיימא לן כההיא משנה אלא כר"י דפליג עלה כדאיתא בירושלמי דחני בשם ר"י גר עצמו מביא וקורא ע"ש איכ בני קיני מביאים בכורים וקוראים ולענין וידוי מתודים ומה שהצריך ר"י לכתוב דלא קי"ל כההיא משנה ולא כתב דמשנה סמיך אלתת לנו דסיפיה דקרא כמו שכתב על הא דאמר בפ"ב דמכות ע"ש משום דהמשנה אמרה אח"כ ואם היתה אמו מישראל מביא וקורא ואם נימא דברישה סמיך אסיפיה דקרא אם היתה אמו מישראל מאי הוי הא עכ"פ לתת לנו לא יוכל לומר אך אם היינו אומרים דמשנה דפ"א מבכורים בבני קיני מיירי הי"כך ברישיה הוא דאין קורין משום דלא יוכל לומר אשר נשבע לאבותינו אבל אם היתה אמו מישראל מביא וקורא משום דיש בזה שתי המעלות יחס האבות ויחס הארץ איכ בנוגע לדין וידוי מעשר בגרים מבני קיני לר"י מתודים אפי' בלי אמו מישראל ולר"ת אינו מתודה אלא אם היו שתי המעלות מבני קיני ואמו מישראל ולר"ש שכתב בפ"א דבכורים מ"ד דבני קיני חותן משה יכולין לומר אשר נשבעת לאבותינו שהיו נדר לו ליתרו ע"ש. איכ בני קיני אפי' לא היו אמו מישראל מתודים ובכורים מביאין וקוראין וכזה איכא לפרש כוונת הירושלמי פ"א רבכורים ה"ד: רבי יונה ורבי יסא תרויהון בשם ר' שמואל בר רבי יצחק בבני קיני חותן משה היא מתניתא והא דקתני בסתניתין מעמא דגר אינו קורא משום שאינו יוכל לומר אשר נשבע גוי תיפוק ל"י משום דאינו יוכל לומר לתת לנו הי"כך אמרו בבני קיני מיירי דנטלו חלק בארץ ויכולין לומר לתת לנו והדר פריך) ובני קיני חותן משה מביאין וקוראין פ"י א"כ למה צריכין שיהי' אמו מישראל הא בני קיני יכולין לומר אשר נשבע אפי' בלא אמו מישראל כמו שכתב חר"ש שהרי נדר לו ליתרו ויש להם השני מעלות יכולין לומר אשר נשבע גוי ולתת לנו רבי חזקיה בשם ר"א לא אמר כן אלא מהל מעם אמרו האפוטרופום והעבד והאשה כו' מביאין ולא קוראין שהגר הרי אמר בפ"ה אמר ר' שמואל בר רב יצחק תיפתר בההון גר דהכא בבני קיני חותן משה פ"י ר"ח בשם ר"א מחדש דהא דר' שמואל בר רבי יצחק לא אמר על המשנה בדין גר האמור ברישיה אלא על הסיפיה אתמר דנאטר שם דין אפוטרופום והעבד והשליח והאשה כו' מביאין ולא קוראין משום דלא יוכל לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו ופריך הא גר אמור בתורה דמביא וקורא אעפ"י דלא נטל חלק בארץ ומאי שנא הני דלא קוראין ומשני דגר האמור בתורה בבני קיני מיירי דיש להם חלק בארץ ויש בהם יחס השבועה לאבותיו כמ"ש הר"ש ויש בהם יחס הארץ הי"כך מביאין וקוראין לאפוקי כל הני דלא נטלו חלק בהארץ. ודעת רבינו אהרן לנמרי דהא בפ"ד מה' בכורים היג כתב וז"ל: הגר מביא וקורא שנאמר לאברהם אב המון גוים נתחייך הרי הוא אב כל העולם כולו שנכנסין תחת כנפי שכינה ולאברהם היתה השבועה תחלה שייךשו בניו אח הארץ ע"ש משמע דס"ל דבכל גר אפי' שאין אמו מישראל ואפי' שאינו מבני קיני יש לו השני יחסים יחס האבות ויחס הארץ ויכול לאמר אשר נשבע גוי לתת לנו דלא

מקורות מקור ארבעים הברכה רלא

מספיק כאשר נשבע גוי לאבותינו אלא בעיניו ג"כ שיוכל לאמר לתת לנו דהא בכהנים ולוים כתב רבינו שם הטעם דמביאין וקורין מפני שיש להם ערי מנרש אעפ"י דכלא"ה יש להם יחס האבות אלא ודאי דבעיניו נמי יחס הארץ בצירוף יחס האבות. והרשב"א בכרכות (כא): כתב לשיטת רש"י שמפרש הא דבעא מיניה רבינא מרבא נשים הייבות בכהמ"ז דאורייתא או מדרכנן משום רכתיב וברכת על הארץ הטובה אשר נתן לך ונשים לא נמלו חלק בארץ וז"ל: וא"ת אי"כ אף בעבדים כן שאף הם לא נמלו חלק בארץ ולכע"ז מיניה נשים ועבדים וי"ל דשאני גרים שהם זכרים ושם זכרים נמלו חלק בארץ עכ"ל, ולפי"ז יש חילוק בין גר זכר ששייך לומר לתת לנו מטעם דשם זכרים נמלו משא"כ אשה וטומטום ואנדרונינום שהן ספק אשה שאין שם נקיבה נומל חלק בארץ לא יכולין לומר אשר נשבע גוי לתת לנו הילכך לא בעי אלא בנשים ולא בעבדים ולא בגרים משום דשם זכרים נמלו חלק בארץ אך סברא זו נדאה לדוחק וכמו שמצאתי כתוב בתוס' הרא"ש בכרכות (שם) שהביא שם הקושי: בשם הר"א אלחנן לרש"י גר היאך יוציאו האחרים ידי חובתן כיון שלא הי' לגרים חלק בארץ וכתב ע"ז ודוחק לומר שאני גרים שהם זכרים ע"ש. ועוד לפי"ז תקשה למה בודדי המעשר גר אינו יכול להתודות דחסרון יחס האבות לומר משום דאברהם אב המון גוים הוא ומשום יחס הארץ כיון דגר זכר ושם זכרים נמלו חלק בארץ אלא מהתורה הוא כמ"ש הרמב"ם בכ"ב (שם) שהוכיח דגר עצמו מביא וקורא אפי' אין אמו מישראל מהא דירושלמי דתני בשם ר"י גר עצמו מביא וקורא ומשמע דבכל גר קאמר ר"י דקורין מפני שהן בני אברהם וראוין היו לירשה שלו אלא שנתחלקה הארץ ליוצאי מצרים והרי הן כמפלים שראוין לירש ואין להם אעפ"כ הרי הם כשאר כל האדם עכ"ל: ולכאורה יש להעיר על דבריו ל"ל לדנות למפלים דאין להם מורשים ולא זכו בתחילת הארץ כלל הא אפי' בגדולים למ"ד ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ אי"כ שכאו לארץ לא נמלו חלק בארץ ורש"י ברכות (ר:) דיה או דרבנן כתב וז"ל: דכתיב על הארץ הטובה אשר נתן לך והארץ לא ניתנה לנפקות להתחלק ואי משום בנות צלפהד חלק אביהם הם דנמלו שהיו מיוצאי מצרים עכ"ל. הרי סבואר מה שנומלים חלק מאביהם לא נקרא נומל חלק בארץ אי"כ לפי"ז ה"ה באי הארץ מה שזכו בתורת ירושה מאביהם יוצאי מצרים לא נקרא בכה"ג יש להם חלק בארץ מחמת עצמם ובכל זאת יש להם דין כנוגע ליחס הארץ כמו שיש לו חלק בארץ לכל הדינים התלוים ביחס הארץ דהיינו לענין ברכת המזון ולענין בכורים ולענין וידוי מעשר דהא אי"א דדיני בכורים ודיני וירוי לא הי' נוהג אלא ליוצאי מצרים לכד דהא כל יוצאי מצרים מתו במדבר ובאי הארץ היו כולם סבניהם אלא ודאי כיון דבהכשתה שמתחלה שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו על הארץ כתוב בפ' לך: כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתגנת ולזרעך עד עולם גוי קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתגנת. אז הי' הכשתה בלי שבועה ואז הי' טרם שהגדים נכנסו כלל ההבטחה כי אז הי' עדיין שבו אברם וכשהגיע לבן השנים שנה ותשע שנים כתיב: ויברך אתו אלקים לאמר אני אברהם בריתי אתך והיית לאב המון גוים גוי והי' שמך אברהם כי אב המון גוים נתחך גוי ותקמתי את בריתי כיני ובינך ובין זרעך אחרך גוי ונתתי לך ולזרעך אחרך את ארץ סגורך את כל ארץ כנען לאחוזת עולם גוי, הרי כשבועה וכדיית ברית זו כבר הי' נכלל גם הגרים בכלל כי גם הם בכלל זרעך אחרך נינהו כי א"א הי' אב המון גוים וכולם בני אברהם נינהו וכל מי

רלב מקורות מקור ארבעים הברכה

שנכנס תחת כנפי השכינה בשם בן אברהם יכונה וגם עליו חל השבועה והכרית אך קטין הארץ בפועל לא היתה נקנית אלא ביסורים כמאמר של ריש בן יוחאי ברכות (ה.) ולכן לא נתחלק הארץ אלא ליוצאי מצרים למיד ליוצאי מצרים נתחלק הארץ ובאי הארץ זכות אבות וזכות בתור ירושה כמורשיהם וכיון כשעת הכטחה כשבועה ובכריתת ברית נכללו כבר גם באי הארץ תו אינם נחשבים כבנות צלפחד ולא יותר אלא אדרבה בכלל נוטלי חלק בארץ נינהו ולוקחים חלק בזכות עצמם עפ"י הכרית והשבועה והיוצאי מצרים למסציואים את זכותם בידם יחשבו ואם היוצאי מצרים היו טפלים וזותם נשאר מעל והוא בכחינה בכח ולא בפועל כיון שבשעה שיצא ממצרים עוד טפלים היו שלא היו להם כח ויר לזכות בזכות עצמם ומסציואים לא היו להם ואותו הרבר בנרים שחמה נכללו בהשבועה והברית וכיון כמצרים לא היו לא זכו בחלקת הארץ בפועל ונשארו רק בכח ולא בפועל כטפלים ממש וזה הדבר אשר כתב הרמב"ן לדמות גרים למפלים ועפ"י נבין דעת רבינו שמחלק דין בכורים מדין יודיו לענין גר. דהיות שלענין בכורים כתוב בתורה אשר נשבע גוי לאבותינו לתת לנו בלשון עתיד שהוא בכח ולא בפועל ובשבועה זו נכלל גם גרים דתוא מתיחס לכן אברהם משום דהוא אב המון גוים ואיכא למימר דמטעם זה כתבה התורה בפ' בכורים: לתת לנו בלשון עתיד אעפ"י דבלשון השבועה וכריתת ברית כתיב בלשון עבר כדכתיב: ונתתי לך ולזרעך אחריו; כיום ההוא כרת גוי ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת גוי והיינו משום רמסיום הפרשת בכורים: ושמחת גוי אתה והלוי והגר גוי ובגר ליכא נתינה בפועל הילכך כתבה התורה בלשון עתיד: אשר נשבעת גוי לאבותינו לתת לנו שהוא נתינה בכח ולא בפועל הילכך שפיר פסק רבינו בכורים דגר מביא וקורא דיש בגר השני יחוסים יחס האבות שא"א אב המון גוים וגם יחס הארץ שבכח גם לגר יש חלק בארץ והוה כוונת הירושלמי שמביא בשם ר' יהודה גר עצמו מביא וקורא מאי טעמא דאמר קרא כי אב המון גוים כלומר מזה דומרין כי מ"ש בפרשת בכורים אשר נשבע גוי לתת לנו דמשמע מזה דגם בגר מיירי דהוא ג"כ בכלל השבועה ובכלל לתת לנו נתינה ועתה נראין בעליל ער כבה שדברי רבינו מכוונים לרבינו הנ"ל וז"ל: הגר מביא וקורא כו' ולאברהם היתה השבועה שיירשו בניו את הארץ הרי הזכיר שהשבועה היתה שיירשו בניו לעתיד ובאמת השבועה היתה על הנתינה שכבר נתן כמו שכתוב בתורה כנוכר אך הוא מרויך לשון השבועה הנוכר בפרשת חכבכים שנוכר בלשון עתיד בשביל גר הוא שלא נמל בפועל אלא בשעת השבועה היו בכח לימול ולענין בכורים מספיק גם בכח משא"כ בוידוי מעשר דכתיב בתורה בלשון עבר: ואת האדמה אשר נתת לנו גוי מזה למדין דבוידוי מעשר אינו מספיק יחס הארץ שאינו אלא בכח ולא בפועל הילכך שפיר פסק רבינו כאן דגר אינו מתודה. ומשמע רבהנים ולוים אי לאו הטעם שכתב רבינו דכהנים ולוים מביאים וקורין מפני שיש להן קרי מנרש לא היו מביאים וקורין מוכח דגם בכורים בעינן יחס הארץ בפועל אך איכא לסומדן אי לאו הטעם דערי המגרש הויא דכהנים ולוים גרוקים מגדים והילכך אם לא היו להם יחס הארץ בפועל לא היו להם כלום דהויא דגם בכח לא היו להם דהא השו"ת הפקיע מהם בהפקעה מיוחדת ואמר עליהם: ובתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה ויאמר ר' אל אהרן בארצם לאתנחל וחלק לא יהי לך בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל. עיין במדרכי פ"ג דברכות סי' ס"ד מה שהעיר בזה ע"ש. ואיכא למימר דטפלים ויוצאי מצרים לא הם ולא בניהם וכי יכולים להתודות וכוה מרויך דרבי דבינו כאן בענין

מקורות מקור ארבעים הברכה רלג

וירדו מעשר שכתב וז"ל אבל לא גרים כו' והרי הוא אומר ואת האדמה אשר נתת לנו ע"ש והיינו משום דכוירדו בעינן בפועל ולא בכח לבד. ולפי"ז אשה שלא נשלח חלק בארץ אינה מתורית דאין לה יחס הארץ ועוד דהו"ל מצות עשה שהזמן גרמא דנשים פטורות וה"ה טומטום ואנדרוניום פטורים מן הוירדו וראיתי לתוס' אנשי שם שטמטפק בנשים אם מתודות אף ראינה יכולה לומר אשר נתת לנו כדאמרינן בבכורים שטא יש לחלק בין נתת לי לנתת לנו דהו"ל כעין מ"ש והביאום הכ"י באו"ח סי' תקפ"ט דיכולות הנשים לברך על מצות עשה שהזמן גרמא כיון שהאנשים נצטוו וכ"ש במעשרות שהנשים חייבות דיכולות לומר אשר נתת לנו דר"ל לכללות ישראל ע"ש. ומה יענה לר"ם דאמר כתבים וליום אינם מתודים שלא נטלו חלק בארץ וכי לא נטלו חלק בארץ מאי הוי הא לא גרעו בנשים ויכולין לומר אשר נתת לנו דהיינו לכללות ישראל והחנך מצוה תר"ז כתב פורש דמצוה זו נותנת בכורים ע"ש ומכלל הן אתה שומע לאו והמתנת חינוך כתב שם דאפי' טומטום ואנדרוניום אין מתודים מספק דמחזי כשקרא ע"ש ולא דמי לברכה שהאשה מברכת על מצות עשה שהזמן גרמא דכאן יש חשש מחזי כשקרא וע"ד אם אין לו קרקע עכשיו אם מתודים או לא המתנת חינוך מוכיח דרע"ז דבינו הרמב"ם דמתודה מדלא הביא דאין מתודים וכן דעת רש"י והתוס' דמתודין והתוס' סותרים זאין ושעמד בזה התו"ט כפאה ע"ש, הרי רבינו ורש"י שניהם דרעה אחת נתכוונו ואיכא לסימך דרענין קנין פרטי בכורים מתחם לקנין פרטי יותר מוירדו מעשר דבכורים כתיב גם בלשון יחיד נתתה לי וכוירדו כתיב רק בלשון כללי: אשר נתתה לנו. ולא נזכר בשום מקום בלשון יחיד הילכך בוירדו עיקר הקפידה שמתחיים להארץ בשעת חלוקת הארץ ואם עכשיו אין לו קרקע בארץ אינו מעכב את הוירדו ואעפ"י דאם אין לו קרקע הפירות שלו לקוח נינהו ולוקח פטור מה"ת ואיך אפשר שיחתייב בוירדו מה"ת משכחת לה כגון שקנה לפני מירוח ואח"כ מירח ונתחייב מה"ת במעשרות דרעת ר"ח ב"ב(פ"ה), בתוס' ד"ה תבואות זרעך ע"ש, ובכורים הא נזכר גם בלשון יחיד היינו משום דבכורים בעינן שיהי' לו קנין פרטי הקרקע שמתנה נצמח הפירות כמ"ש רש"י בקידושין (כו). ד"ה וכוירדו ל"ג דאף סי שאין לו קרקע מתודה על המעשרות ויכול לומר כו' ואת האדמה אשר נתתה לנו ולא דמי לביכורים דבעי למימר אשר נתת לי עכ"ל, ולפי"ז אפי"ג דלענין בכורים קנה אילן אחד גם לר"ם מביאין ולא קוראין משום דלא קרינא כו' פרי האדמה אשר נתתה לי עיין ברשבי"ם ב"ב (פ"א). ד"ה ואינו קורא לענין וירדו מעשר הכל מודים דמתודה, הנה הירש בפ"ג דפאה סיו הכיא פי רש"י מפ' לא יתפור ולא גרסינן וכוירדו דאין וירדו אלא במעשר והוא אינו תלוי בקרקע וכתב עליו הר"ש וז"ל: וכירושלמי איכא פלוגתא דאמוראי עכ"ל, מוכן כוונתו דמ"ל להר"ש דהא דאיתא כירושלמי בפ"ג דפאה לפי הנוסח שלפנינו וז"ל: רבי מנא בעי ולמה לננן אמרי מי שאין לו קרקע פטור מן הוירדו דכתיב מן האדמה אשר נתת לנו רבי יומי כו' ר' בון בשם ר' יוחנן אמר שמועתה כן מי שאין לו קרקע פטור מין הוירדו דכתיב מן האדמה אשר נתת לנו עכ"ל לפי מראית העין לא רואין שום פלוגתא ושניהם מודים דמי שאין לו קרקע פטור מן הוירדו ואולי דר"ש יפרש דר"ם ור"י פליגי ור"ם בפשיטות אמר דאי שאין לו קרקע חייב בוירדו ומקשה על מי שעולה על דעתו לומר דמי שאין לו קרקע פטור מן הוירדו וה"פ ולמה נאמר מי שאין לו קרקע פטור ולא למילף מבכורים דלא דמי לבכורים דבעי למימר אשר נתתה לי כמ"ש רש"י ומה שאמר לננן פירוש לית אן כמ"ש התו"ט בפ"ג דפאה ובפשיטות

רלד מקורות מקור ארבעים הברכה

ובפשימות אמר כך ור' יוחנן אמר דאין חילוק בין בכורים לידוי מעשר ומיש תמוס' כקידושין (שם) ד"ה וכוידוי וז"ל: וגם משמע מי שאין לו קרקע מתודה כגון פירות לקוחין עכ"ל הרי מה שהביאו משמעות מהירושלמי הני"ל להיפך הוא כפי מה שהביאו שם מהירושלמי וליכא למימר דמי"ל כהר"ש דמפרש דרי"ט פליג ומי"ל דתייב להתורות אפי' אין לו קרקע דהא כתבו בפירושי דכירושלמי פריך משמע דמי"ל דרי"ט מי"ל ני"ב דאין מתודה מי שאין לו קרקע דמפרשים דרי"ט פריך אמאי לא תני וכוידוי ואולי כיון דפריך ולא תירץ ע"ז כלום משמע דמי"ל הטעם דהא דלא תני וכוידוי מפני שבאמת מתודה אפי' אין לו קרקע, והרב בפ"ה משנה (שם) ד"ה יש להם ערי מגרש וז"ל: ויכולים להתורות על המעשרות שמביאין ממגרש הערים שלהן עכ"ל. משמע דמי"ל דכפירות הלכותין אין מתודין ואין חילוק בין בכורים לידוי מעשר ולכן כתב הר"ב בפ"ג דפאה מעטא דאין מי שאין לו קרקע מכיא ככודים משום דכתיב בהו אדמתך ע"ש ואדמתך כתיב בפ' משפטים כ"ג: ראשית בכורי אדמתך תביא גו' ולא הביא כמה דכתיב בפ' תבוא בפרשת בכורים את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי גו' דשם לא נזכר כלום דהפירות צריכות להיות מאדמה שלו דלא כתיב אלא פרי האדמה אשר נתתה לי אפשר דיהיב ל"ו זוזי לקנות הפירות אבל בפ' משפטים כתוב ברור בכורי אדמתך וגם כידוי כתיב את האדמה אשר נתתה לנו ולא כתיב פרי האדמה הילכך מי"ל דבכורים וידוי דין אחד להם דבשניהם בעינן שיחי' לו קרקע ויפה תסה התיו"ט (שם) וכתב על דברי תרי"ב הני"ל: ותימה דליתני וידוי מעשר דכתיב בו' נמי האדמה אשר נתתה לנו, פי' דלא נזכר פרי האדמה אלא האדמה הילכך וידוי מעשר כככורים דמיא ועיין לקמן דמקור מ"א מ"ש בזה ובדברי תרי"ב הני"ל

מקורות הברכה השקפה לברכה רלה

הלכה יח

מקור ארבעים ואחד

מא כהנים ולויים מתודים שאעפ"י
שלא נטלו חלק בארץ יש להם
ערי מגרש לעתיד כל מקום אשר יכבוש
המלך המשיח אחר כבוש כל ארץ ישראל
במהרה בימינו פטורין כולם מן הוידי
אפי' ישראלים דאינם יכולים לומר כאשר
נשבעת לאבותינו וי"א דפטורין מן המעשר
לגמרי אפי' קיני קניזי וקדמוני.

מא כהנים ולויים כו' כמשנה
דפיה ממע"ש מ"ד
פליגי כזה ר"ם ור"י ופסק כר"י
דאמר מתודים דיש להם ערי
מגרש והר"ב כחב ז"ל ויכולים
להתודות על המעשרות שמביאים
ממגרשי הערים שלהם עכ"ל
משמע דס"ל דאם הביא ממקום
אחר אין מתודים והיינו משום
דס"ל דבפירות לקוחים אין
מתודים כמיש במקור הקודם

וכזה מדה קושי' הר"ש והביאן המלאכת שלמה למה לא יהודו אפי' מה שמביאים מקרים
אחרים שקנו כמו ישראל שמכר אחוזתו וקנה קרקע אחר שמתורה ע"ש ולפי מ"ש אין כוונתו
לאפוקי מה שמביאים מקרים אחרים שקנו אלא לאפוקי מה שמביאים מפירות הלקוחים
אבל מה שמביאים מקרקע שקנו בערים אחרים גם הר"ב מודה דמתודים. והנה כמשנה
כאן שבאר דבחלוקת דר"ם ור"י גם לענין כהנים וגם לענין לויים ור"ם ס"ל דגם לויים
אין מתודים וכחוספתא פ"א דבכורים והמרדכי כפ' מי שמתו סעיף ס"ב
העתיק לשון החוספתא כזה. ר' יהודה אומר ה"י ר"ם אומר כהנים מביאין ולא
קורין מפני שלא נטלו חלק בארץ ואני אומר כשם שנמלו לויים כך נמלו הכהנים
כשרה מגרש עכ"ל ולפנינו הגורסא בתוספתא כ"ו ר' יוסי אומר ה"י ר"ם אומר כהנים
ולויים מביאין ולא קורין מפני שלא נטלו חלק בארץ ואני אומר כשם שנמלו ישראלים
כך נמלו כהנים ולויים בין דבר טרובה ובין דבר מועט. ד"ל אף שישאר נמלו חלק
טרובה בארץ והכהנים לא נמלו אלא דבר מועט דהיינו ערי המגרש אין לחלק בכך. ולפי
הנוסח של המרדכי משמע דלא פליגי אלא בכהנים אבל בלויים כ"ע ס"ל דמביאין וקורין
וה"ה דמתודין. ראינן מכאן לחלק וצריכין להבין איך יתכן לומר דהכהנים לא נמלו חלק
כלל בארץ הא כתיב ביהושע (כא): ולבני אהרן הכהן נתנו את עיר מקלט הרוצח את חבריו,
ואת מגרשיה ואת לבנה ואת מגרשיה גו' כל ערי בני אהרן הכהנים שלש עשרה ערים
ומגרשיה גו' כל ערי הלויים בתוך אחוזת בני ישראל ערים ארבעים וששנה ומגרשיהן גו'
הרי מפורש ויצא דגם כהנים נמלו חלק בערי המגרש ונוכל להבין א"ז עפ"י הירושלמי
ס"פ מע"ש שם מפרש מעטא דר"ם ור"י ור"ם או"ל למעמיה דאמר ספ"ב דמכות ז"ל: לא
היו מעלין ללויים שכר ישראל הכא לדור אצלו או רוצח שצריך לדור שם דאם כתיב
ונחלה לא יהי' לו ככר אחיו ור' יוסי ס"ל כו' יהודה דפליגי תתם אר"ם ואמר דמעלין
להם שכר והילכך שכר הכא דמתודין ז"ל תני למחלוקת ניתנו דברי דבי יהודה ר' יוסי
אומר לבית דירה ניתנו אחיא דרכי יהודה כו' יוסי ודר"ם כרעתיא דתנינן מעלות היו שכר
דכדי ר' יהודה ד"ם אומר לא היו מעלות להם שכר עכ"ל וצריכין להבין למה לא
פליגי אלא בערי הלויים ולא בערי הכהנים לכאורה נראה דיש חילוק בין ערי הלויים
לערי הכהנים דערי המגרש שניתן להלויים לחלקם ממש נהנו ולא רק לשבת וערי
המגרש לכ"ע לכהנים לא ניתנו רק לשבת ולא לחלקם כמו שמבואר מספר יהושע
דבכתיב

דבכהנים כתיב: ולבני אהרן הכהן נתנו את עיר מקלטנו כי ערי בני אהרן הכהנים
 שלש עשרה ערים גו' ולא כתיב כתיב אהרות בני ישראל ובהלויים כתיב כל ערי הלויים
 בתוך אהרות בני ישראל דמשמע דלהלויים ניתן להלקם ככל חלקו בני ישראל שניתן
 להם לאחוזתו וקנו בה קנין גמור משא"כ לכהנים אטמו להכי לא כתיב בהם בתוך
 אחוזת בני ישראל משום דלהם לא ניתן להלקם ככל אחוזת בני ישראל והילכך אפי'
 למ"ד דמעלין שכר היינו רק להלויים דלהם ניתן להלקם משא"כ לערי הכהנים דלא ניתן
 להם רק לשבת ולא ניתן להיות חלקם הי"כך אין מעלין שכר לכהנים דאין להם זכות
 להשכיר ולקבל שכר דירה ומטעם זה וכו' ר"מ לחלק בין כהנים ללויים לענין ככורים
 דכלים מביא וקורא משום דעריהם נתנו להלקיהם ויכולים להם לזנו משא"כ
 כהנים שלא נתנו להם את עריהם להיות בחלקיהם ומטעם זה לא יכולין לדרוש שכר
 דירה מהשוכרים מהם והילכך לא יכול לומר דלת לנו ור"י מ"ל דאין חילוק וכשם
 שנמלו לויים כך נמלו כהנים ומה שמסיים התוספתא בין בדבר מרובה בין בדבר מועט
 ה"פ בין לויים שנמלו מ"ח עיירות בין כהנים שנמלו שלשה עשר עיירות בין לויים
 דלחלקם ניתנו ושלשה ניתנו בין לכהנים דניתן להם רק לשבת דלת לנו קרינן ב"י ואולי
 פליגי אם קנין פירות כקנין הגוף או לא ואין לומר דהאי כשם הוא כלומר דכשם
 שעיריות של הלויים וחלקם ניתנו כך ניתן לכהנים לחלקם דא"כ תקשה לגרוס המדרכי
 גרוס במקום ר' יוסי ר' יהודה ור' יהודה אומר במכות (ג.) מעלים היו שכר ללויים
 דברי ר' יהודה ע"ש ולמה לא אמר ג"כ דמעלים שכר לכהנים, ואפילו בעיירות הלויים
 לא ככולם לחלקם ניתנו אלא רק כשהם וארבעים אבל שאר השש עיירות אין מעלין
 שכר להלויים כמו דאיתא במכות (שס): מחלוקת בארבעים ושנים כו' אבל כשש ר"ה
 לא היו מעלים שכר ע"ש, וכן פסק רבינו בפ"ה מה' רוצח ע"ש ואיכא דמומר דאפי'
 בארבעים ושנים עיירות נמי אין להלוי קנין הגוף גמור: בהם ולכן כתבה
 התורה: כל ערי הלויים בתוך אחוזת בני ישראל פי' העיירות האלה
 לא ניתנו להלויים שתחשב להם לקנין פרטי ויהי' תמיד נשאר בתוך אחוזת בני ישראל
 וככל הארבעים ושמה עיירות אין להלויים בהם זכות גמור לקנין פרטי והילכך מ"ל
 לר"י דאין בין כהנים ולויים שניהם אין בעירוחיהם קנין פרטי ואם הלויים יכולים לומר
 אשר נתת לנו ה"ה ככהנים הכי הוא דרומים ול"ו אולם לפי"ז צריכין לחבון הא דאיתא
 במשנה פי"ה דמע"ט דסובר ר"י בין כהנים ובין לויים מתורים ומפרש הירושלמי דר' יוסי
 מ"ל כר' יהודה דאמר מעלין להם שכר הא הוא לא אמר דמעלין שכר אלא בלויים ולא
 ככהנים א"כ אכתי צריכין לחבון למה הכהנים מתורים ונראה דזה תליא במחלוקת דר"כ
 ורבא דאיתא במכות (שס): אמר ר"כ מחלוקת כשש כו' אבל בארבעים ושנים ד"ה היו
 מעלין כו' אלא אמר רבא מחלוקת בארבעים ושנים כו' אבל כשש ר"ה דלא היו מעלים
 ע"ש ובש"מא לר"כ שפיר מוכח ממחנהין מדאמר דמעלים שכר ללויים ולא אמר מעלים
 לכהנים ולויים משמע דרק ללויים מעלים שכר ולא לכהנים דהא אחת משש עירות הוי'
 חברון וחברון ניתן לכהנים כדכתיב ביהושע (שס) הרי מוכח מזה דלא העלו שכר לכהנים
 ומחברון נשמע לשאר עיירות שנתנו לכהנים דלא היו מעלין שכר לכהנים משא"כ לרבא
 ל"כא ראי' כלל מהא דלא אמר ר"י מעלים שכר לכהנים ולויים דמתניתין דמכות ברוצחים
 מיירי ושאר עיירות מהי"ג עיירות של הכהנים חוץ מחברון לא היו שום שייכת לערי מקלט
 דרק הארבעים ושנים עיר היו קולטים את הרוצחים כמו השש ערי מקלט כמו שנאמר
 ועליהם נתנו ארבעים ושנים עיר כל הערים אשר נתנו ללויים ארבעים ושמה עיר

מקורות מקור ארבעים ואחד הברכה רלו

הקישן הכתוב כוון ז"ל לקלוט זמה הברל יש בין ערי שהוברלו למקלט ובין שאר ערי הלזים שערי מקלט קולטות בין לדעת בין שלא לדעת הואיל שנכנס נקלט ושאר ערי הלזים אינן קולטות אלא לדעת (עיון ברמב"ם פ"ח מהלכות רוצח) וכ"ז לא ש"ך אלא בערי הלזים דקרא בלזים נאמר משא"כ ערי כהנים שאינם קולטות הילכך לא חני גם כהנים לענין העלאת להם שכר ולפ"ז איכא דמימר דהירושלמי ס"ל כרבא ולירוריה איכא דמימר דכהנים ולזים שוים ולמי"ד רמקלים שכר ללזים היה דכהנים הילכך שפיר אמר רמי"ד דכהנים ולזים מתורים ס"ל כר"י דמקלים להם שכר ומי"ד דאין מקלים שכר אין מקלים לא לכהנים ולא ללזים לא במ"ב עירות ולא בשש הילכך ס"ל ר"ט כאן ר"א כהנים ולא לזים מתורים משום דלשיטתיה דס"ל אין מקלים שכר להם אין להם כלום בערי המגרש והתוספתא לפי גירסת המרדכי רס"ל דר"מ לחלק בין כהנים ללזים לא משכחת לה אלא לרב כהנא ראמר מחלוקת בשש אבל בארבעים ושתיים ד"ה דהיו מקלים שכר דאליבא דר"כ גם ר"ע מודה רמארבעים ושתיים מקלים שכר ללזים הילכך ס"ל לר"מ דלזי מביא וקרא ומשנה רפ"ה ממע"ש דר"מ אינו מחלק בין כהנים ללזים דבשניהם אינו מתורים משכחת לה אליבא דרבא דלירוריה ס"ל לר"מ דאין מקלים שכר כ"ל וכיון דרבני פסק בפ"ה מה' רוצח דהלכה כר"י רבארבעים ושתיים עיר מקלים שכר ובשש עירי פסק לה מקלים שכר ע"ש הרי ס"ל כרבא ולירוריה איכא דמימר דכהנים ולזים שוים ולר"הרוריהו מקלים שכר הילכך פסק כאן רכהנים ולזים מתורים וכיון דאין להם רשות ע"ז כי לא ניתן להם רק לשבת ולהשתמש לצרכיהם ברשותם ולא להשכיר כי להעעירות שלהם תמיד יחשב לקנין העם לא לקנין פרטי כמו דכתיב בויקרא (כה): וזדה מגרש עדיהם לא ימכר וכמשמעות הא דכתיב בתוך אחוזת בני ישראל כלומר שהעעירות נחשבות בכלל אחוזת בני ישראל ומובן שקנינים פרטיים אחרים אין להם נחלה בארץ כרי שיהיו פנוים ומסורים לעבודת הקדש העמוטים עליהם הכהנים בעבודתם ולזים ברוכנם ולעסוק בתורה דכתיב ובתוך בניי לא ינחלו נחלה גו' ע"כ אמרתי בתוך בניי ל"י נואך אפשר שיהי' להם נחלה ע"י קנין כספים לכן כתב הר"ב דאיא לציו"ר חיוב הורו"י להכהנים והלזים אלא באופן שמביאים מעשרות מפירות מגרשי שלהם וס"ל דמי שאין לו קרקע אינו מתורה ואין מתורים במעשרות שמביאים מפירות הקלוחים כמי"ש רעתו במקור הקודם אך אכתי איכא למשכחת קנין פרטי שיהי' לכהנים ולזים כגון שירש את אבי אמו ישראל כמי"ש רבינו בה' שמיטה ויובל פ"ג ע"ש ובמשנה דערבין (ל"ג): ועוד הא מבואר התם בחדיא רהא רנותן ערי המגרש לכהנים וללזים לקנין גמור ניתן להם רהא יש להם רשות גם למכור כמו דאיתא בסתניתין דערבין (שס): הכהנים והלזים טוכרין לעולם כו' ואמרינן התם בגמ' אמר רבי אלעזר דאמר קרא וזדה מגרש עדיהם לא ימכר מאי לא ימכר אלימא לא ימכר כלל והא מדכתיב גאולת עולם תהי' ללזים מכלל דמוכני אלא מאי לא ימכר לא ישנה עכ"ל ועיין ברבינו הרמב"ם (שם ה"ז) ולפ"ז צ"ל מאי מעמא דמי"ד ר"א היו מקלים שכר ללזים או יש להם קנין הגוף בערי המגרש ולגאול איכא דמימר דכיון דל"א ימכור אדם שדה או בית אא"כ העני (עיין ברבינו פ"א מה' שמיטה ויובל ה"ג) כפרט בשבט לזי וכי הוא השבט הנבחר לעבודת השי"ת וכ"ל עסקם הי' בחכמה שלא היו מרורים בעסקי עבודת האדמה כשאר שבטי ישראל ועליהם נאמר וירו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל לפיכך הוברלו מדרכי העולם לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נחלין ולא זוכין לעצמן ככה גופן ולא זכה לזי בנחלת ארץ ישראל ובכוחה אלא הם חיל השם שנאמר בך יי' חילו ועדי הלזים

רלח מקורות מקור ארבעים ואחד הברכה

הלויים היו נכונים לצרכי כל השבטים שהחכמה בתוכם הי' עסק כל ישראל על עדיהם עיני ברבינו הרמב"ם (שם יב) ובחינוך מצוה שמ"ב מ"ש בזה והילכך מה שנתנה להם התורה רשות למכור היינו רק בשעה שהוא זקוק למכור מחמת דחקו והילכך נתנה להם התורה גאולה עלום תהי' ללויים מפני שגם המכירה לאו גמורה היא ובזמן שהוא לא זקוק למכור גם שכר דידה לא היו מעלין לו דמוף סוף של הצבור הוא והא דיכול להקדיש הא אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ושם ליכא הטעם משום הרווחה דמאי ריוח משיג הוא מן ההקדש איכא למיטר דאינו מוכר או מקדיש גוף האחוזה אלא רק המזבח נתנה שיש לו בה כמו דאמרינן במשנה דערכין (כת): סחורים אדם את קדשיו כו' אם גרר נותן דמיהם ואם נדבה נותן את מזובתם ע"ש. ובכל זאת לא נפקע משבט לוי כל זכות מקח וממכר דיש לו הזכות לקנות שדות וזמרים מאחרים ולמכור כדאיחא כביב (ק"יב): ויאיר דובין מיוזבן ופנתם נמי דובין מיוזבן ע"ש, אי"כ לא הול"ל להריב דידויו המעשרות לכהנים דוקא על המעשרות שמביאים ממגרש הערים שלהם ושפיר הקשה הר"ם ז"ל למה לא יתורו אפי' על מה שמביאים מערים אחרים שקנו ועוד בזמן בית שני ובזמן ר"ם ור"י כבר לא הי' להם ערי המגרש אי"כ מאי דהוה הוה ומאי פליגי וכי הלכתא דמשיחא אתא לאשמועינן? ובימי המשיח יהי' חלק לשבט הלוי כמו לכל שבטי ישראל כדאמרינן כביב (ק"כ"ב): עתידה ארץ ישראל שתחלק לשלשה עשר שבטים ועיין בסמ"ג לאווין סי' רע"ו ועיין בתוס' בריה ואירך ועיין ברש"ם הרי או לא יהי' צורך ליחסם מפני שיש להם ערי המגרש אולם משמע דרבינו לא ס"ל הכי דהא כתב (שם ה"א) וז"ל: אבל שאר כל הארצות שכובש מלך ממלכי ישראל הרי הכהנים והלויים באותן הארצות ובביתן ככל ישראל עכ"ל משמע דרק בשאר הארצות ינחלו נחלה כמו כל ישראל אבל בארץ ישראל שכבר ירשו בני אברהם יצחק ויעקב ונתחלקה להם לא ינחלו נחלה גם לעתיד נראה דרבינו אינו מפרש כהרש"ם והחוס' שמפרשים הסוגי' דכ"ב (שם) דלעתיד נוטל הלוי והכהן חלק בארץ כמו כל ישראל דאיך יתכן לומר דלעתיד תחבטל הלאו האמור בתורה דבתוך בני' לא ינחלו נחלה והתורה היא נצחית ולא יחסר אפי' אות אחת שבתורה ובשיטה מקובצת (שם) ג"כ מקשה שהרי כתיב בסוף ספר יחזקאל כה אמר ד' אלקים גם גבול אשר התנחלו את הארץ וי"כ שבטי ישראל יוסף תכלים כלומר שיטול יוסף שני חלקים ומ"ש ששבט לוי יטול חלק בארץ אף זה אינו שהרי מפורש בפרשה שלא יטול חלק בארץ ואעפ"י שכתוב שער לוי אחד שער יוסף אחד זה אינו ענין לנחלתן כא"י אלא לומר שיהי' בירושה י"ב שערים כנגד י"ב שבטים ונמנה הוא כסנין השבטים וראוי הוא שיהא לו זכרון בירושלים כשאר השבטים ע"ש ורבינו מפרש הסוגיא דביב כמו שמפרש הר"ן והביאו שם השיטה מקובצת (שם): עיקר הדבר שכשם ששבט לוי לא נטל חלק בראשונה כך לא יטול שבטיה אלא שנתנו לו ערים לשבח מסוך לירושלים והן בכלל תרומת הקדש המפורשות בפרשה אבל יוסף יטול שני חלקים ונמצא י"ב שבטים זוכין בנחלה ולפיכך שאלו ואירך למאן ואמר דב חסדא לנשיא שכלן מפורש בפרשה שהנשיא יטול חלק בארץ כנגד אחד מן השבטים אלא שירימו בחלקו כ"ה אלף רוחב ואירך לתרומת הקדש כלומר למקדש לירושלים למגרש הכהנים והלויים מסוך לה עכ"ל. אולם מאין המקור של רבינו שממנה שאב להמציא חרוש זה שיש חילוק לעתיד בין ארץ ישראל של עכשיו לארצות שייכבוש מלך המשיח לעתיד דהוה לכאורה נגד המשמעות הספרי כפי עקב סי' כד על הפסוק כל המקום אשר הדרוך כף רגלכם בו לכם יהי' אמר להם כל מקום שתכבשו חוץ מן המקומות האלו הרי הוא שלכם כו' הרי שכתבו ח"ל

מקורות מקור ארבעים ואחד הברכה רלט

מנין שמצות נוהגות שם הרי אתה דן נאמר כאן יהי ונאמר להלן יהי מה יהי האומר
כאן (להלן) מצות נוהגות שם אף להלן (כאן) מצות נוהגות שם ע"ש משמע ארצות
החדשות שע"י כיבוש מחוץ לארץ דין אחת וקדושה אחת לחן כמו איי גמורה ועיין
ברכ"ט פ"א תרומות היג ואיכא להקיד על הירוש זה מהא דב"כ (נו) דאמר רב
יהודה אמר שמואל כל שהדאווהו הקביה למשה חייב במעשר לאפוקי קניי קניזי
וקדמוני עכ"ל וכתב הרשב"ם ב"ה חייב במעשר וז"ל: דהם הם ז' עממים הכתובים
ככל מקום אבל קניי קניזי וקדמוני שנתנה לאברהם אבינו בין הכתרים לא יתחייבו
במעשר לעתיד לבא כשיחזירו לנו לעתיד לבא כדאמר בב"ר א"נ אם ככשו ישראל מהם
אתרי מות יהושע כולם פטורין מן המעשר דכתיב התם זאת הארץ אשר נשבעתי וגו' זאת
למעוטי הני שנתוספו לאברהם על השבועה עכ"ל. וכתב התורת חיים דה"ה בתרומה
ובכורים ובשאר כל המצות התלויות בארץ וחדא מנייהו נקט ע"ש והתוס' ב"ה כל כו'
כתבו ז"ל: מפי הו"ל לסינקט מה שתיחם כאלה מסעי שמונה עידות של המצד ושם
מפורש היטב תחום של ארץ ישראל עכ"ל והתורת חיים כתב דמשם אין ראי' דקני וקניזי
וקדמוני לא יתחייבו במעשר לעתיד לבא דאיכא לסימר דהיה קני וקניזי וקדמוני ולא
כא הכתוב אלא לכתוב גבולי ארץ ישראל מה שכיבש יהושע ונחלו ישראל מיד דהכי
משמע קרא דהתם דכתיב זאת הארץ אשר נתנה לנו אבותינו אבל ממה שהראה הקב"ה
למשה וידיק שפיר דקני וקניזי וקדמוני אינן חייבין דכיון דכוננו משה לא היתה לאכול
מפריה אלא לקיים מצות התלויות בארץ ועפ"י דבריו השיב לו הקב"ה וראה בעיניך כי
לא תעבור וגו' ומשמע דהיק ידוע חרע שלא תעבור את הירדן לבא אל הארץ כדי לקיים
המצות אבל מפני שהיא חביבה בעיניך לכן עלה ראש הפסגה ודאה בעיניך הארץ
שהמצות נוהגות בה ואי אמרת דקני וקניזי וקדמוני נמי חייבין במצות אמאי לא הראהו
לו אותן נמי דמאי שנא קני וקניזי וקדמוני משאר כל ארץ ישראל אלא ודאי קני וקניזי
וקדמוני אין חייבין והקב"ה לא הראהו אלא הארץ שהיית במצות שהיתה חביבה עליו
ע"ש אולם מעמא בעי למה הני שלשה קני וקניזי וקדמוני גרוע ומשונה משאר ארצות
שנכבשו ע"י מלכי ישראל שיש להם דין ארץ ישראל כמאמר הספרי הנ"ל ולכן נראה הטעם
דיש לנו ריבוי ומיעוט וריבוי דכל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהי מרכה כל המקום
אשר תכבושו אפי' חוץ מן המקומות האלו הרי אלו שלכם ויש מיעוט וזאת הארץ
אשר נשבעתי גו' אמרין דזאת הוא מיעוטא הני שלשה אומות קני וקניזי וקדמוני דגם
הם היו ממה שנתן הקב"ה לא"י בכרית בין הכתרים ובפועל לא נתן הקב"ה לעם ישראל
אלא שבועה אומות ועל השלשה הנשאר שלא נתן להם הקב"ה אומרת ע"ז התורה זאת
הארץ למעוטי הני שלשה פ"י מכל מה שכרת ד' עם אברהם לתת לנו העיקר מכל אשר
נשבע לתת לנו זאת הארץ פ"י רק השבעה אומות ולא השלשה אפי' אחד הכבוש וזוהו יתורץ
קושי' תחום ב"כ (שם) ד"ה לאפוקי וז"ל: וא"ת ולימא לאפוקי ח"ל ע"ש. ולפי הנ"ל מיעט
דוקא הני שלשה ולא ח"ל דח"ל לאחר הכבוש מרכינן מכל המקום אשר תדרוך דחייבין
במעשרות וזוהו אחי שפיר הא דבעינן מעמא דמוריא דפטור ממעשרות משום דכבוש יחיד
הוא תיפוק ל"י משום דלא הראה למשה היינו משום דאם היה כיבוש עפ"י הדין הי' חייב
משום ריבוי דכל המקום אשר תדרוך אי"כ איכא חילוק בין הני ארצות של שלשה אומות
הללו קני וקניזי וקדמוני לשאר ח"ל בענין חייב המעשרות לאחר הכבוש ע"י מלך ישראל
אך איכא לסימר דכ"ז אינו אלא לפני ביאת המלך המשיח העתיד שלכל זכות שלנו בעולם
זוהו בארציות וכינו עפ"י הכתובת הקב"ה לאברהם אבינו שכרת עמו ברית בכין הכתרים

רמ מקורות מקור ארבעים ואחד הברכה

לחת לנו ארץ כנען שארץ כנען הוא הרכוש שלנו אשר זכינו כבוד ירושה אשר היא הרכוש היסודי שלנו מרגע של הכמתח הקב"ה עד ביאת המשיח העתיד ועד בכלל זכות הכמתח זו הייתה מוגבלת מנהר מצרים ועד הנהר הגדול ועל חשבון הכמתח זו הודיע הקב"ה למשה רבינו לאמר כדכתיב בדברים (לר) ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אחננה גו' כלומר מכל מה שהכמתחי לחת לנו זכוננו אברהם יצחק ויעקב יהי העיקר ארץ שבעה עמים ולא השאר שלשה עמים כו' ממה לא התקדש בקדושת ארץ ישראל לחייב במעשרות אבל לעתיד אחר ביאת המשיח יש לנו חשבון אחר וזכות יותר רחבה כי הכמתחנו בכרית בין הבתרים ה' זכות מוגבלת מצומצמת אבל זכותנו בעולם הזה לאחר שיבא משיח צדקנו במהרה בימינו בלתי מוגבלת מסוף העולם עד סופו ומה שנוכח אחר שיבא משיח צדקנו יותר מהגבולים שהכמתח לנו לרשת בירושה מאבותינו אלא יתן לנו גם כל העולם כמתנה כמו דכתיב בתורה דברים (ל): אם יהי נרחק בקצה השמים משם יקבצך גו' והביאך ה' אלךך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרבך מאבותיך. הרי אז יהי לנו ארץ כנען בירושה עפ"י כריתת ברית של א"י ועוד יהי לנו זכות הרש שיתן לנו הרכה יותר ממה שירשנו מאבותינו כי הירושה ה' דן ארץ כנען ומה שיתן לנו כמתנה יהי כל העולם ובכל מקום שנדרוך כף רגלנו לנו תהי' בתור מתנה לא בתורת ירושה או נפרש אל הארץ אשר ירשו אבותיך זה ו' אומות שהם כבר ירשו אבותינו מאברהם אבינו וירשתה זה ירושה חדשה שנירש כשיבא משיח זה ג' אומות שאבותינו לא ירשו מאברהם אבינו ואנחנו כשיבא משיח צדקנו בימינו נירש מאברהם ראשונה וחזן מאלה השלשה שנוכח בתורת ירושה נוכח עוד יותר הרכה עפ"י הכמתח שהכמתח לנו הקב"ה כאשר יבא משיח צדקנו והיטבך והרבך כמתנה יותר מאבותיך אולם יהיו חלוקים בארץ ישראל של עכשיו מארץ ישראל לעתיד ואיכס למיטב רבארץ ישראל שירשנו מאבותינו אחרי כבוש כל ארץ ישראל אם היו כובשים גם קני קניזו וקרמוני לא היו חייבים במעשרות מפני דכיון שלא הראה למשה ומסעיטין מוזת הארץ משא"כ שאר ארצות מחוץ לארץ שלא נכנס בחשבון השבועה וכריתת ברית של הקב"ה שלא ה' צורך כלל להקב"ה להראותם למשה רבינו דא"כ ה' צורך להראותו את כל העולם וקודם ביאת המשיח ה' דבר הנמנע שעם ישראל יכבשו את כל העולם הילכך מרבינו דכל מה שיכבשו מח"ל אחרי כבוש ארץ ישראל והמלך וכיד הגדול והעם יקדשו בקדושת ארץ ישראל או אותם המקומות דין ארץ ישראל יהי להם להתחייב בתרומות ומעשרות וילפינו מכל אשר תרונן גו' ולאחר שיבא משיח צדקנו אז לא יהי חילוק בין ארצות קני קניזו וקרמוני לשאר ארצות שבח"ל ואז כל מה שיכבשו מחוץ לשבעה אומות מה שלא כבשו עם ישראל עד ביאת המשיח נכנס בחשבון המתנה שהכמתח לנו הקב"ה לחת לנו יותר מהשבועה והכרית לאברהם אבינו דככל מה שיהי אחרי ביאת המשיח לא הראה הקב"ה למשה כמו שמבואר בספרי בזאת הברכה על הפסוק אשר על פני רחו וגו': מלמד שהראתו א"י מיושבת על שלותה וחזר והראתהו מצויקים המצויקים לה את הנהר כמלמד שהראתו בית המקדש מיושבת בשלותה וחזר והראתהו המחרבים אותו כו' אלא על נפתלי מלמד שהראתו ארץ נפתלי מיושבת בשלותה וחזר והראתהו מצויקים המצויקים לה כו' כו' וזה ארץ אפרים כו' ומנשה כו' עד הים האחרון מלמד שהראתו פני כל המערב וישוב על שלותה וחזר והראתו מצויקים המצויקים כו' ע"ש. ולא זכר אף רמו שהראה למשה מה שיהי אחר ביאת משיח במהרה בימינו לכן אין הוכחה שלא הראה השלשה אומות למשה על אחר ביאת גואלנו מנלות האחרון דעל

מקורות מקור ארבעים ואחד הברכה רמא

אחר ביאת המשיח לא הראה לו כלום אי"כ לאחר ביאת המשיח של הג' אומות ושאר ארצות אחת תהי' המלך המשיח יקדש את כולם בקדושה אחת והארץ ישראל אשר נתקדש עלי' יהושע וע"י עזרא לא יהי' צורך לחדש שם קדושה כי כבר יש בה קדושה מהמקדשים הראשונים והארצות של כיבוש המשיח יקדש הוא ויהי' להם כל החיובים של תרומות ומעשרות כמו הארץ ישראל שניתן כימו יהושע וכימו עזרא וכן כתב רבינו בפ"י מה' שמיטה ויובל המ"ז וז"ל: וכן לעתיד לבוא כביאה שלישיית בעת שיכנסו לארץ יתחילו למנות שמיטין ויובלות ויקדשו כתי' ערי חומה ויתחייב כל מקום שיכבשוהו כמעשרות ע"ש. ואיכא למימר להיפך ואחר ביאת המשיח בין של קני קניזו וקדמוני ובין שאר ארצות של כיבוש המלך המשיח פטורין כמעשרות וקודם ביאת המשיח קני קניזו וקדמוני שלא הראה למשה פטורין ושאר ארצות חייבין כמו שכתבנו לדברי הרש"ם בלשון אי"נ ומעמא דאחר ביאת משיח כל הארצות שיכבוש מחוץ לארץ פטור ממעשר נבין עפ"י מה שהשיג הראב"ד על רבינו הרמב"ם בפ"ג מה' שמיטה בהי"א עמ"ש רבינו דבשאר ארצות שכובש מלך ממלכתי ישראל כהנים ולוים ככל ישראל לתת להם חלק וכתב הראב"ד: אי"א אי"כ לא ימלו בהם תרומות ומעשרות כי הם היו תחת חלק הארץ וכתב עליו הכ"מ: ואני אומר שאין זו השגה דאמר דאין הכי נמי דסוריא מוכיח שאין בה תרומות ומעשרות מדאורייתא ע"ש משמע דה"ל הבין כוונת הראב"ד דה"ל להיות פטור לגמרי ואפי' איסור טבל ליכא והילכך חמ"ע עליו המשנה למלך וכתב: והם ל"י להראב"ד וז"ל זה כי מה שחלה הכתוב בחלק הארץ הוא דוקא הנתינה לכהן אבל איסור טבל אינו תלוי בחלק הארץ ע"ש, איכא למימר דזה תלוי אם הפרשה והנתינה שתי מצוות כהרמב"ן, או ששתייהם מצוה אחת כדעת רבינו הרמב"ם ואם נימא כדעת רבינו דמצוה אחת נתינה אי"א לחלק ולעשות מהמצוה חצי מצוה ראיך אפשר לומר דחייב חצי מצוה דהיינו הפרשה ולא נתינה אין מצוה להצאין והילכך לדעת רבינו רה"ט סובר דמצוה אחת היא אם מטעם דיש להם חלק אינן חייבין כלל בנתינה כמ"א החצי הראשונה נמי ליכא גם איסור טבל אי"כ שפיר הבין קושי' הראב"ד על רבינו דבין דיש להם חלק לא ימלו בהם תומ"ע וממילא גם איסור טבל ליכא דאין חייבין בהפרשה וע"ז כתב דאחי"נ וכיון דמ"ל לרבינו דלאו דלא ינהלו כהוך בניי בארצם לא תנחל אינו אלא בארץ שנכרתה עליה ברית לאברהם ליצחק וליעקב וירשנה בניהם ונתחלקה להם משא"כ קני קניזו וקדמוני דלא ירשום בניהם ולא נתחלק להם ורק מלך המשיח הולך וכובש אותם והר עם כל העולם אין בהם הלאוים הללו ואפי' כהנים ולוים נוטלין חלק ואין עליהם שום חיוב תומ"ע ואיכא למימר דמ"ש התום' ב"ב (שם) ד"ה לאפוקי דאמר לאפוקי קני וקניזו וקדמוני וכ"ש כל ח"ל אי"כ תקשה איך הוא במציאות רכיבוש דמח"ל יחשב כיבוש לחיוב כמעשרות והא כתיב כל המקום אשר תדרוך גו' אבל לפי הנ"ל אתי שפיר דקאי לאחר שיבא מלך המשיח דאו יהי' כל מקום שמתוך ארץ ישראל של יהושע ועזרא לא יהיו חייבים כמעשרות משום דיקחו חלק וזהו כמו שכתב הרש"ם בלישנא קמא דמה שאמר לאפוקי וכו' מיירי לעתיד לבא ע"ש וזהו כמ"ש התום' ומ"ש לאפוקי קני קניזו וקדמוני פי' אפי' קני קניזו וקדמוני וכ"ש ח"ל ומעמא משום דלעתיד ימלו חלק גם הכהנים והלוים וכל המקום אשר תדרוך גו' לפני ביאת המשיח הוא דאו לא יהי' להם חלק ככיבושים חדשים אפי' אם יהי' כיבוש כדן דלא עדיף מביזה דג"כ אסורים לתת לכהנים ולוים דהא דזו או כהן שנמל חלק בביזה לוקח כמ"ש רבינו (שם) ויש חילוק בין כיבוש שקודם ביאת המשיח לכיבוש שע"י משיח צדקינו לענין זה ג"כ דבפ' עקב כתיב: כל המקום אשר תדרוך

רמב מקורות מקור ארבעים ואחד הברכה

כף רגלכם בו לכם והיה גוי וביהושע א' פסוק ג' כתיב; כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם נתתיו כאשר דברתי אל משה. ובמד"ר פ' בא מ"ו איתא: הה"ד (משלי ה' יהיו לך לברך ואין לזרים אתך אמר הקב"ה כו' וארץ ישראל לכם שנאמר (ויקרא כ"ח) לתת לכם את ארץ כנען ולא ארץ ישראל בלבד אלא אפי' כל הארצות שנאמר (יהושע א') כל מקום אשר תדרוך כף רגליכם בו וגו' עכ"ל. וצריכין להבין למה שביק קרא שכתוב בפ' עקב והביא הפסוק שכתוב ביהושע לכן נראה דס"ל דהא דכתיב בפ' עקב מה שאמר הקב"ה למשה על ימי יהושע וימי מלכי ישראל בזמן בית ראשון שכל מה שיכבשו לכם יהי' ומה שאמר הקב"ה ליהושע על זמן המשיח הוא ומה דכתיב: כאשר דברתי אל משה חיים כמו שדיבר עם משה לא דיבר כמה שנוגע בימיו אלא מה שנוגע בימי מלכי ישראל בתקופה הרשעה כך מה שדיבר עם יהושע לא בנוגע בימיו ומלכי ישראל אלא בנוגע בתקופה הרשעה והיינו בימי מלך המשיח ולכן שפיר הביא המדרש ביהושע דהא התם קאי על הפסוק יהיו לך לברך ואין לזרים אתך וכוונתו זמן הוי' שהארץ תהי' לעם ישראל לבר ואין לזרים שום חלק בארץ אשר מחוץ לארץ לא הוי' אלא בזמן המשיח לכן הביא המדרש רק הפסוק שביהושע וכיון דהא דאיתא בספרי בפ' עקב: וכיון שמצות נוהגות שם הרי אתה הן נאמר כאן יהי' ונאמר להלן יהי' מה יהי' האסור להלן מצות נוהגות שם אף כאן מצות נוהגות ע"ש הרי הגז"ש נאמר על הפסוק דכתיב בפ' עקב דמייירי בימי מלכי ישראל בזמן בית ראשון אבל על הכיבוש שיהי' ע"י המלך המשיח שנוכר ביהושע ושם לא כתוב יהי' וליכא גז"ש איכא למימר דאז לא יתחייבו במעשרות משום דבארצות שיכבשו בכל מקום אשר תדרוך חוץ משבעה אומות גם הלוי והכהן יטול חלק לכן לא יתחייבו במעשר דכיון דכתיב כל מקום גוי' לכם נתתיו בתור מתנה לא בתור נחלה איכא לומר שום איסור ליטול חלק ואין נוהג בארצות ההודיות מצות הנוהגת בארץ ו' עמטין לא בנוגע לשבט לוי דנתת נחלה ולא בנוגע למצות ה'ומע וכדומה וכו"ש רבינו בפ"יב שם המ"ו ויתחייב כל מקום שיכבשוהו במעשרות אין כוונתו בכ"מ אפי' בח"ל דהא כיון דנמטלים הכהנים והלויים חלק ליכא חיוב מעשרות אלא מיירי בה שיכבשו מארץ ישראל עצמה דגם בא"י יהי' צורך כבישה דהא א"י של עכשיו מושלים עליה ממשלת מנדטים והארץ ביד זרים רוב הושבים מהם דהא יגס מדבר מכל התקופות של א"י תקופת יהושע ותקופת עזרא ותקופת דלעתיר דקורא בשם ביאה שלישיית בעת שיכבשו ארץ יתחילו למנות שמיטין ויובלים ויקדשו בחי ערי חומה וע"ז קאי מה שכתב ויתחייב כל מקום שיכבשוהו במעשרות דהיינו בזמן ביאה שלישיית בא"י וגם יש הוכחה לכוננה זו מהרא"י שהביא שנאמר והביך י"י אלפקך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה מקדש ירושתך לירושלם אבותיך כו' ובתורת ירושה לא שייך אלא על א"י של כיבוש יהושע שלא כבש אלא ממה שניתן לאבותינו בברית ושבעה ואנחנו באים במענת ירושה אבל מה שהמלך המשיח יכבש מחוץ לארץ שזכותו זה לא נזכה בתור ירושה אלא בתור מתנה כדכתיב כל מקום גוי' בו לכם נתתיו וכדמסיים סוף הפסוק דהוהביאך והמיכך והרביך מאבותיך וכמו שבארנו לע"ז דהא קאי על זמן ביאה שלישיית דאז יטיב עמנו הקב"ה ויתן לנו יותר ממה שנתן לאבותינו כי יהי' לנו הזכות לכבוש את כל העולם ומה לא מיירי רבינו והילכך לא הביא אלא החצי פסוק הראשון וחצי השני המדבר מזכות העתיד יותר רחבה לא הביא ובאמת מה שנכבשו יותר איכא למימר דיהי' פטור מחומ"ע ולהרשב"ם וחתום' והסמ"ג דס"ד דלעתיר יקחו הכהנים והלויים חלק גם בארץ ישראל של אבותינו מ"ס לא ישחנה החיוב בחומ"ע משום כיון דנתחייבה נחתיבה דקדושת עזרא קירשה לשעתה וקירשה

מקורות מקור ארבעים ואחד הברכה רמג

וקידשה לעתיד לבא כמו שכתב הפרשה דרכים כדרך הקדש ררוש ו' ע"ש. לפי"ו לא נתנה דיני וידוי וכיעור המעשר אלא בא"י של אבותינו רהינינו מ"ו אומות הקדמונים אבל בארצות החדרות לא יתנהג כלל ואפי' יהיו חייבים במעשרות וירוי לא יהיו שייך רהא לא יכולין לומר כאשר נשבעת לאבותינו ולעתיד אפי' למיד דלוי ימול חלק גם כא"י הטעם דכתנים ולויים מחויבים בוודי מטעם דיש להם ערי מגרש התקיים ולא יספיק הטעם ריש להם חלק בארץ ראדרכה טעם זה סותר עיקר היסוד של החיוב מעשרות והא דקיים עכשיו חיובי המעשרות הפרשה והנתינה אפי' דעכשיו כולם שויים הישראל והכהן והלוי יש להם קניינים פרטים בא"י והישראל מה שיש לו ג"כ אין לו מירושת אברהם יצחק ויעקב אלא מקנין כספו או הוא בעצמו קנה או מורישו קנה בקנין כספם לא מחמת השכועה של אבותינו ועכשיו לא שייך כל הענין רלא ינחלו נחלה בתוך בני ישראל נחלות כל"י כסף ואפי' בזמן עזרא כבר לא ה' שייך כ"ו וזיון דחיוב נתינה ליכא גם חיוב הפרשה ליכא למ"ש הכ"ט דתלוי זכ"י איכא למימר דהיינו טעמא דגם אחר התורכן חיובא דהפרשה והנתינה במקומה רלא פקעה התורה בטנו זכות לקנות מקנין כספו קניינים פרטיים ויש לו הזכות לרכוש רכוש כל"י גבול ויכול להיות עשיר מופלג ע"י ירושה כל"י שום התנגדות מצד התורה ולא הי התנגדות מצד התורה אלא כיהם לחלוקת הארץ שלכולם ניתן ולשבת לוי לא ניתן ובגלל זה חקקה התורה חק ולא יעבור כי כל האחר עשר שכמים יתנו לשבת הלוי כ"ר מתנות כל"י הדרל ובלי פדות אם הכהן או הלוי עני או עשיר כיון דישראל לקח חלק בא"י ולוי לא לקח ולאחר התורכן אפי' דחלוקת הארץ נתבטלה ע"י התורכן ולא התורה ביטלה ועוד הזכות בתקפו כי בכל עת שתשוב ממלכת ישראל לאיתנה חוזר כל שבת ע"י חלקו א"כ עכשיו שבנונותינו שממלכת ישראל עוד לא הושב כיון שהלוי לא אשם בזה החיוב בהפרשה והנתינה בתקפו עומר והקנין הפרטי של הלוי לא פוגם בזכותו כיון דע"כ"פ אם אפי' יקום ט"ך ישראל בארץ ישראל אין לשבת לוי שום חלק ונחלה בחלוקת הארץ, א"כ מצות וירוי חייב הכהן או הלוי אפי' מהמעשרות שמביא מכל מקום אפי' לא טערי המגרש והמטנה ראשונה כתב טעמא דר"מ דאמר אף כהנים ולויים אין מתורים שלא נמלו חלק בארץ אפי' רה"י להם ערי המגרש רס"ף שאין אלו נחלה שנתן להם המקום אלא שצוה לבני ישראל ליתן להם משלהם כרכתיב כפי' ואלה מסעי צו את בני ונתנו ללויים ערים לשבת ומגרש גו' והזכות מזה רהא דאיתא בתוספתא דבני קני תותן משה מביאין וקורין שנמלו חלק בארץ כמה שהטיבו עמם בני ונתנו להם חלק דושנה של יריחו אתיא כר"י דאמר דכהנים ולויים מתורים דלר"מ גם קני למה מביאים וקורין הא לא ה"י חלק כנחלה שנתן להם המקום אלא בתורת מתנה קיבלו מבני ע"ש. ואיכא להוסיף ע"ז דפליגי אם מתנה כמכר וחוזרת כיוכל רי"ם לטעמיה דאמר בבבורות (נב"י) דמתנה אינו כמכר ואינו חוזרת כיוכל הילכך איכא למימר דמשעם מתנה ה"י להם ורי"י כחכמים ס"ף דאמרי שם דמתנה כמכר הילכך א"א ליסר דמשעם מתנה ה"י להם דאיכא היתא חוזרת כיוכל וכיון דרכינו פסק בפ"א משמיטה יוכל כחכמים רמתנה כמכר הילכך פסק כאן כר"י דכהנים ולויים מתורים. ולעתיד כאשר יכבוש המלך המשיח ארצות מח"ל אפי' אחר שיכבוש כל ארץ ישראל יהי' פטור ממעשרות ואפי' קניו וקדמוני ואפי' אם ניבא דרוקא קניו וקדמוני אבל שאר ארצות חייב כמו שמשמע מהרשב"ם כ"כ (נ"ו) כא"י ע"ש וכמו שמשמע רעת הראב"ד כלעיל אבל וידוי בכל אופן פטור רהא אינו יכול לומר כאשר נשבעת לאבותינו.

כח מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא והנחת בשעריך.
כט ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכך יהוה אלהיך בכל מעשה ידך אשר תעשה.

דברים יד ראה

יב פי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתה ללוי לגר ליתום ולאלמנה ואכלו בשעריך ושבעו.

יג ואמרת לפני יהוה אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ולאלמנה ככל מצותך אשר צויתני לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי.

יד לא אכלתי באני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי ממנו למת שמעתי בקול יהוה אלהי עשיתי ככל אשר צויתני. טו השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש.

דברים כו תבוא

לוח התיקונים

עמוד שורה	נדרס	צ"ל	עמו' שו'	מדרס	צ"ל	עמו' שו'	מדרס	צ"ל
א	15	דסל	דס"ל	לז	22	כו	כו	לז
ב	25	חודרו	חודרו	לז	22	כו	כו	לז
ד	17	מהעשרות	העשרות	מ	10	והיום	והיום	מ
ה	25	ומכל	מכל	מא	5	העודה	העודה	מא
ו	2	ואמר	ואמרת	מא	20	מעשר	מעשר	מא
ז	5	מתודים	מתודים	מא	28	מקום	מקום	מא
ח	8	ויהו	ויהו	מב	7	אם	אם	מב
ה	9	דמעון	דמעון	מב	28	כילת	כילת	מב
ה	21	וטעונים	וטעונים	מג	10	הסיבה	הסיבה	מג
ה	23	אבי סוף	אבי ער סוף	מג	14	בית	בית	מג
ה	24	הפסוקם	הפסוקים	מג	26	בזמן תזה	בזמן תזה	מג
ה	34	ובכרזם	ובכרזם	מג	29	ובמקדש	ובמקדש	מג
ו	10	לאוסר	לאסור	מג	30	משהרב	משהרב	מג
ו	22	ק"י	ק"י	מג	31	נוהג	נוהג	מג
ז	27	לאומר	ואומר	מד	7	דאמרינן	דאמרינן	מד
ז	8	התלויות	התלויות	מד	21	דברש"י	דברש"י	מד
ז	14	דאכה כלל	דאם הכלל	מד	30	נפ"ע	נפקי	מד
ט	4	דילמין	דילפין	מה	3	אליקך	אליקך	מה
ט	7	וכדנכאר	וכדנכאר	מז	5	ממוטה	ממוטה	מז
יא	5	הסמן	הסמיק	מו	11	ניצוצות	ניצוצות	מו
יב	7	השישה	השישה	מו	12	ועיון	ועיון	מו
מו	17	לומר	לומר	מו	29	מקום	מקום	מו
מו	18	תתוי	תתוי	מו	28	הגוש	הגוש	מו
מו	17	דלכאורה	דלכאורה	מו	22	מיער	לשין	מו
מו	26	תת	בתת	מו	32	ואמרת	ואמרת	מו
מו	33	בבתניתו	בבתניתו	מו	35	איכה	איכה	מו
ית	24	ודברי	ודברי	מו	30	מת	מה	מו
יש	31	והרא"ד	והרא"ד	מח	4	רכיעונן	יש עיון נ"ש	מח
כב	12	בר"ח	בר"ח	מח	25	דדוקא	דדוקא	מח
כב	38	דלעולא	דלעולא	מח	17	כך	הלכך	מח
כג	21	כא	כאן	מח	26	נאמרת	נאמרת	מח
כג	91	אהר	אהר	מח	20	מוטה	מוטה	מח
כג	40	ומלכר	ומלכר	מט	1	ופי	ופי	מט
כד	13	טמא	קמא	מט	14	אדם	אדם	מט
כה	3	(ד)	(ב)	מט	1	גם	גם	מט
כו	11	ומתא	ומתא	מט	27	הקונטרס	הקונטרס	מט
כו	20	הממים	הממים	נ	28	הנאמרים	הנאמרים	נ
כז	10	מיתא	מיתא	נ	28	ובאיות	ובאיות	נ
כז	18	איסור	איסור	נא	26	מאדם	מאדם	נא
לא	5	הוא	הוא	נא	34	יוצאת	יוצאת	נא
לא	23	(ר:)	(ד:)	נב	9	אם	אם	נב
לא	28	תותני	תותני	נב	26	העוסר	העוסר	נב
לא	28	כתב	כתב	נג	1	אהריו	אהריו	נג
לא	32	ר"פ"ב מיותר	ר"פ"ב מיותר	נג	2	הבהן	הבהן	נג
לב	5	ידק	ידק	נג	21	דכתיב	דכתיב	נג
לב	10	מראה	מראה	נג	30	תורגמן	תורגמן	נג
לב	20	הדרב"ם	הדרב"ם	נג	31	מקיום	מקיום	נג
לב	32	והו	והו	נד	12	מטעם	מטעם	נד
לב	34	מדרבנן	מדרבנן	נד	19	ומשום	ומשום	נד
לב	36	ספרי	ספרי	נד	27	כנון	כנון	נד
לב	39	כתבנו	כתבנו	נה	7	עקהם	עקהם	נה
לג	11	ולפה	ולא	נה	22	הלחם	הלחם	נה
לג	15	היך	היך	נו	9	מכרבת	מכרבת	נו
לג	16	לה שער	לה שער	נו	19	כרין	כרין	נו
לג	39	השמעני	השמעני	נו	20	בבלל	בבלל	נו
לד	9	הגמר	הגמרא	נו	48	קדיאת	קדיאת	נו
לד	48	שכלון	שכלון	נו	37	לאותיים	לאותיים	נו
לה	6	לקוטתו	לקימתו	נו	39	הקדושין	הקדושין	נו
נח	4	ההק	ההק	נח	4	ההק	ההק	נח
נח	29	ברושבא	ברושב"א	נח	29	ברושבא	ברושב"א	נח
נח	10	אע"פ	אע"פ	נח	10	אע"פ	אע"פ	נח
נט	97	לאכיעין	לאכיעין	נט	97	לאכיעין	לאכיעין	נט
נט	32	הלויא	הלויא	נט	32	הלויא	הלויא	נט
סב	20	בקריאת	בקריאת	סב	20	בקריאת	בקריאת	סב
סב	28	שליחות	שליחות	סב	28	שליחות	שליחות	סב
סב	39	היב	היב	סב	39	היב	היב	סב
סג	4	מטעם	מטעם	סג	4	מטעם	מטעם	סג
סג	14	רהיב	רהיב	סג	14	רהיב	רהיב	סג
סג	2	מהר	מהר	סג	2	מהר	מהר	סג
סג	5	המנוח	המנוח	סג	5	המנוח	המנוח	סג
סג	18	אפשר	אפשר	סג	18	אפשר	אפשר	סג
סג	21	דלא	דלא	סג	21	דלא	דלא	סג
סז	31	הרמב"ם	הרמב"ם	סז	31	הרמב"ם	הרמב"ם	סז
סז	29	ערים	ערים	סז	29	ערים	ערים	סז
סז	16	תקב"ה	תקב"ה	סז	16	תקב"ה	תקב"ה	סז
סז	26	דכתיבה	דכתיבה	סז	26	דכתיבה	דכתיבה	סז
סז	26	שנוכד	שנוכד	סז	26	שנוכד	שנוכד	סז
סז	33	דאמרינן	דאמרינן	סז	33	דאמרינן	דאמרינן	סז
סז	39	כדיבור	כדיבור	סז	39	כדיבור	כדיבור	סז
סז	8	ביו"ט	ביו"ט	סז	8	ביו"ט	ביו"ט	סז
סז	19	שטמא	שטמא	סז	19	שטמא	שטמא	סז
סז	8	ביו"ט	ביו"ט	סז	8	ביו"ט	ביו"ט	סז
סז	9	בשחרית	בשחרית	סז	9	בשחרית	בשחרית	סז
סז	14	במקום	במקום	סז	14	במקום	במקום	סז
סז	19	הרעת	הרעת	סז	19	הרעת	הרעת	סז
סז	28	התרומה	התרומה	סז	28	התרומה	התרומה	סז
סז	21	מוכה	מוכה	סז	21	מוכה	מוכה	סז
סז	19	והנה	והנה	סז	19	והנה	והנה	סז
סז	21	רוצים	רוצים	סז	21	רוצים	רוצים	סז
סז	23	קבעוה	קבעוה	סז	23	קבעוה	קבעוה	סז
סז	32	היראים	היראים	סז	32	היראים	היראים	סז
סז	35	פסח	פסח	סז	35	פסח	פסח	סז
סז	35	מקום	מקום	סז	35	מקום	מקום	סז
סז	10	זמנה	זמנה	סז	10	זמנה	זמנה	סז
סז	20	תינה	תינה	סז	20	תינה	תינה	סז
סז	30	דדעיה	דדעיה	סז	30	דדעיה	דדעיה	סז
סז	34	משום	משום	סז	34	משום	משום	סז
סז	26	למוסר	למוסר	סז	26	למוסר	למוסר	סז
סז	33	רבעיה	רבעיה	סז	33	רבעיה	רבעיה	סז
סז	37	מבואר	מבואר	סז	37	מבואר	מבואר	סז
סז	38	מצד	מצד	סז	38	מצד	מצד	סז
סז	19	בתרומה	בתרומה	סז	19	בתרומה	בתרומה	סז
סז	19	עשה	עשה	סז	19	עשה	עשה	סז
סז	11	בהדלקה	בהדלקה	סז	11	בהדלקה	בהדלקה	סז
סז	5	ושתי	ושתי	סז	5	ושתי	ושתי	סז
סז	36	וביון	וביון	סז	36	וביון	וביון	סז
סז	24	להא"ש	להא"ש	סז	24	להא"ש	להא"ש	סז
סז	3	מפרישין אפי'	מפרישין אפי'	סז	3	מפרישין אפי'	מפרישין אפי'	סז
סז	14	את החלה אפי'	את החלה אפי'	סז	14	את החלה אפי'	את החלה אפי'	סז
סז	18	ותוספה	ותוספה	סז	18	ותוספה	ותוספה	סז
סז	28	בפ"ג	בפ"ג	סז	28	בפ"ג	בפ"ג	סז
סז	30	קנית חמור	קנית חמור	סז	30	קנית חמור	קנית חמור	סז
סז	5	ממו	ממו	סז	5	ממו	ממו	סז
סז	6	ת"ג	ת"ג	סז	6	ת"ג	ת"ג	סז
סז	13	נחונה	נחונה	סז	13	נחונה	נחונה	סז

לוח התיקונים

צ"ג	עמ' שו' / מודפס	צ"ל	עמ' שו' / מודפס	צ"ל	עמ' שו' / מודפס
צו	20 ביאור	16 מניח	קמד	דבזנו	20 ביאור
צו	22 חזק	18 דרך	קמד	הוא	22 חזק
צח	23 מבקר סולאו	95 דאיגו	קמד	מבערם ולא	23 מבקר סולאו
צח	29 מאכלות מאורות	30 רמאין	קמד	מאכלות מאורות	29 מאכלות מאורות
צח	37 גנויה	35 תקונה	קמד	גנויה	37 גנויה
צח	38 המוצע	36 וישיר	קמד	המוצע	38 המוצע
צט	22 במצות	8 מדכתב	קצה	במצות	22 במצות
צט	19 להדרשא	18 א'תא	קפה	להדרשא	19 להדרשא
צט	19 לנר	35 טיירי	קפו	לנר	19 לנר
ק	13 גאבלת	35 בניתנה	קפו	גאבלת	13 גאבלת
ק	25 ובכורים	3 מה"ת	קפו	ובכורים	25 ובכורים
ק	35 והייתה	5 נהנים	קפו	והייתה	35 והייתה
ק	אחריו נהר מכונס אזור	6 ועוד לטיד ועוד אפ"ר	קפו	אחריו נהר מכונס אזור	ק אחריו נהר מכונס אזור
קא	36 טיקיקא	6 כללי	קפו	טיקיקא	קא 36 טיקיקא
קא	אחר	9 בה"ל דעודן ועודן	קא	אחר	קא 37 אחר
קב	12 השרפין	3 והילכך	קב	השרפין	קב 12 השרפין
קב	20 השרפין	32 התנה	קב	השרפין	קב 20 השרפין
קב	4 מראוריתא	2 דבוכמות	קב	מראוריתא	קב 4 מראוריתא
קב	15 אמורה	3 אף לכתן	קב	אמורה	קב 15 אמורה
קי	1 תביעור	12 אלה	קב	תביעור	קי 1 תביעור
קה	1 תמורה	24 ללו"ד הכהנים	קב	תמורה	קה 1 תמורה
קה	26 מתפקים	ללו"ד הכהנים	קב	מתפקים	קה 26 מתפקים
קי	8 תפירות	28 ספרים	קב	תפירות	קי 8 תפירות
קי	10 תפירות	30 חזוקי	קב	תפירות	קי 10 תפירות
קיא	23 לקישכך	35 לזה	קב	לקישכך	קיא 23 לקישכך
קיב	33 לטימר	9 לכלל	קב	לטימר	קיב 33 לטימר
קיג	19 לאו	1 הפתנית	קב	לאו	קיג 19 לאו
קיג	18 ביעור	23 להקדומה	קב	ביעור	קיג 18 ביעור
קיה	30 כמבור	12 בגי"ע	קב	כמבור	קיה 30 כמבור
קיה	25 כביעור	18 הקדמה	קב	כביעור	קיה 25 כביעור
קיס	24 האהשיג	38 במנה	קב	אהשיג	קיס 24 האהשיג
קכ	28 כרי	2 שמוכיה	קס	כרי	קכ 28 כרי
קכ	31 מלאכתן	15 תרומת	קס	מלאכתן	קכ 31 מלאכתן
קכ	32 וכן	17 היהם	קס	וכן	קכ 32 וכן
קכא	3 דסהגדרין	29 דעובר	קס	דסהגדרין	קכא 3 דסהגדרין
קכא	4 כסנהגדרין	25 מעשד	קכא	כסנהגדרין	קכא 4 כסנהגדרין
קכב	4 עיין כפני	3 לא ברא כשהריש	קכב	עיין כפני	קכב 4 עיין כפני
קכב	21 דאכל	לא כדא כשהפריש	קכב	דאכל	קכב 21 דאכל
קכב	5 רדיה	4 כשמו"ח	קכב	רדיה	קכב 5 רדיה
קכב	9 קיומיה	20 בבסק משנה	קכב	קיומיה	קכב 9 קיומיה
קכב	13 איניתא	28 המקדוב	קכב	איניתא	קכב 13 איניתא
קכב	15 דאיתיה	28 דלא	קכב	דאיתיה	קכב 15 דאיתיה
קכב	40 עם אלו	40 להנע נ"ד בלאו אלא ודאי	קכב	עם אלו	קכב 40 עם אלו
קכג	9 משבור	29 משום	קכג	משבור	קכג 9 משבור
קכה	39 ראי	16 מה"ג	קכה	ראי	קכה 39 ראי
קכו	1 קלוי	30 למימר	קכה	קלוי	קכו 1 קלוי
קכו	27 ומטלשלין	31 נוהן	קכה	ומטלשלין	קכו 27 ומטלשלין
קכו	34 דאינו	2 דאמר	קכו	דאינו	קכו 34 דאינו
קכז	20 איני	31 בכל	קכו	איני	קכז 20 איני
קכז	15 גורם	32 האלא עשה	קכו	גורם	קכז 15 גורם
קכז	8 לחיות	35 ול"ל	קכו	לחיות	קכז 8 לחיות
קכז	16 ונתקבלו	33 תשלומו	קכו	ונתקבלו	קכז 16 ונתקבלו
קכז	31 משום	36 דמוכות	קכו	משום	קכז 31 משום
קכז	21 אתו	39 ולסבת	קכז	אתו	קכז 21 אתו
קכז	38 את	39 שלש	קכז	את	קכז 38 את